DE STATV

RELIGIONIS CHRISTIANÆ,

PER EVROPAM, ASIAM, AFRICAM, ET Orbem Nouum,

LIBRI IV.

AVBERTVS MIRAEVS BRVxellenſis Ser.mis Archiducibus ALBERTO, & ISABELLAE CLARAE EVGENIAE, Belgarum Principibus à ſacris Oratorij,& Bibliotheca, publicabat.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Sumptibus Bernardi Gualtheri.

M. DC. XIX.

Pſal. 18. v.5.

In omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.

REVERENDIS. PRAESVLI,

D. ANTONIO TRIESTIO,

BRVGENSIVM EPISCOPO, FLANDRIAEQVE CANCELLARIO PERPETVO ET hæreditario.

EVangelicæ tubæ ſonũ in omnem terram, & fines omnis terræ exiturum, ſacræ litteræ prædicant. Ac noſtrâ quidẽ auorumque memoriâ, in regiones lõgiſſimè diſſitas, & antea incognitas, Hiſpanorũ nauigationibus, Chriſti doctrina penetrauit. Duæ nãque vno propemodum eodemque tẽpore ex Hiſpania nauigationes magnis animis ſuſceptæ fuerunt: quæ non modò Romanorũ, ſed cæterarum quoq; omnium gentium rebus geſtis meritò comparari, vel

fortaſſis anteponi poſſe videantur. Vnã *Ferdinandus* Caſtellæ Rex Catholicus, Occidentem verſus, ad Orbem nouum & veteribus incognitum; alteram *Emanuel*, Luſitaniæ Rex, Orientem verſus, in Indiam inſtituit.

Luſitani, vniuerſâ Africâ circumnauigatâ, luſtratiſque regionibus, quę Aequatori Tropiciſq; ſubiacent, primi in Indiam, & ad extrema Sinarum Iaponumque regna, Chriſti ſigna feliciter tranſuexerunt. Atque in Africam quidem cæteris iter aperuit *Ioannes*, eo nomine primus, Portugalię Rex, qui ſeptã Mauritaniæ vrbem opulẽtiſsimam, in ora Gaditani freti ſitam expugnauit.

Obijt anno 1460. Huius Filius *Henricus*, Ordinis Equitũ Chriſti Magiſter, primus Luſitanis longinquarũ peregrinarumq; nauigationũ auctor exſtitit. Eiuſdẽ itaq; auſpicijs circa annum Chriſti 1420. ad montẽ vſque Leænam peruentum eſt; inſula quoque Madera, & aliæ vaſto in Oceano ſunt detectæ.

Ioanne mortuo, *Alfonſus* Quintus, Odoardi Regis, qui Henrici frater fuerat, filius, in regno ſucceſſit: quo regnante

Gui-

Guinea tota eſt luſtrata.

Ioãnes II. Alfonſi filius, ſub annum Chriſti 1485. Cõgi regnũ aperuit, & miſſa legatione honorificâ, cũ tribus familię Dominicanę ſodalibus, ipſum Regẽ, eiuſq; filium ad Chriſti ſacra traduxit. Eiuſdem æuo Aſtrolabiũ ad vſum nauticũ cępit accõmodari, & promontoriũ Bonę Spei exploratum eſt: quod illi nomẽ idem Rex indidit, quaſi felicis aduẽtus augurio commotus, fore, vt illo ſuperato, aditus in Indiam mox pateret. Anno itaque 1493. Diazius illud magno auſu primus ſuperauit.

Ioannes moriẽs, cum regni patrimonio glorioſam nauigationis explorãdę Imperijq; propagãdi curã *Emanueli* velut hereditariã reliquit. Is claſſem Indicam primus cùm inſtruxiſſet, eidemq; *Vaſcum Gamam* cũ imperio præfeciſſet, idẽ Vaſcus ex Europæis primus per Oceanum in Indiã, vſq; Calecutum, anno 1497. penetrauit. Eiuſdem Regis auſpicijs Goa totius Indiæ metropolis an. 1511. in poteſtatẽ eſt redacta, & Chriſtiana Religio longè lateq; per Orientem propagata. Exſtant de Emanuelis Regis

inuictiſſimi rebus, annorum ſex & viginti ſpatio, domi foriſque geſtis Libri XII. Hieronymi Oſorij, Siluenſis in Algarbijs Epiſcopi, elegantiſſimo ſtilo cōſcripti: vt de Ioāne Petro Maffeio, alijſq; rerum Indicarū ſcriptoribus nihil dicā.

Tranſeo in Occidentē: verſus quem primus vaſtum Oceanū ingreſſus fuit *Chriſtophorus Columbus*, Genuenſis, qui oblatâ varijs Regibus ac Principibus ad nouas terras quærendas operâ, ſed ab omnibus (quòd rem nimis difficilē, nec vllius fructus arbitrarētur) reiectâ, profectus tandem ad *Ferdinandū* & *Iſabellam* Caſtellæ Reges, acceptâ ab ijſdem paucarum nauium claſſe, an. 1492. Hiſpaniolam, Cubam aliaſque Orbis noui inſulas detexit.

Obijt Hiſpali anno 1506.

Ianuâ ſic patefactâ, *Americus Veſpucius*, Florentinus, anno 1497. idem iter verſus Orbem nouū ſuſcepit, tāta cum laude, vt terra ab ipſo detecta *Americæ* nomē ſit adepta: etſi *Columbina* potiùs, à primo inuentore Columbo, quarta illa Orbis vniuerſi pars dicenda eſſe videatur.

Hinc cū inter Luſitanos in Orientē,

& Ca-

&Caſtellanos in Occidentem, pomeria ſuorum Regũ proferre nitẽtes, orta eſſet contentio; ne alteri alteris eſſent impedimento, Orbis ille nouus, Alexãdri VI. Pont. Max. auctoritate, in duas veluti partes eſt diſtributus: ſcriptis legib⁹ ac cõditionibus, vt quidquid inſtitutâ, ab Atlantici maris inſulis, quæ Heſperides nuncupantur, nauigatione Orientem verſus reperiretur, Luſitanorum eſſet, quidquid verſus Occidẽtem, cederet Caſtellanis.

Subſecutus deinde *Ferdinandus Magellanus*, natione Luſitanus, cũ ab Emanuele Rege ſuo, ob operam, quã illi nauarat, non rectè compẽſatam, ad Carolum V. defeciſſet, eiuſdẽ auſpicijs anno 1520. Fretũ Magellanicũ, ab ipſo primo luſtratore ſic dictum, traiecit, & vaſtiſſimo maris Pacifici tractu ſuperato, in cõſpectu ferè Moluccarum inſularum prælio contra barbaros cæſus, ſocijs ſuis præter Aſiæ, Africæq; littora in Hiſpaniam reuectis, cauſam dedit gloriandi (quod à nemine mortaliũ antea tentatum fuerat) terræ globum ab ſe circumnauigatum ac circinatum fuiſſe.

Annis proximè inſequētibus duo potentiſſima Orbis noui Imperia, Mexicanum *Ferdinandus Corteſius*, & Peruanum Franciſcus *Pizarus*, eiuſdem Caroli V. Cæſaris auſpicijs ſubegerunt, & Chriſtianam Religionem per vaſtiſſimas illas regiones, inſulaſque adiectas latiſſimè propagarunt. Adeò quidem vt in ſola India Occidentali à Caſtellanis detecta, ſex hodie Archiepiſcopatus, *Mexicanus* in Hiſpania Noua, *Dominicopolitanus* in Hiſpaniola inſula, *Limenſis* in regno Peruano, *Platenſis* in regione Charcenſi, *S. Fidei* in nouo regno Granatenſi, & *Manilienſis* in Philippinis inſulis, Epiſcopatus autem illis ſuffraganei opimeque dotati circiter quadraginta numerentur.

Taceo quāplurima illo in orbe Canonicorū itemq; Patrū Soc. Ieſu Collegia, Dominicanorū, Frāciſcanorum, Auguſtinianorū, aliorumq; religioſorū ordinum monaſteria penè innumerabilia: ſileo Mexicanā & Limēſem Academias, omnium diſciplinarum cultu celeberrimas; prætereo Gymnaſia per eoſdē Soc. Ieſu Patres in celebrioribus

qui-

quibuſq; opidis, Europęorũ inſtar, in iuuentutis bonũ, atq; adeò rei Chriſtianæ incrementum, feliciter conſtituta.

De ſtatu Indiæ Orientalis, Iaponiæ, Sinarum, aliorumque regnorũ Orientalium, quæ Chriſti doctrinam à Luſitanis hauſerunt, nihil hic commemoro, ſuis id locis dicturus.

Vnum hoc porrò notandum iudico, ſingulari Dei prouidentiâ ac bonitate factum, vt Catholicam Religionẽ cùm impij Nouatores Europæi ſuis ſedibus pellere inciperent, Orbis noui incolæ, & alio ſole calentes Antipodes eam benignè exciperent, auideque amplecterentur. Eidem diuinæ benignitati debetur Abaſſinorum, Maronitarum, Aſſyriorum, Chaldæorum, Babyloniorũ, Cophtorũ, Rutenorũ, aliarumq; nationũ Orientaliũ ad Eccleſię cõmunionẽ eo ferè tẽpore felix reditus, quo Septẽtrionalis Europæ tractus (à quo pãdetur omne malum) ab eadẽ turpiter defecit.

Hæc & alia conſideranti mihi, libellos hoſce quattuor, *De ſtatu Religionis Chriſtianæ per Orbem uniuerſum*, pietas communi noſtræ matri Eccleſiæ

 debi-

debita extorſit: quos, Belgicos inter Antiſtites, Tibi in primis, *R.ne Domine*; multis de cauſsis dicãdos eſſe exiſtimaui. Primùm quia non ſolius tuæ diœceſis, aut Eccleſiæ Belgicæ, ſed vniuerſæ Reipublicæ Chriſtianæ (vt generoſam tuam indolẽ decet) curam animo agitas, vtq; perniciosi hoſtium conatus elidantur, quã maximè contendis. Agnouit hanc tuam virtutem Ser.mus Archidux *Albertus*, Princeps noſter verè optimus; cũ Te nondũ annis fortaſſe, ſed modeſtia ac prudentia maturum, in familiam ſuam adſciuit; Epiſcopũ poſtea bono iudicio nominauit; & anno ſuperiore Legatum ad Ser.mum Henricum Lotharingiæ Ducem honorificè miſit. Alias tuas laudes taceo, ne palpare videar, & opto, vt maiorẽ virtutibus tuis campum Deus cõcedat, tuo & publico bono. Bruxellis, pridie Nonas Ianuarias anni CIƆ.IƆ.C.XIX. ineuntis, quem ſalutarem precor ac voueo.

Reu.ma D. V.

Studioſiſſimus

AVB. MIRAEVS.

IN-

INDEX LIBRORVM ET CAPITVM.

LIBER I.

Cap.I. DE Europæ & Italiæ ſtatu præſenti.

Cap.II. Pontificiæ ditionis ſtatus.

Cap.III. Regni Neapolitani & Eccleſiarum in eo Cathedralium (ſtatus.

Cap.IV. Collegia Soc. Ieſu in Italia.

Cap.V. De regno Siciliæ.

Cap.VI. De regno Sardiniæ.

Cap.VII. De Ducatu Mediolanenſi.

Cap.VIII. Etruriæ gubernatio Eccleſiaſtica & Politica.

Cap.IX. De Ducatibus Mantuæ, Mutinæ, Vrbini & Parmæ.

Cap.X. Reſpublicæ liberæ Veneta, Genuenſis, Lucenſis, & Raguſina.

Cap.XI. Eccleſiaſtica apud Venetos guber- (natio.

Cap.XII. De Candia inſula.

Cap.XIII. De Republica Genuenſi.

Cap.

Cap.XIV. *De regno Corſicæ.*
Cap.XV. *De Melita inſula.*
Cap.XVI. *Hiſpaniarum ſtatus.*
Cap.XVII. *Series Epiſcopatuum Hiſpaniæ vniuerſæ.*
Cap.XVIII. *De ordinum militarium apud Hiſpanos occaſione & ſucceſſu.*
Cap.XIX. *Collegia Soc. Ieſu in Hiſpania.*
Cap.XX. *De Balearibus inſulis, in mari Mediterraneo.*
Cap.XXI. *Canariæ, Heſperides, & Azores inſulæ, in Oceano.*
Cap.XXII. *Regni Galliarum ſtatus.*
Cap.XXIII. *Catalogus Epiſcopatuum regni Galliæ.*
Cap.XXIV. *De Religioſis in Gallia Ordinibus, itemqúe militaribus.*
Cap.XXV. *Collegia Soc. Ieſu in Gallia.*
Cap.XXVI. *De Comitatu Auenionenſi.*
Cap.XXVII. *De Sabaudiæ Ducatu, & Pedemōtij Principatu.*
Cap.XXVIII. *De Lotharingiæ Ducatu.*
Cap.XXIX. *De Principatu Arauſionenſi.*
Cap.XXX. *De Belgicarum Prouinciarū ſtatu.*
Cap.XXXI. *Belgij, ſeu Germaniæ Inferioris Epiſcopat⁹.*
Cap.XXXII. *De Burgūdiæ Comitatu.*
Cap.XXXIII. *Germaniæ Epiſcopatus.*
Cap.XXXIV. *Religionis in Germania ſtatus.*
Cap.XXXV. *Soc. Ieſu Collegia in Germania.*
Cap.XXXVI. *De Republica ac fœdere XIII. Ciuitatum Helueticarum.*
Cap.XXXVII. *De Municipijs, Præfecturis, & ſocijs Heluetiorum.*
Cap.XXXVIII. *De vrbe Geneuenſi.*
Cap.XXXIX. *De Ducatu Pomeraniæ.*

Cap.XL. *De regno Bohemiæ.*

Cap.XLI. *De Sileſia & Morauia.*

Cap.XLII. *De regno Hungariæ. Dalmatiæ, Croatiæ. & Slauoniæ.*

Cap.XLIII. *De Tranſiluaniæ Principatu.*

Cap.XLIV. *De Auſtria aliiſq; Prouinciis vicinis ad gentem Auſtriacam ſpectantibus, vt Tirolenſi Comitatu, Stiria, & Carinthia.*

Cap.XLV. *De Bauariæ Ducatu.*

Cap.XLVI. *De regno Poloniæ.*

Cap.XLVII. *De Ruthenis ſeu Ruſſis.*

Cap.XLVIII. *Collegia Soc. Ieſu in Polonia.*

Cap.XLIX. *De Pruſſia.*

Cap.L. *De Anglia.*

Cap.LI. *De Scotia.*

Cap.LII. *De Hibernia.*

Cap.LIII. *De regno Daniæ.*

Cap.LIV. *De regno Noruegiæ.*

Cap.LV. *De regno Sueciæ.*

Cap.LVI. *De Moſcouia.*

Cap.LVII. *De Græciæ & Patriarchatus Conſtantinopolitani ſtatu.*

Cap.LVIII. *De Cypro, Chio, aliiſq; inſulis maris AEgæi.*

LIBER II.

Cap.I. *DE Aſiæ ſtatu in communi.*

Cap.II. *De Iacobitis.*

Cap.III. *De Maronitis.*

Cap.IV. *De Neſtorianis.*

Cap.V. *De natione Chaldæorũ qui hactenus vocati ſunt Neſtoriani deq; eorũ Patriarcha in Babylone reſidẽte.*

Cap.VI.	*De conciliatione fidei Chaldæorum cum fide S. Romanæ Eccleſiæ, deq́ue obedientia Paulo V. Papæ præſtita per Eliam Patriarcham Babylonis.*
Cap.VII.	*De Armenijs.*
Cap.VIII.	*De Franc Armenis.*
Cap.IX.	*De Melchitis, ſeu Græcis ſchiſmaticis.*
Cap.X.	*De Georgianis.*
Cap.XI.	*De Tartaris.*
Cap.XII.	*De Turcis.*
Cap.XIII.	*De Perſis.*
Cap.XIV.	*De Iudæis.*
Cap.XV.	*De Indiæ Orientalis ſtatu.*
Cap.XVI.	*Qui Nayres, Brachmanes, & Iogues dicantur apud Indos.*
Cap.XVII.	*Malabarica regna, & aliæ vicinæ prouinciæ.*
Cap.XVIII.	*De Ceilani inſulæ ſtatu.*
Cap.XIX.	*De Chriſtianis S. Thomæ in India Orientali.*
Cap.XX.	*De Malaca, Indiæ emporio celeberrimo.*
Cap.XXI.	*Collegia Soc. Ieſu in India Orientali.*
Cap.XXII.	*Armuſiæ regnum.*
Cap.XXIII.	*De Mogorenſi Imperio.*
Cap.XXIV.	*Maldiuæ inſulæ.*
Cap.XXV.	*De Molucis inſulis.*
Cap.XXVI.	*De Macazariæ regno.*
Cap.XXVII.	*Sinenſis regni ſtatus.*
Cap.XXVIII.	*De Cauchinchinæ regno apud Sinas.*
Cap.XXIX.	*De Iaponiæ regnis.*

Cap.

Cap.XXX. *Collegia Soc. Ieſu in Iaponia.*
Cap.XXXI. *De Philippinis inſulis.*

LIBER III.

Cap.I. DE *Africæ ſtatu in genere.*
Cap.II. *Africæ ſtatus, quà Italiam reſpicit.*
Cap.III. *Africæ littora extima ad Oceanum ſita.*
Cap.IV. *De Ægypti ſtatu, & Cophtitis in ea.*
Cap.V. *Æthiopiæ, ſiue Abaſſini imperij*
Cap.VI. *Regnum Congi* (*ſtatus ac religio.*
Cap.VII. *De Guinea, & inſula S. Thomæ.*
Cap.VIII. *De Socotoræ inſulæ ſtatu.*

LIBER IV.

Cap.I. DE *Orbis Noui ſtatu in genere.*
Cap.II. *DE Indiæ Occidentalis, ſeu orbis Noui inuentione.*
Cap.III. *De Barlouentanis inſulis Cuba, Hiſpaniola, Portu diuite, & Iamaica.*
Cap.IV. *Eccleſiaſtica & Politica Orbis Noui gubernatio.*
Cap.V. *De regno Mexicano, ſeu Noua Hi-*
Cap.VI. *De Peruano regno.* (*ſpania.*
Cap.VII. *De Nouo regno Granatenſi.*
Cap.VIII. *De Chilenſi Prouincia.*
Cap.IX. *Orbis Noui Gymnaſia, & familiæ religioſæ.*
Cap.X. *Collegia Soc. Ieſu in India Occidentali ſeu Orbe Nouo.*
Cap.XI. *Braſiliæ conditio & ſtatus.*
Cap.XII. *Collegia Soc. Ieſu in Braſilia.*

APPRO-

APPROBATIO.

DEſcriptio Religionis Chriſtianæ, authore Miræo, nihil continet fidei Catholicæ aut morum honeſtati repugnans; dignam itaque prælo cenſeo. Scriptum Coloniæ Agrippinæ die XXVII. Febr. M.DC.XIX.

Henr. Francken Sierſtorpffius
SS.Th.D.Gymn. Laurentiani Regens, librorum Cenſor.

DE

DE STATV RELIGIONIS CHRISTIANÆ PER EVROPAM,

LIBER I.

DE EVROPAE ET ITALIAE ſtatu præſenti.

CAPVT I.

EVropa Aſiam, Africam & Orbem Nouum non quidem magnitudine, (ſunt enim hæ regiones longè ampliores) ſed Religione Chriſtiana, Regnorum potentia, incolarum virtute, ac moribus, vrbium frequentia, rerum omnium abundantia, cœli ſoliq́ue temperie, multis partibus ſuperat.

Inter Europæ regiones omnium nobiliſsima eſt Italia, olim Imperatorum, nunc orbis vniuerſi Pontificum ſedes.

Olim Romanis paruit vniuerſa, nunc in varias dynaſtias eſt diſcerpta. Inter eos, ſub quorum ditione noſtro eſt æuo, principem locum obtinet, *Pontifex Romanus*, Rex *Neapolitanus*, Princeps *Pedemontanus*, Duces *Mediolanenſis, Etruſcus, Mãtuanus, Mutinenſis*, & *Parmenſis*. Reſpublicæ item liberæ, *Veneta, Genuenſis*, & *Lucenſis*.

Inter omnes Italiæ dynaſtas potentiſsimus eſt *Rex Catholicus*, qui præter Ducatum Mediolanenſem, poſsidet Regnum Neapolitanum, Siciliam inſuper ac Sardiniam, inſulas regio pariter titulo nobiles ac potentes; magno haud dubiè vniuerſæ Italiæ bono, quæ altam illam pacem, qua fruitur tot inter Principum factiones, Regi in primis Catholico debet.

Ceterùm Chriſti nomen, mox inde ab eiuſdem paſsione Tiberio Cæſari (eo enim regnante Crucis ſupplicio affectus eſt) in Italiâ innotuiſſe, Tertullianus Apologetico aduerſus gentes teſtatur: *Tiberius*, inquit, *cuius tempore nomen Chriſtianum in ſæculum introiuit, annunciatum ſibi ex Syria Palæſtina, quæ illic veritatem ipſius diuinitatis reuelauerat, detulit ad Senatum cum prærogatiua ſuffragij ſui. Senatus quia non in ſe probauerat, reſpuit.*

ſpuit. Cæſar in ſententia manſit, comminatus periculum accuſatoribus Chriſtianorum. Conſulite commentarios veſtros, illic reperietis primùm Neronem in hanc ſectam, tum maximè Romæ orientem, Cæſariano gladio ferociſſe. Sed tali dedicatore damnationis noſtræ etiam gloriamur. Qui enim ſcit illum, intelligere poteſt, non niſi aliquod bonum grande à Nerone damnatum.

Itaque Tiberius Imp. de Chriſto, pro Deo ab omnibus habendo, primus ad Senatum retulit: & talis etiam Romæ mox habitus eſt, vel inuito Senatu.

Porrò ex illo damnatorum Romæ à Nerone numero fuit *Sanctus Petrus*. Apoſtolorum princeps: vt Lactantius, Epiphanius, Hieronymus, & alij narrant.

Capvt II.

Pontificiae ditionis ſtatus.

Roma terrarum domina, vrbium regina, orbis compendium (vt eam Polemon Sophiſta apud Athenæum, ac Galenum appellat) pro dignitate laudari non poteſt. Quare quod de Carthagine C. Criſpus ait, ſilere de ea præſtat, quàm pauca dicere. Arx enim eſt omnium gentium, theatrum ingeniorum, domicilium virtutis, imperij, dignitatis, ac fortunæ; patria legum, omniumque hominum, & quod olim Athenæ Atticæ, diſciplinarum fons, ſacerdotij ac iuſtitiæ, Religionis denique caput ac norma eſt: fremant licèt omnes Hæretici, qui *Vrbem æternam* exſtinctam funditùs, vt veritatis ſedem, cuperent.

Romanam porrò Eccleſiam à Petro & Paulo, Apoſtolorum principibus fundatam Irenæus, libro tertio aduerſus Hæreſes capite 3 diſertè prædicat. Cui illud Tertulliani, libr. 4. contra Marcionem conſonat: *Romanis Euangelium & Petrus & Paulus ſanguine quoque ſuo ſignatum reliquerunt.* Scio non deeſſe ex Nouatoribus, qui Petrum

trum Romæ fuiſſe negent: ſed præter Irenæum, & Tertullianum, illis oppono Lactantium, hominem Africanum, & Prudentium, Hiſpanici generis virum militarem: quos corrumpere Pontifices illius ætatis, valde ab ijs remoti, minimè potuerunt. Prior ex ijs Conſtantino Magno carus acceptuſque fuit: poſterior Theodoſio imperante floruit, & Petri martyrium verſibus deſcripſit.

Oppono item Dorotheum Tyrenſem Epiſcopum, Petrum Alexandrinum, Maximum Taurinenſem, & alios, quos recenſere non eſt huius inſtituti. Gratianus certè, Valentinianus & Theodoſius Cæſares, Petrum Romæ fuiſſe publica lege teſtantur, ad populum Conſtantinopolitanum miſſa. Sic enim aiunt: *Cunctos populos, quos Clementiæ noſtræ regit Imperium, ſub tali volumus Religione verſari, quam D. Petrum Apoſtolum tradidiſſe Romanis Religio vſque adhuc inſinuata declarat, quamque Pontificem Damaſum ſequi claret, & Petrum Alexandrinum Epiſcopum, virum Apoſtolicæ ſanctitatis.* In eamdem quoque ſententiam Hieronymus, in Fidei ſuæ expoſitione ad Damaſum, *Petri*, inquit, *& Fidem & ſedem tenes.* *C. de ſumma Trin. & fide Cathol.*

Ceterùm vt omnium orbis Chriſtiani Eccleſiarum caput eſt *Romana*, ſic omnium

Romanus Pontifex. mnium Patriarcharum atque Epiſcoporum Princeps eſt *Romanus Pontifex*: de cuius auctoritate plura qui volet, Theologos ac Canoniſtas conſulat. Pontifici Maximo in Eccleſia Romana proximi ſunt hodie *Cardinales*: qui vnde dicti, & quando cœperint, docet abundè Onuphrius Panuinius libr. de Cardinalium origine, Epiſcopatibus ac Titulis. Inter Cardinales ſex hodie ſunt Cardinales Epiſcopi, *Oſtienſis, Portuenſis, Sabinus, Præneſtinus, Tuſculanus* & *Albanus*. Ex his Oſtienſis habet vſum Pallij, & Romanum Pontificem conſecrare ſolet.

Cardinales.

Pontifex, vt Princeps, multas hodie prouincias, atque vrbes illuſtres iure optimo maximo, hoc eſt, ſupremo poſsidet; vt ex ſubiecta ſyllabo clariùs patebit.

SEDES EPISCOPALES Cardinalium S. Romanæ Eccleſiæ.

Oſtienſis.	*Oſtia.*
Portuenſis.	*Porto.*
Sabinenſis.	*Sauina.*
Præneſtina.	*Paleſtrina*, Ducatus gentis Columnæ.
Tuſculana.	*Fraſcati.*
Albanenſis.	*Alba.*

EPI-

EPISCOPATVS ALII Prouinciæ Romanæ.

Sutrinus. *Sutri.*
Nepeſinus. *Nepi.*
Ciuitatis Caſtellanæ in Tuſcia. *Ciuità Caſtellana.*
Hortanus. *Horti.*
Viterbienſis, per Cœleſtinum III. an. 1190. *Viterbo.*
Tuſcanenſis. *Tuſcanella.*
Balneoregienſis. *Bagnarea*, patria S. Bonauenturæ.
Vrbeuetanus. *Oruieto.*
Peruſinus. *Perugia*, Academia.
Tifernatenſis, ſeu Ciuitatis Caſtelli, in Vmbria. *Città di Caſtello.*
Ciuitatis Plebis. *Ciuità di Plebe.*
Caſtrenſis. *Caſtro*, Ducatus gentis Farneſiæ.
Aretinus. *Arezzo.*
Spoletinus. *Spoleto.*
Interamnenſis. *Terni.*
Narnienſis. *Narny.*
Amerinus. *Amelia.*
Tudertinus. *Todi.*
Reatinus. *Rieti.*
Fulginas. *Foligno.*
Aſsiſienſis. *Aßiſi*, patria S. Franciſci.

Tiburtinus prope Vrbem. *Tiuoli.*
Anagninus. *Anagna.*
Verulanus. *Verulo.*
{Tarracinus. *Terracina.*
{Setinus. *Sezza.*
Signinus. *Segni*, Ducatus gentis Forzæ.
Alatrinus. *Alatro.*
Ferentinus. *Fiorentino.*
{Anconitanus. *Ancona.*
{Humanenſis, ſeu Numanenſis. *Humana.*
{Lauretanus per Sixtum V. inſtitutus. *Loreto.*
{Recinetenſis. *Ricanati.*
Aſculanus, ſiue Eſculanus. *Aſcoli.*
AEſinus. *Ieſi.*
Auximanus. *Oſmo.*
Fanenſis. *Fano.*
Camerinenſis, ſiue Camers. *Camerino.*
Lucenſis, habet ius Pallij. *Luca*, Reſpublica libera.

RAVENNENSIS ARCHIEPIS.

Rauenna. Huic ſunt ſuffraganei Epiſcopi.

Hadrienſis, in opido Rodigio reſidens. *Adri.*
Comaclenſis. *Comachio.*
Fauentinus. *Faenza.*
Britinorienſis anno 1358. *Brentinore*, gentis Picæ.

Foro-

Foro-Liuienſis. *Forli,* patria Hier. Mercurialis Medici.
Cæſenas. *Ceſena.*
Sarſinenſis. *Sarſina*, patria Plauti, ſpectat ad gentem Picam aut Aldobrandinam.
Ariminenſis. *Rimini.*
Foro-Coruelienſis ſeu Imolenſis. *Imola.*
Ceruienſis ſeu Ficodenſis. *Ceruia.*
Faneſtrienſis. *Faneſtria.*
Ferrarienſis anno 656. per Vitalianum Papam. *Ferrara,* Ducatus S. R. E. & Academia,

BONONIENSIS ARCHIEP. PER Gregorium XIII. anno 1583. inſtitutus. *Bologna*, Academia.

Parmenſis. *Parma*, Ducatus gentis Farneſiæ & Academia.
Placentinus. *Piacenza,* Ducatus gentis eiuſdem.
Rhegienſis. *Reggio*, Ducatus gentis Eſtenſis.
Mutinenſis. *Modena*, Ducatus gentis eiuſdem.
Cremenſis. *Crema*, in ditione Venetorum.
Burgi S. Domnini, in ditione Ducis Parmenſis, per Clementem VIII. *Borgo di S. Domnino.*

FIRMANVS ARCHIEP. PER Sixtum V. *Fermo.*

Maceratenſis. *Macerata*, Academia.
Tolentinus. *Tolentino.*
S. Seuerini, olim Septempedę. *San Seuerino*, Comitatus gentis Sanſeuerinæ.
Montis Alti, per Sixtum V. *Montalto.*
Ripanus, in Piceno. *Ripa.*

De Beneuento, & Comitatu Auenionenſi, ad ditionem Pontificiam pariter ſpectátibus, infrà agemus.

CAPVT III.

REGNI NEAPOLITANI, ET Eccleſiarum in eo Cathedralium ſtatus.

REgnum Neapolitanum, ab vrbe primaria ſic nuncupatũ, alio nomine Regnum Siciliæ cis Pharum dicitur; ad differentiam Siciliæ inſulæ, vltra Pharum ſitæ. Quo fit, vt Rex hodie Catholicus, qui Neapolitanis & Siculis dominatur, vtriuſque Siciliæ, cis & vltra Pharum, Rex vocetur.

Regnum iſtud, poſt Romani Imperij declinationem, primùm Gothi ac Longobardi, poſteà Græci ac Saraceni tenuerunt, vſque ad Normannorum in Italiam aduentum. Normannis Franci, ac demum Hiſpani, atq; Auſtriaci ſucceſſerunt: vt fusè docent

cent Neapolitanarum rerum ſcriptores.

Epiſcopalium Eccleſiarum hoc in regno ingens eſt numerus: vt ex Catalogo ſubiuncto patebit.

NEAPOLITANVS ARCHIEpiſcopus per Gregorium I. Papam inſtitutus. *Napoli*, Academia. Huic ſuffragantur Epiſcopi,

Puteolanus. *Pozzuolo.*

Nolanus, per Gregorium I. *Nola.*

Acerranus, *Cerra,* Comitatus gentis Cardonæ.

Iſclanus ſiue AEnarienſis. *Iſchia*, inſula.

*Auerſanus, exemptus à iuriſdictione Archiepiſcopali. *Auerſa*, Comitatus gentis Belpratanæ.

Cum Auerſano vniti ſunt Epiſcopatus Cumanus & Attellanus. *Cuma*, Comitatus gentis Conſtanzæ. *Atella,* Marchionatus gentis olim Leyuæ.

CAPVANVS ARCHIEP. PER Ioannem XIII. anno 968. *Capoa.*

Theanenſis. *Teano*, Comitatus.

Caluẽſis. *Calui*, Comitatus gẽtis olim Griffę.

Caſertanus per Alexandrum IV. *Caſerta,* Principatus gentis Aquauiuæ.

Calatinus. *Gaiazzo,* Comitatus gentis Roſſæ aut Sanſeucrinæ.

Cale-

Calenenſis. *Carinola*, Comitatus gentis Carrafæ.

AEſernienſis. *Sergna*, patria Cæleſtini Papæ V.

Sueſſanus. *Seſſa*, Ducatus gentis Cardonæ & Cordubæ.

Venafranus. *Venafro*, Marchionatus gentis Spinolæ

* Caſinenſis per Ioannem XXII. anno 1323. *Monte Caßino* & *S. Germano.*

Aquinas. *Aquino*, Comitatus gentis Aualæ.

Fundanus. *Fondi*, Ducatus gentis Columnæ.

Caietanus, per Gregorium IV. *Gaieta.*

Soranus. *Sora*, patria Cæſaris Baronij, & Ducatus gentis Boncompagnæ.

SALERNITANVS ARCHIEP. circa annum 1056. *Salerno*, Academia, & Principatus gentis Grimaldæ.

Caputaquenſis. *Capaccio*, Comitatus gentis Villamarinæ.

Policaſtrenſis. *Pulicaſtro*, Comitatus gentis Carrafæ.

Sarnenſis. *Sarno*, Comitatus gentis Tutteuillæ.

Acernenſis. *Acierno*, ſpectat ad Marchionem Corneæ.

Mariſcenſis. *Marſico*, Comitatus gentis S. Seuerinæ.

Cam-

Campanienſis cum Satrianenſi vnitus. *Campagna*, Marchionatus gentis Grimaldæ.
Nucerinus. *Nocera delli Pagani*, Ducatus gẽtis Carrafæ.
Nuſcenſis. *Nuſco*, Comitatus gentis Zurlæ.
* Cauenſis. *Caua.*

AMALPHITANVS ARCHIEP.
Amalfi, Ducatus gentis Caracciolæ.

Capritanus. *Capri*, inſula
Scalenſis. *Scala.*
Rauellenſis. *Rauello.*
Minorenſis. *Minori.*
Litterenſis ſeu Litteranenſis. *Lettre.*

SVRRENTINVS ARCHIEPIS.
anno 913. *Sorrento.*

Vici-Aquenſis. *Vico*, Marchionatus gentis Capuæ.
Maſſenſis ſeu Lubrenſis. *Maſſa*, Principatus gentis Cybo Malaſpina.
Stabienſis ſeu Caſtelli maris. *Caſtell' à mare di Stabia.*

COMPSANVS ARCHIEPISC.
Conza, Comitatus gentis Geſualdæ.

Muranus. *Muro*, Comitatus gentis Vrſinæ.

Satria-

Satrianenſis cum Campanienſi vnitus. *Satriano Cagiano.*
Alcedonienſis ſeu Laquedonienſis. *Lacedogna.*
S. Angeli de Lombardis. *S. Angelo di Lombardi,* Comitatus.
Biſacienſis. *Biſaccia.*
Montis Viridis cum Caſinenſi vnitus. *Monte Verde.*

ACHERVNTINVS ARCHIEP. & Materanus Epiſc. vniti per Alexandrum II. *Cirenza,* Ducatus gentis Spinellæ. *Matera,* Comitatus gentis S. Seuerinæ.

Venuſinus. *Venoſa,* Principatus gentis Ceſualdæ.
Tricaricenſis. *Tricarico,* Comitatus gentis Sanſeuerinæ.
Potentinus. *Potenza,* Comitatus gentis olim Lannoyæ nunc Gueuarræ.
Grauinenſis. *Grauina,* Ducatus gentis Vrſinæ & Academia.
Turcienſis ſiue Anglonenſis. *Anglona.*
Montis Peluſij ſeu Piloſi. *Monte Peloſo,* Comitatus.

** **
**

TA-

TARENTINVS ARCHIEpiſcopus. *Taranto.*

Motulenſis. *Motula,* Comitatus gentis Seripannæ.
Caſtellanetẽſis. *Caſtellaneta,*Marchionatus gentis Caracciolæ.
Vrienſis ſeu Oritanus. *Oria,*Marchionatus gentis Bonifaciæ Imperialis.

BRVNDISINVS ARCHIEP. ET Ocrenſis Epiſcopus vniti. *Brindiſi.*

Hoſtunenſis. *Hoſtuni.*
*Nerotinenſis ſeu Nardonenſis.*Nardo,*Ducatus gentis Aquauiuæ.
Monopolitanus. *Monopoli,* Marchionatus.

HYDRVNTINVS ARCHIEpiſcopus. *Otranto.*

Aletinus. *Lecce,*Comitatus gentis Capuæ.
Leucenſis & Alexanenſis. *Capo di Leuco.*
Caſtrenſis in opido Poiardi reſidens. *Caſtro,*Comitatus gentis Gattinariæ.
Gallipolitanus. *Gallipoli.*
Vgentinus. *Vgento,*Comitatus gentis Pandonæ.

BARENSIS ARCHIEPISCOPVS
& Canuſinus Epiſcopus vniti. *Bari, Canoſa*, Comitatus gentis Canoſſæ.

Bitontinus. *Bitonto*, Marchionatus gentis Aquauiuæ.
Iuuenacenſis. *Giouenazzo*, Comitatus gentis Gonzagæ.
Rubenſis. *Ruuo*, Comitatus gentis Carraſæ.
Conuerſanus. *Conuerſano*, Comitatus gentis Aquauiuæ.
Mineruinus. *Moneruino.*
Polignianenſis. *Pulignano*, Marchionatus.
Lauellinenſis. *Lauiello*, Marchionatus gẽtis Tuſæ.
Bitectenſis. *Bitetto*, gentis Carraſæ.
Catharenſis in Dalmatia. *Catheri*, ditionis Venetæ.
* Melphitenſis, exemptus per Paulum V. Papam. *Molfetta*, Principatus gentis Gonzagæ.

TRANENSIS ARCHIEPISCOPUS
pus & Salpenſis Epiſcopus vniti. *Tranni. Salpe.*

Vigiliarum. *Biſiglia.*
Andrienſis. *Andri*, Ducatus gentis Carraſæ à Stadera.

MAN-

MANFREDONIENSIS ARCHIEP.
& Montis Gargani Archiepiſcopus vniti per Alexandrum III. *Manfredonia, Citta di S. Angelo*, Marchionatus olim Caſtriotæ, nunc Grimaldæ gentis.

Veſtanus. *Veſti.*

{ Melphienſis. *Melphi*, Principatus gentis Doriæ.
Rapollenſis. *Rappollo.* }

THEATINVS ARCHIEP. ET
Comes per Clementem VII. anno 1526. *Ciuita di Chieti.*

Ortonienſis & Camplenſis ſeu Complenſis. *Ortona*, Comitatus gentis Cantelmæ.

{ *Pinnenſis. *Citta di Penna*, Ducatus gentis Farneſiæ.
Adrienſis ſeu Hadrienſis. *Atri*, Ducatus gentis Aquauiuæ. }

{ *Valuenſis. *Valua.*
* Sulmonenſis. *Sulmona*, Patria Ouidij, & Principatus gentis olim Lannoiæ, nūc Burgeſiæ. }

*Aquilanus. *Aquila*, gentis Farneſiæ.

*Marſicus. *Marſi.*

*Aprutinus ſeu Theramenſis Epiſc. & Princeps, Comes Biſegnæ. *Teramo.*

Calienſis. *Ciuita di Cali.*

LANCIANENSIS ARCHIEP. per Pium IV. *Lanciano*, nullum habet Epiſcopum ſuffraganeum.

* Triuentinus, exemptus. *Triuento*, Comitatus gentis Afflictæ.

RHEGIENSIS ARCHIEP. IN Calabria. *Reggio*, Comitatus gentis Cardonæ.

Catacenſis. *Catanzaro*, Marchionatus gentis Ruffæ.

Crotonienſis. *Crotone*, Marchionatus gentis Columnæ.

Tropienſis. *Tropea.*

Opedenſis. *Oppedo*, Comitatus gentis Caracciolæ.

Bouenſis. *Boue.*

Neocaſtrenſis. *Nicaſtro*, Comitatus gentis Conſtanzæ.

Nicoterenſis. *Nicotera*, Comitatus gentis Ruffæ.

Hieracienſis ſeu Locrẽſis. *Gieraci*, Marchionatus gentis Aragoniæ.

Scyllaceenſis. *Squillaci*, patria Caſſiodori, & Principatus gentis Borgiæ.

* Miletẽſis anno 1195. per Gregorium VII. Papam. *Mileto*, Comitatus gentis S. Seuerinæ.

CON-

CONSENTINVS ARCHIEPIS. & Montis alti Epiſcopus. *Coſenſa*, & Monte alto, Ducatus gentis Moncadæ.

Marturanẽſis. *Martorano*, Comitatus gentis olim Aquinæ.

Marcenſis, vulgò S. Marci. *S. Marco*, Ducatus gentis San Seuerinæ, aut Marchionatus gentis Cauanigliæ.

Beſidienſis. *Biſignano*, Principatus gentis S. Seuerinæ.

Caſſanenſis. *Caſſano*, Comitatus gentis S. Seuerinæ, aut Marchionatus gentis Caſtaldæ.

ROSSANENSIS ARCHIEPISC. *Roſſano*, Principatus gentis Iudici. Nullum habet Epiſcopum ſuffraganeum.

SEVERENAE, VVLGO S. SEuerinæ Archiepiſcopus. *San Seuerina*, Marchionatus aut Comitatus gentis Carraffæ à Spina.

Vmbriaticenſis. *Vmbriato.*

Belicaſtrenſis. *Belcaſtro*, patria S. Thomę Aquinatis, & Comitatus gẽtis San Seuerinæ.

Inſulanus. *Iſola.*

Gerentinus & Chariatenſis vniti. *Cariati,* Principatus gentis Spinellæ.

Strongilenſis. *Strongoli.*

BENEVENTANVS ARCHIEP.

Beneuento, ditionis Pontificiæ.

Aſculanus. *Aſcoli*, Principatus olim gentis Leyuæ.

Teleſinus, in opido Ceneto reſidens. *Teleſe.*

S. Agathæ. *S. Agatha delli Goti*, Ducatus gẽtis Coſciæ.

Aliphanus. *Alife.*

Montis Marani. *Monte Marano.*

Auellinenſis. *Auellino*, Principatus gentis Caracciolæ.
Frequentinus. *Fergiente*, gentis Geſualdæ.

Vicanus. *Vico della Baronia*, gentis Caracciolæ Roſſæ.

Arianenſis. *Ariano*, Ducatus gentis Gonzagæ.

Boianenſis. *Boiano*, Ducatus gentis olim Lanoiæ, nunc Caracciolæ Roſſæ.

Bouinenſis. *Bouino*, Ducatus gentis Gueuarræ.

Vulturarienſis & Montis Coruini. *Vulturara & Monte Coruino.*

Larinenſis. *Larino.*

Ter-

Termulenſis. *Termoli*, Ducatus gentis Capuæ.

S.Seueri. *San Seuero*, Principatus gentis Sangræ.

Troianus. *Troia*, Ducatus.

Guardienſis Alferiæ. *Guardia Alfana.*

In regno itaque Neapolitano, præter Beneuentanum (quod eſt opidum ditionis Pontificiæ) ſunt Archiepiſcopatus XIX. nimirum Neapolitanus, Capuanus, Salernitanus, Amalphitanus, Surrentinus, Compſanus, Acheruntinus, Tarentinus, Brundiſinus, Hydruntinus, Barenſis, Tranenſis, Manfredonienſis, Theatinus, Lancianenſis, Rhegienſis, Conſentinus, Roſſanenſis, & Seuerinenſis.

CAPVT IV.

COLLEGIA SOCIETATIS IESV *in Italia.*

PRæter Siciliæ & Sardiniæ Prouincias, habet inſuper Societas in Italiæ continente Prouincias quatuor, Romanam, Neapolitanam, Mediolanenſem & Venetam.

PROVINCIA ROMANA.

Romæ	Domus Profeſſa.	Roma
	Colleg. Romanum.	
	Domus Probationis.	
	Colleg. Pœnitentiariæ.	
	Colleg. Germanicum.	
	Colleg. Anglicanum.	
	Seminarium Roman.	
	Colleg. Maronitarum.	
	Colleg. Scotorum.	
	Reſidentia Tuſculana.	*Fraſcati.*
	Collegium Tiburtinum.	*Tiuoli.*
	Collegium Lauretanum.	*Loreto.*
	Collegium Peruſinum.	*Perugia.*
	Collegium Florentinum.	*Fiorenza.*
	Collegium Senenſe.	*Siena.*
	Collegium Maceratenſe.	*Macerata.*
	Collegium Recinetenſe.	*Ricanati.*
	Collegium Setinum.	*Sezza.*
	Collegium Anconitanum.	*Ancona.*
	Collegium Montis Sancti.	*Monte Santo,*
	Colleg. Montis Politiani.	*Monte Pulciano.*
	Collegium Firmanum.	*Fermo.*
	Colleg. Tifernaten.	*Città di Caſtello.*
	Collegium Aſculanum.	*Aſcoli.*
	Collegium Soranum.	*Sora.*

Sunt in hac Prouincia Socij 747.

PRO-

PROVINCIA NEAPOLITANA.

Neapoli { Domus Profeſſa. Colleg. Neapolit. Dom. Probationis. Dom. Profeſſa noua }	*Napoli.*
Collegium Catacenſe.	*Catanzaro.*
Collegium Nolanum.	*Nola.*
Collegium Aletinum.	*Lecce.*
Collegium Barienſe.	*Bari.*
Collegium Salernitanum.	*Salerno.*
Collegium Coſentinum.	*Conſenza.*
Collegium Barolitanum.	*Barletta.*
Collegium Teatinum.	*Chieti.*
Collegium Aquilanum.	*Aquila.*
Collegium Beneuentanum.	*Beneuento.*
Dom. Probationis Adrienſis.	*Atri.*
Collegium Bouinenſe.	*Bouino.*
Collegium Tropeenſe.	*Tropia.*
Collegium Maſſenſe.	*Maſſa.*
Collegium Stabienſe.	*Caſtell' à mare.*
Collegium Capuanum.	*Capua.*
Collegium Molfettanum.	*Molfetta.*
Reſidentia Monopolitana.	*Monopoli.*
Reſidentia Tarentina.	*Taranto.*
Reſidentia Paulæ.	*Paula.*

Sunt in hac Prouincia Socij 594.

PROVINCIA MEDIOLANENSIS.

Mediolani { Domus Profeſſa. / Col. Breidanum. }	*Milano.*
Genuæ { Domus Profeſſa. / Colleg. Genuenſe. / Dom. Probationis. }	*Genoua.*
Collegium Taurinenſe.	*Turno.*
Collegium Comenſe.	*Como.*
Collegium Vercellenſe.	*Verielli.*
Collegium Montis regalis.	*Monleui.*
Collegium Cremonenſe.	*Crenona.*
Dom. Probationis Aronenſis.	*Arona.*
Collegium Baſtienſe.	*Baſtia.*
Collegium Nicienſe.	*Nizza.*
Collegium Alexandrinum.	*Aleſſandria.*
Reſidentia Papienſis.	*Pauia.*

Sunt in hac Prouincia Socij 411.

PROVINCIA VENETA.

Domus Profeſſa Veneta. *	*Venetia.*
Collegium Patauinum. *	*Padoua.*
Collegium Ferrarienſe.	*Ferrara.*
Collegium Bononienſe.	*Bologna.*
Collegium Brixienſe. *	*Breſcia.*
Collegium Foroliuienſe.	*Forli.*
Collegium Mutinenſe.	*Modena.*

Parmæ

Parmæ	Colleg. Parmenſe. / Colleg. Nobilium.	*Parma.*
Collegium Placentinum.		*Piacenza.*
Collegium Veronenſe.*		*Verona.*
Collegium Mantuanum.		*Mantoua.*
Dom.Prob.Nouellariæ.		*Nouellara.*
Domus Probat.Imolæ inchoata.		*Imola.*
Collegium Mirandulanum.		*Mirandola.*
Collegium Regienſe.		*Reggio.*
Collegium Fauentinum.		*Faenza.*
Collegium Caſtilionenſe.		*Caſtiglione.*
Reſidentia Cretenſis.*		*Candia.*
Reſidentia Vicentina.*		*Vicenza.*
Domus Probationis Buxetana.		*Buſſeto.*

Sunt in hac Prouincia Socij 373.

CAPVT V.

DE REGNO SICILIAE.

Sicilia, omnium inſularum maris Mediterranei maxima, titulo regio nobilis, paret Regi Catholico. Sunt in eâ vrbes Archiepiſcopales tres, Panormum, Meſſana, & Mons Regalis.

PANORMITANO ARCHIEPIS. parent Epiſcopi tres.

Mazarienſis.	*Mazara.*
Agrigentinus.	*Girgenti.*

Melitenſis. *Malta*, inſula Equitum Hoſpitalariorum S. Ioannis: quorum Magnus Magiſter dicitur Princeps Melitæ & Gozi.

MESSANENSI ARCHIEPISC. ſubijciuntur,

Liparenſis.	*Iſla de Lipari.*
Pactenſis.	*Patti.*
Cephaloedenſis.	*Cifalu.*

MONTIS REGALIS ARCHIEP. per Lucium III. an. 1183 inſtituto, ſubſunt,

Catanenſis. *Catania*, Academia.	
Syracuſanus.	*Siracoſa.*

In hac inſula habet multa eaque illuſtria Collegia Societas Ieſu, ſub vnius Præfecti Prouincialis regimine comprehenſa.

PROVINCIA SICVLA.

Panormi	Domus Profeſſa. Col. Panormitanū. Domus Probationis.	*Palermo.*
Meſſanæ	Domus Profeſſa. Colleg. Meſſanenſe. Dom. Probationis.	*Meſſina.*
Collegium Syracuſanum.		*Siracuſa.*
Collegium Catanenſe.		*Catania.*

Col-

Collegium Montis regalis.	*Monreale.*
Collegium Biuonenſe.	*Biuona.*
Collegium Caltaieronenſe.	*Caltagirone.*
Collegium Rheginum.	*Reggio.*
Collegium Drepanitanum.	*Trapani.*
Collegium Mineenſe.	*Mineo.*
Collegium Marſalenſe.	*Marſala.*
Collegium Caltaneſſetrenſe.	*Calataneſetta.*
Collegium Melitenſe.	*Malta.*
Collegium Platienſe.	*Piazza.*
Collegium Netinum.	*Noto.*
Collegium Saccenſe.	*Sciacca.*
Reſidentia Chia.	*Scio.*

Sunt in hac Prouincia Socij 638.

CAPVT VI.

DE REGNO SARDInia.

SArdinia inſula, Regio titulo ornata, Regi item Catholico paret. Fuêre in ea inſula olim XIV. vrbes Epiſcopales: hodie ſeptem aut octo ſunt vrbes, in quibus Epiſcopi reſident: *Calaris, Saſſaris, Arborea,* in quibus Archiepiſcopi; *Villa Eccleſia, Boſa, Algarium, Caſtrum Aragonenſe, & Laſa,* in quibus Epiſcopi commorantur. Ita Ferrarius in Topographia Martyrologij Romani.

CALA-

CALARITANVS ARCHIEPIS.
Sardiniæ & Corſicæ Primas. *Caglari.*
Huic ſunt ſuffraganei Epiſcopi.

Dolienſis. *Doli.*
Eccleſienſis.
Suleitanus. *Solci.*
Suellenſis cum Calaritano Archiepiſcopo vnitus.

TVRRITANVS, HODIE SASſaritanus Archiepiſc. *Torre Saſſari.* cui ſubſunt,

Algarenſis. *Algar.*
Boſenſis. *Boſi.*
Emporienſis. *Empurias.*
Phauſanienſis, vulgò Fauſinenſis, in caſtro Aragonenſi reſidens. *Terra noua.*

ARBOREENSIS ARCHIEPIS.
Arbora. huic parent,

Vſſellenſis. *Vſſella.*
Teralbenſis. *Terra alba.*
S. Iuſtæ. *S. Iuſta.*

In hac itidem inſula Societas Ieſu aliquot Collegia poſsidet, in Prouinciam redacta.

PROVINCIA SARDINIAE.

Saſſari { Domus Profeſſa. / Colleg. Saſſaritanum. / Semin. S. Antonij. } *Saſſer.*

Calari

Calari { Domus Profeſſa. Colleg. Calaritanum. Domus Probationis. }		*Caller.*
Collegium Eccleſienſe.		*Yglefias.*
Collegium Alguerenſe.		*Alguer.*

Sunt in hac Prouincia Socij 190.

CAPVT VII.

DE DVCATV MEDIOLAnenſi.

MEdiolanum vrbs eſt Inſubriæ ampliſsima, Ducatus illius metropolis, & Proregis Hiſpani ac Senatus ſedes. Prouincia ſacra Mediolanenſis olim latiſsimè patuit, & longè plures quondam Epiſcopi metropolitico iure ad illam pertinebant, quàm nunc pertineant: vt docet Carolus à Baſilicâ Petri, Epiſcopus Nouarienſis, in libello, quem de Metropoli Mediolanenſi conſcripſit. Vrbi ac prouinciæ Mediolanenſi primus Euangelium attulit S. Barnabas Apoſtolus. De Archiepiſcopis Mediolanenſibus vſq; ad annum 1489. ſcripſit Donatus Boſsius, & anno 1482. Mediolani publicauit. Ad noſtra vſque tempora res geſtas eorumdem proſecutus eſt Petrus Galeſinius & alij. Hodie Mediolanenſi Archiepiſcopo ſuffragantur Epiſcopi;

Cremonenſis. *Cremona.*

Lau-

Laudenſis. *Lodi.*

Nouarienſis. *Nouara*, patria Petri Lombardi, Magiſtri ſententiarum & Epiſcopi Pariſienſis.

Alexandrinus, per Alexandrum II. an. 1175. *Aleſſandria della Paglia.*

Dertonenſis. *Tortona.*

Viglebanenſis per Clementem VII. anno 1530. *Vigleuano*, Marchionatus gentis Triuultiæ.

Bergomenſis, in ditione Venetorũ. *Bergomo.*

Brixienſis, ibidem. *Breſcia.*

Vercellenſis, in Principatu Pedemontano. *Vercelli.*

Aſtenſis, ſiue Haſtenſis, ibidem. *Aſte.*

Caſalenſis, in Ducatu Montiſ-ferrati, quæ olim ditio ad Palęologos, hodie ad Gonzagas pertinet. *Caſale di Mon-ferrato.*

Albenſis, ibidem. *Alba.*

Aquenſis. *Acqui.*

Saonenſis, ſeu Sauonenſis, ſub ditione Reipublicæ Genuenſis. *Sauona.*

Intimilienſis. *Vintimiglia.*

* Ticinenſis, ſeu Papienſis, habet ius Pallij. *Pauia*, Academia.

Capvt VIII.

ETRVRIAE GVBERNATIO Eccleſiaſtica & Politica.

Etruria, pro maiori hodie parte, nunc paret Magno Etruriæ Duci, ex gente Medi-

Medicæa. Inter opida, quæ poſsidet, *Florentia*, *Piſa* & *Sena*, tres olim potentes Reſpublicæ, eminent.

Primum Florentiæ Ducem anno 1530. Carolus V. Imperator creauit generum ſuum, *Alexandrum Medicæum*. Cui anno 1537. à ſuis confoſſo, in principatu ſuffectus eſt *Coſmus*, XVIII. annorum adoleſcens. Hic à Pio V. Papa ex Duce Florentino Magnus Etruriæ Dux primus creatus eſt, anno 1569. verbis iſtis coronæ inſcriptis, ex mandato eiuſdem Pontificis: *Pius V. Pont. Max. ob eximiam dilectionem, & Catholicæ Religionis zelum, præcipuumquè Iuſtitiæ ſtudium donauit.*

Idem Coſmus ordinem Equitum S. Stephani an. 1560 inſtituit, qui hodieque bellicâ aduerſus Turcas gloriâ florent. Vide Origines noſtras Equeſtres.

Sub ditione Magni Etruriæ Ducis tres ſunt Archiepiſcopatus.

FLORENTINVS ARCHIEPIS. per Martinum V. anno 1421. *Firenza.*

Fæſulanus.	*Fiezola.*
Piſtorienſis.	*Piſtoia.*
Volaterranus.	*Volterra.*
Collenſis.	*Colle.*
Burgi S. Sepulcri.	*Burgo S. Sepulchro.*

Sar-

Sarſanenſis per Nicolaum V.Papam , Lunâ per Gothos deſtructâ. *Serzana*,in ditione Genuenſium.

*Montis Politiani. *Monte Pulciano*, patria Rob.Bellarmini Card.

†Cortonenſis per Ioannem XXII.*Cortona.*

SENENSIS ARCHIEPISCOP. per Pium II.anno 1449.*Siena*, Academia.

Suanenſis. *Soana.*

Cluſinus. *Chiuſi.*

Groſſetanus, ſeu Roſetanus. *Groſſeto.*

Maſſenſis,ſeu Maſſanenſis,cum Populonienſi vnitus.*Maſſa,Populonia.*

Pientinus , ſeu Corſimanenſis. *Pientia*, AEneæ Siluij patria, qui poſtea Pius II. Papa hunc Epiſcopatum inſtituit.

Ilcinenſis. *Monte Alcino.*

PISANVS ARCHIEPISCOP. per Vrbanum II.aut Innocentium II. *Piſa*, Academia,anno 1309.

Ciuitatis ſolis. *Ciuitella.*

Adiacienſis, in Corſica inſula Reipubl.Genuenſis. *Aiazzo.*

Sagonenſis, ibidem in opido Vicenſi aut Caluienſi reſidens. *Sagona.*

Alerienſis,ibidem. *Aleria.*

Capvt

CAPVT IX.

DE DVCATIBVS MANTVAE, *Mutinæ, Vrbini, & Parmæ.*

MANTVA, Virgilij Poetarum principis patria, Ducem habet ex gente Gonzaga, qui & Montiſ-ferrati Ducatum obtinet, Palęologis exſtinctis. Vincentius Dux an. 1608. ordinem militarem *Redemptoris Ieſu Chriſti* inſtituit, in honorem miraculoſi ſanguinis eiuſdem Domini noſtri, qui Mantuæ in templo pulcherrimo Canonicorum S. Andreæ, magna religione, à multis retrò ſæculis adſeruatur. Fit eius mentio in veteri Chronico, quod Petrus Pithœus edidit cum XII. Scriptoribus coætaneis. *Mantua.*

MVTINA & Rhegium Ducem habent ex gente Ateſtina, vulgò Eſtenſi, quæ olim Ferrariæ Ducatum pro titulo ac ſede primaria obtinuit. Sed ann. 1598. Clementis VIII. Pont. Max. operâ, Sedi Apoſtolicæ ditio illa eſt reſtituta. *Mutina.*

VRBINVM Ducem habet ex gente Roborea: cuius vrbis Archiepiſcopo ſex Epiſcopi ſuffragantur, *Leopolitanus, Piſaurienſis, Callienſis, Eugubinus, Foro-Sempronienſis*, & *Senogallienſis*. Quæ opida omnia ſpectant ad Ducem Vrbinatem. *Vrbinũ.*

Parma. PARMA & Placentia Ducem habent ex gente Farneſia, beneficio Pauli III. Papæ. Vtriuſque vrbis Epiſcopi ſuffragantur Archiepiſcopo Bononienſi, vt & Epiſcopus Burgi S. Domnini, in ditione Parmenſi, per Clementem VIII. conſtitutus.

Capvt X.

RESPVBLICAE LIBERAE, VENETA, Genuenſis, Lucenſis, & Raguſina.

IN Italia tres ſunt Reſpublicæ liberæ, *Veneta, Genuenſis* & *Lucenſis*, & vna trans mare Adriaticum, *Raguſina* ſcilicet, in Dalmatia. Omnium vetuſtiſsima ac potentiſsima eſt Veneta: ponè ſequitur Genuenſis, quæ (vt & Lucenſis) nominis Hiſpanici eſt ſtudioſiſsima; vt è contra Veneti Gallis ſunt addictiſsimi. Raguſini, moribus & lingua Italis ſimiles, partim armis, partim annuâ penſione Turcis præſtari ſolitâ, libertatem tuentur.

Venetia. *Genua.*

Luca. Luca Epiſcopum habet, Apoſtolicę Sedi immediatè ſubiectum, qui in ſacris ius habet Pallio vtendi.

Raguſiū Raguſium, olim Epidaurus, iacet in Dalmatia, ex oppoſito Italiæ, & habet Archiepiſcopum: cui ſuffraganei ſunt Epiſcopi Stagnenſis, & Tribunienſis, (quæ ſunt opida eiuſ-

eiuſdem Reipublicæ) item Marcatenſis, Roſonenſis, Garzalenſis, Stephanenſis, & Curzolenſis.

CAPVT XI.

ECCLESIASTICA APVD Venetos gubernatio.

SVb ditione Reipublicæ Venetæ duo ſunt Patriarchæ, Venetus, qui Gradenſi ſucceſsit, & Aquileienſis: item quatuor Archiepiſcopi, Spalatenſis, Iaderenſis, Corcyrenſis & Candienſis. Quot ſingulis Epiſcopi ſint ſuffraganei, ex ſubiuncta ſyllabo patebit.

VENETVS PRIMVM EPISCOpus anno 772. ab Adriano Papa, pòſt ab Eugenio IV. an. 1350. Patriarcha creatus. *Venetia.* Huic ſunt Epiſcopi ſuffraganei,

Clodienſis.	*Chioza*, inſula.
Torcellenſis.	*Torzello*, inſula.

AQVILEIENSIS PATRIARcha, in opido Vtinenſi reſidet. *Aquilegia. Vdene.* Huic ſubſunt,

Comenſis in Ducatu Mediolanenſi. *Como*, Plinij vtriuſque patria.

Veronenſis. *Verona.*
Patauinus. *Padoua.*
Vicetinus, vulgò Vicentinus. *Vicenza.*
Taruiſinus. *Treuizi.*
Concordienſis, in portu Romatino reſidens. *Concordia*, Marchionatus ſpectat ad Principem Mirandulanum, gentis Picæ.
Ceneteuſis. *Zeneda.*
Feltrenſis. *Feltre.*
Bellunenſis Epiſcop. & Comes. *Ciuidal di Bellun.*
Polenſis. *Pola.*
Parentinus. *Parenzo.*
Tergeſtinus. *Trieſte*, gentis Auſtriacæ.
Petinenſis. *Petin.*
Iuſtinopolitanus, ſiue Capitis Iſtriæ. *Capo d' Iſtria.*
AEmonienſis, ſeu Ciuitatis Nouæ in Iſtria. *Cittanoua.*
* Tridentinus, S. R. Imperij Princeps. *Trento.*
*Mantuanus. *Mantoua*, Ducatus gentis Gonzagæ.

SPALATENSIS ET SALONItanus Archiepiſc. Dalmatiæ & Croatiæ Primas. *Spalatro, Salona.*

Segnienſis. *Segna*, gentis Auſtriæ.
Nonenſis. *Nona.*
Pharenſis, ſeu Farenſis. *Faro, Leſina.*

Tra-

Tragurienſis. *Tran.*
Sanadrienſis. *Sanadria.*
Scardonẽſis,ſub ditione Turcarũ. *Scardona.*
Tinienſis,ſeu Tininienſis,ibidem. *Tina.*
Sebenicenſis per Bonifacium VIII. inſtitutus,à quibuſdam additur, & Alminienſis cum Spalatino Archiepiſ. vnitus. *Almiza.*

IADERENSIS ARCHIEPISC.
Zara,inſula Venetorum. Huic ſunt ſuffraganei,

Arbenſis. *Arbe*,inſula Venetorum.
Veglanenſis. *Veglia*, ſeu Vegia, inſula eorumdem.
Oſſaronſis. *Oſſaro*,inſula eorumdem.

CORCYRENSIS ARCHIEPIS.
Corfu, inſula Venetorum. Huic ſubſunt Epiſcopi,

Cephalonienſis.*Cefalonia*,inſula eorumdem in mari Ionio.
Zacynthi.*Zante*,inſula eorumdem,ibidem.

CRETENSIS, ſeu CANDIENSIS Archiepiſc.in vrbe Candienſi reſidens.
Candia, inſula Venetorum.
Huic parent,

Caneenſis. *Canea.*
Rettimenſis. *Rettimo.*
Siteenſis,ſeu Sitthienſis. *Sittia.*
Hierapetrenſis. *Hierapetra,*

Cheroneſenſis. *Cheroneſſo.*
Mellipotamenſis. *Mell:potamo.*
Arcadienſis. *Archadia.*
Ciſſamenſis, ſeu Sicchimenſis. *Sicchimo.*

His adde Epiſcopatum Buduanenſem, vulgò *Budoa*, Antibarenſi olim Archiepiſc. in Seruia, & Catharenſem Barenſi Archiep. ſuffraganeum. Nonnulli adiungunt Curzulenſem Epiſc. Raguſino Archiepiſc. ſuffraganeum.

Capvt XII.

De Candia, Corcyro, Iadera, aliýſque inſulis Venetorum.

Candia, olim Creta, inſula maris mediterranei, centum vrbibus quōdam claruit: vt priſci ſcriptores tradunt. Earum circiter quadraginta Plinij ætas nouit: hodie verò, vt Bellonius tradit, tres tantùm alicuius nominis habet, quæ ſunt *Candia*, Venetorum colonia, vnde inſulæ nomen, *Canea* & *Rettimum*. Tempore Leonis Imp. XI fuêre Epiſc. Cretenſi Archiep. ſubiecti, nimirum, Gortynius, Cnoſſius Arcadiæ, Cherroneſi, Aulopotami, Agrij, Lampenſis Cydoniæ, Hierapetræ (ſic enim coniunctim legendum, non diuiſim) Sitiæ & Ciſeami. Hodie Candienſi Archiep. ſubſunt Epiſcopatus IX. nimirum Caneenſis, Rettimenſis, Sittienſis & Hierapetrenſis vniti,

Cher-

Cheroneſenſis, Sicchimienſis, Arcadienſis, & Mellipotamenſis: vt ex litteris Alexandri Turriani, Sittienſis & Hierapetrenſis Epiſcopi didicimus. Inſulam porrò, quæ tota Venetis hodie paret, egregiè Bellonius libr. 1. Obſeruationum cap. 4. & ſeqq. deſcripſit.

Parent item Venetis Corcyrus, Iadera, Cephalonia, Zacynthus, & aliæ Ionij atque Adriatici maris inſulæ: de quarum Epiſcopis ſuperiore capite egimus.

CAPVT XIII.

DE REPVBLICA Genuenſi.

GEnua Liguriæ caput, emporium nobiliſsimum, ad mare Mediterraneum, Reſpublica præpotens, aliquando ad Tanaim vſque imperij ſui fines produxit. Nam olim Theodoſiam, vulgò *Caffam*, Cyprum, Lesbum, & Chium inſulas, itemque Peram vrbem Thraciæ, ex oppoſito Conſtantinopoleos ſitam, poſſedit. Hodie toti ferè Liguriæ & Corſicæ inſulę imperat. Archiepiſcopatum an. 1130. aut 1132. Innocentius II. conſtituit. De rebus Genuenſium ſcripſêre Auguſtinus Iuſtinianus, Barth. Facius, Iac. Bracellius, Iacobus à Voragine, Paulus Guterianus, Petrus Bizarus, & omnium elegantiſsimè Vbertus Folieta. Genuenſes mercaturâ & nego-

tiationibus potentiſsimi, per omnes ferè orbis prouincias, magnum ſibi nomen ac diuitias compararunt. Genuenſi Archiepiſcopo ſuffraganei ſunt Epiſcopi,

Albingaunenſis, per Alexandrum III. anno 1179. *Albenga.*

Bobienſis, in Ducatu Mediolanenſi, circa annum 1132. *Bobi.*

Brumacenſis. *Brignale.*

Naulenſis, per Innocentium III. *Noli.*

Marianenſis, in Corſica inſula. *Mariana.*

Accienſis, ibidem. *Accia.*

Nebienſis. *Nebio.*

Ceterùm ſub ditione Genuenſi in vniuerſum XIII. hodie diœceſes exiſtunt, Genuenſis, Albingaunenſis, Brumacenſis, Naulenſis, Sauonenſis, Intimelienſis, Sarzanenſis, Marianenſis, Accienſis, Nebienſis, Alerienſis, Sagonenſis & Adiacienſis. Ex his ſex poſteriores ſunt in Corſicula inſula: Sauonenſis autem, & Intimelienſis ad prouinciam ſacram Mediolanenſem pertinent: Sarzanenſis verò ad Florentinam ſpectare ſolet, hodie exempta, vt volunt.

** **
**

Ca-

CAPVT XIV.

DE REGNO CORSICAE.

CORSICA Inſula maris Liguſtici, Regio titulo illuſtris ſpectat ad Rempub. Genuenſem. Iuxta Philippum Ferrarium, in Notis ad Martyrologium Romanum, ſunt in ea hodie ſedes quinque Epiſcopales, *Mariana, Aleria, Nebium, Sagona & Adiacium,* omnes ſolo æquatæ, præter Adiacium. Præfectus inſulæ reſidet Baſtiæ, quæ vrbs munita egregiè eſt; vt & fanum S. Florentij, Caluia, & Bonifacium. Ita Ferrarius. Alij dicunt hodie ſex Epiſcopos in Corſica numerari, Marianenſem, Nebienſem, & Acciensẽ, qui Archiepiſcopo Genuenſi; Alerienſem, Sagonenſem & Adiacienſem, qui Archiepiſcopo Piſano ſunt ſuffraganei. Vtramque opinionem facilè eſt conciliare: eò quòd Accienſis ſedes, à Ferrario omiſſa, ſit vnita cum Marianenſi: vt vir eruditus me monuit.

CAPVT XV.

DE MELITA INSVLA.

MELITA, inſula maris Siculi, naufragio D. Pauli nota, ſedes eſt E-

quitum Ioannitarum ſeu Rhodiorum: de quibus vide Origines noſtras Equeſtres. In inſula vrbs eſt, quæ Epiſcopum habet, Panormitano in Sicilia Archiepiſcopo ſuffraganeum.

In eadem vrbe Societas Ieſu inſigne poſſidet Collegium.

Meliteſes porrò Equites perpetuum contra Turcas bellum alunt, & triremibus aliquot egregiè inſtructis Chriſtiani nominis hoſtes aſſiduè laceſſunt. De rebus præclarè geſtis per Ioannitas, inſigne volumen poſt alios annis ſuperioribus Boſius publicauit.

Capvt XVI.

HISPANIARVM STATVS.

Hiſpania prima à Romanis tẽtata quidem, ſed vltima prouinciarum ſubacta, eiſdem vſque ad annum ſalutis quadringenteſimum decimum paruit. Quo tẽpore, cùm Imperiũ iam declinaret, VVandali, Suevi, & Alani, à Gothis ex Gallia pulſi, montes Pyrenæos tranſierunt, & Hiſpaniam Romanis ereptam multis annis tenuerunt. Sed Gothi à Francis ex Gallia eiecti, viciſſim VVãdalos & Alanos eiecerũt, Sueuos autem ad internecionem ceciderunt.

Hiſpania itaque longo tempore Gothis paruit, à quibus hodiéque præcipuæ inter Hiſpa-

Hiſpanos nobilium familię Originem ſuam repetunt. Tandem à Saracenis, fretum Herculeum tranſgreſſis, miſerabili caſu occupata eſt anno Chriſti 720. Iuliano Comite 720.
Bæticam, cui præfectus erat, prodente, vt iniuriam violatâ filiâ à Roderico Rege acceptam vlciſceretur.

Gothi qui ſuperfuerunt, cùm in Aſturũ, Cantabrorum & Gallæcorum montes ſe recepiſſent, paulatim amiſſas regiones atque vrbes recuperare cęperũt: & poſtremò cùm Maurorũ res vix Bætice finibus cõtinerentur, à Ferdinando Magno Rege Catholico victi, atq; vniuersâ Hiſpaniâ an 1592. expulſi ſunt. Quo quidem anno, & Orbem Nouũ 1592.
Hiſpanis Chriſtophorus Colũbus aperuit: ex quo infinitæ opes ac theſauri in Hiſpaniam ſunt aduecti.

Auxerunt & Hiſpanorũ potentiam, tot regnorum ac prouinciarum hæreditates, in Ferdinando Aragonio, & Iſabella Caſtellana, itéque in Philippo I. Auſtriaco, & Ioãna Aragonia, coniunctæ. Nam Philippo natus Carolus, pòſt Imperator eo nomine Quintus, à patre Auſtriacarũ ac Belgicarũ prouinciarũ; à matre verò Hiſpaniæ, maioris Italiæ partis, & Indiæ Occidentalis ſeu Orbis Noui hæreditatem accepit.

Hiſpaniæ reliquæ Luſitaniam, & Indiæ Occidentali Orientalem Philippus II. Rex

Catho-

Catholicus, Caroli filius, adiecit. Quæ regna vniuerſa, tot locorum interuallis diſsita, feliciter hodie Philippus III. Rex omnium verè maximus poſsidet. Vt inter vniuerſas Regum Principumque orbis terræ familias, Auſtriaca omnium potentiſsima meritò ſit cenſenda.

Et verò cùm Euangelicam Chriſti doctrinam in omnes terras, ante ſæculorum conſummationem, diffundi oporteat, Deus ad hoc potentiæ culmen Auſtriacos Principes euexit, & in Hiſpania, vltima Europæ ad Occidentem prouincia, noui velut Imperij ſedem collocauit; vt eſſent, qui tam longinquas ac difficiles nauigationes, ad Antipodas, & alio ſole calentes Indos, ſuis opibus ac viribus freti, commodiùs diffunderent.

CAPVT XVII.

SERIES EPISCOPATVVM Hiſpaniæ vniuerſæ.

IN Hiſpaniarum regnis, XI. hodie ſedes Metropolitanæ numerantur, Toletana, Burgenſis, Compoſtellana, Hiſpalenſis, Granatenſis, Cæſarauguſtana, Tarraconenſis, Valentina, Bracarenſis, Oliſiponenſis, & Eborenſis.

TO-

TOLETANO ARCHIEPISC.
& Hiſpaniarum Primati, Epiſcopi
ſuffraganei ſunt,

Cordubenſis. *Cordoua.*
Segouienſis. *Segouia.*
Conchenſis. *Cuenca.*
Seguntinus. *Siquenza,* Academia.
Giennenſis. *Iaen.*
Carthaginienſis ſeu Murcienſis. *Cartagena, Murcia.*
Vxamenſis, ſeu Oxomenſis. *Oſma.*
Valliſoletanus anno 1595. per Clementem VIII. inſtitutus. *Valladolid,* Academia.

BVRGENSI ARCHIEPISCOpo in Caſtella veteri, per Gregorium XIII. inſtituto, ſubſunt, *Burgis.*

Pompelouenſis. *Pamploua,* regni Nauarræ caput.
Calagurritanus ad Ebrum fl. *Calahorra.*
Palentinus Epiſcop. & ComesPerniæ. *Palencia.*

COM-

Santiago. COMPOSTELLANO ARCHIEpiſc. in Galæcia, per Calixtum II. an. 1124. conſtituto, ſuffragantur Epiſcopi.

Salmanticenſis. *Salamanca*, Academia anno 1240. inſtituta.
Abulenſis. *Auila*, pátria B. Tereſię Virg.
Placentinus. *Plazençia.*
Lucenſis *Lugo.*
Aſturicenſis. *Aſtorga.*
Zamorenſis, per Calixtum II. circa annum 1119. *Zamora.*
Aurienſis ſiue Orenſis. *Orenſe.*
Tudenſis. *Tuy.*
Pacenſis. *Badaios.*
Mindonienſis. *Mondonedo.*
Cauria. *Coria*, Marchionatus gentis Toletanæ.
Ciuitatis Roderici. *Ciudad Rodrigo.*
* Legionenſis, exemptus. *Leon.*
* Ouetenſis, olim ius metropoliticum habuit. *Ouiedo.*

Seuilla. HISPALENSI ARCHIEPISC. in Bętica, ſubiecti ſunt Epiſcopi,

Guadicenſis olim Accitanus. *Guadix.*

Gadi-

Gaditanus. *Cadiz* peninſula.
Canarienſis. *Canarias islas.*

GRANATENSI ARCHIEPISC. per Alexandrum VI. inſtituto, ſubſunt Epiſcopi, *Granada.*

Malacitanus. *Malaga.*
Almerienſis. *Almeria.*

CAESARAVGVSTANO ARchiepiſcopo in Aragonia, per Ioannem XXII. anno 1316. creato, ſuffraganei ſunt, *Caragoza.*

Oſcenſis. *Hueſca*, Academa vetuſtiſſima.
Iacenſis circa annum 1009. *Iaca.*
Barbaſtrenſis circa annum 1102. *Barbaſtro.*
Turiaſonenſis. *Tarazona.*
Terulenſis. *Teroel.*
Albarracinenſis. *Albarazin.*

TARRACONENSI ARCHIEP. in Catalonia, ſuffragantur Epiſcopi, *Tarragona.*

Dertuſanus. *Tortoſa.*
Ilerdenſis. *Lerida*, Academia.
Barcinonenſis. *Barcelona*, Academia.
Vicenſis ſiue Auſonenſis. *Vich.*

Gerun-

Gerundenſis. *Girona.*
Vrgellenſis ſiue Vrgelitanus. *Vrgel.*
Elnenſis ſiue Helenenſis. *Elna.*
Celſonenſis. *Solſona.*
Perpinianenſis, per Paulum V. *Perpinian.*

Valencia. VALENTINO ARCHIEPISCOpo, per Innocentium VIII. Anno deſignato, ſubſunt,

Segobricenſis. *Segorúe.*
Oriolanus, per Iulium II. anno 1513. *Orihuela.*
Maioricenſis, circa annum 1230. *Mallorca inſula.*

Braga. BRACARENSI ARCHIEP. IN Luſitania, ſuffraganei ſunt,

Portuenſis ſeu Portucalenſis. *Porto.*
Viſeenſis. *Viſeo.*
Guardienſis, olim Igæditanus. *Guardia.*
Lamecenſis. *Lamego.*
Mirandenſis, per Paulum III. *Miranda.*
Lerienſis, per Paulum III. *Lyra.*

Lisbona. OLISIPONENSI ARCHIEPIScopo, per Bonifacium IX. anno 1390. conſtituto, ſubſunt Epiſcopi,

Conim-

Conimbricenſis Epiſcopus & Comes Arganilij. *Coymbra*, Academia, anno 1557. inſtituta.

Portalegrenſis per Paulum III. *Portalegre.*

Septenſis in Africa. *Ceuta.*

Maderenſis ſiue Funchalenſis. *Funchal* in inſula Madera.

Tercerenſis ſiue Angrenſis. *Angra* in inſula Tercera.

Congenſis in regno & vrbe Congo, ad oram Africæ. *Congo.*

Capitis viridis, in inſula & vrbe S. Iacobi. *Cabo Verde, Sant Yago.*

S. Thomæ, in inſula & vrbe S. Thomæ, ſub linea AEquinoctiali, ex oppoſito Guineæ. *San Thomè.*

Braſilienſis, in vrbe S. Saluatoris, ad Bahiam omnium Sanctorum. *Braſil, Baya de todos Santos.*

EBORENSI ARCHIEPISCOPO per Paulum III. an. 1540. creato, ſubſunt Epiſcopi,

Siluenſis ſiue Algarbienſis, in vrbe Pharo. *Silues, Faro.*

Albenſis. *Eluas.*

Tingenſis ſeu Tingitanus in Africa cũ Septenſi vnitus. *Tanger.*

Ceterùm an. 1523. Hadrianus VI. Papa,

natione Belga, Regibus Hiſpaniæ fecit poteſtatem legendi Epiſcopos ac præſentandi: vt Ioannes Mariana tradit in Auctario ſuo ad Hiſpaniæ hiſtoriam.

Capvt XVIII.

De Ordinvm Militarivm apud Hiſpanos occaſione & ſucceſſu.

EO tempore, quo Hiſpania, maxima ex parte, erat ſub Arabum poteſtate & imperio cóſtituta, cùm eſſet perpetuũ inter illos & Chriſtianos bellum, ſine vllo firmo & ſtabili induciarum fœdere, fuerũt quidam viri nobiles, non magis virtute, quàm religione præcellentes, qui vouebant ſe pro Chriſti gloria, quamdiu vires ſuppeterent, ſumma contentione pugnaturos. Quod vt multò alacriùs facerent, & vt commodiùs ad cœlum viam munirent, à nuptijs abſtinebant. Horum vita partim in religionis ſtudio, partim in armorum exercitatione conſumebatur. Tantuſque erat in illis ardor animorũ, vt eos beatiſſimos iudicarent, qui in bellis pro defenſione Reipub. & Chriſti ſanctiſsima religione ſuſceptis occumberent. Horum exemplum cùm multi ſequerentur, fuerunt varij militares Ordi-

Ordines inſtituti, à Regibus multis beneficijs ornati, & à Pōtificibus Maximis approbati: ex quibus multi viri prodiere, quorū virtute Mauri ſæpiſſimè cum magna Chriſtiani nominis gloria, fuſi fugatiq; ſe ſunt. Erant autem omnes ſigno Crucis, rubro aut viridi, veſtibus aſſuto, ſecundùm pectus inſigniti.

Ex his fuêre militares Ordines *S. Iacobi, Alcantaræ, Calatrauæ, Chriſti, Auiſii*, & alij: de quibus fusè egimus libello peculiari.

Ceterùm Hadrianus VI. Papa anno 1523. conceſſit, vt trium Ordinum equeſtrium, videlicet S. Iacobi, Alcantaræ & Calatrauæ, Præfectura, ab alijs Pontificibus conceſſa, deinceps Caſtellæ Regibus propria perpetuaque eſſet.

CAPVT XIX.

COLLEGIA SOCIETATIS IESV in Hiſpania.

IN vniuerſis Hiſpaniarum regnis Societas Ieſu quinq; Prouincias habet, quas vnà cum ſingularum Collegijs operæ pretium hîc fuerit ob oculos ponere, quòd ex ijs potiſſimùm deſumpti fuerint, hodieque deſumantur præcones Euangelici, ad Chriſti doctrinam, per vtramq; Indiam, longè lateq; diſſeminandam.

PROVINCIA TOLETANA.

Toleti { Domus Profeſſa. / Coll. Toletanum. }		*Toledo.*
Madrid { Coll. Madritanum. / Domus Probation. }		*Madrid.*
Collegium Complutenſe.		*Alcalà.*
Collegium Ocanienſe.		*Ocaña.*
Collegium Placentinum.		*Plaſençia.*
Collegium Conchenſe.		*Cuenca.*
Collegium Belmontenſe.		*Belmonte.*
Collegium Murcianum.		*Murcia.*
Collegium Carauacenſe.		*Carauaca.*
Collegium Seguritanum.		*Segura.*
Collegium Huetenſe.		*Huete.*
Collegium Talabricenſe.		*Talauera.*
Collegium Oropeſanum.		*Oropeſa.*
Dom. Probationis Villaregienſis.		*Villareio.*
Collegium Almagrenſe.		*Almagro.*
Collegium S. Clementis.		*S. Clemente.*
Collegium Almonozilenſe.		*Almonozil.*
Reſidentia Naualcarnerenſis.		*Naualcarnero.*
Reſidentia Ieſu Montani.		*Ieſus del monte.*

Sunt in hac Prouincia Socij 570.

PRO-

PROVINCIA CASTELLANA.

Valliſoleti	Domus Profeſſa.	*Valladolid.*
	Colleg. Valliſoletan.	
	Colleg. Anglicanum.	
Salmanticæ	Colleg. Salamanticenſe.	*Salamanca.*
	Colleg. Hybernorum.	
	Collegium Burgenſe.	*Burgos.*
	Collegium Metinenſe.	*Medina.*
	Dom. Probat. Villagarcienſis.	*Villagarcia.*
	Collegium Segobienſe.	*Segouia.*
	Collegium Abulenſe.	*Auila.*
	Collegium Palentinum.	*Palencia.*
Compoſtellæ	Col. Compoſtellanum.	*Sant Yago.*
	Colleg. Hybernorum.	
	Collegium Pampilonenſe.	*Pamplona.*
	Collegium Legionenſe.	*Leon.*
	Collegium Lucronienſe.	*Logroño.*
	Collegium Ouetenſe.	*Ouiedo.*
	Collegium Numantinum.	*Soria.*
	Collegium Santanderenſe.	*Santander.*
	Collegium Montis regalis.	*Monterey.*
	Collegium Monfortenſe.	*Monforte.*
	Collegium Areualenſe.	*Areualo.*
	Collegium Vergarenſe.	*Vergara.*
	Collegium Tudelanum.	*Tudela.*
	Collegium Bilbaenſe.	*Bilbao.*
	Collegium Bellimarenſe.	*Bellimar.*
	Colleg. Vil. Fran. Gal.	*Villa Franca de Galitia.*

Reſidentia Azcoitana.	*Azcoitia.*

Sunt in hac Prouincia Socij 613.

PROVINCIA ARAGONENSIS.

Valentiæ { Domus Profeſſa. / Coll. Valentinum.	*Valencia.*
Collegium Barcinonenſe.	*Barcelona.*
Collegium Cæſaraugaſtanum.	*Caragoça.*
Collegium Maioricenſe.	*Mallorca.*
Collegium Gerundenſe.	*Girona.*
Collegium Gandienſe.	*Gandia.*
Collegium Bilbilitanum.	*Calatayud.*
Collegium Taraſonenſe.	*Taraçona.*
Collegium Vrgellenſe.	*Vrgel.*
Collegium Oſcanum.	*Hueſca.*
Dom. Probationis Tarracon.	*Tarragona.*
Collegium Ilerdenſe.	*Lerida.*
Collegium Perpinianenſe.	*Perpiñan.*

Sunt in hac Prouincia Socij 390.

PROVINCIA BAETICA.

Hiſpali { Domus Profeſſa. / Colleg. Hiſpalenſe. / Domus Probation. / Colleg. Anglicanum. / Colleg. Studia repet.	*Seuillæ.*
Collegium Triguerenſe.	*Trigueros.*
Collegium Gaditanum.	*Cadiz.*

Col-

Collegium Marcenenſe.	*Marchena.*
Collegium Cordubenſe.	*Cordoua.*
Collegium Granatenſe.	*Granada.*
Baezæ { Colleg. Baezanum. Dom. Probationis. }	*Baeca.*
Collegium Malacenſe.	*Malaga.*
Collegium Xerenſe.	*Xerez.*
Collegium Cazorlanum.	*Caçorla*
Collegium Vbedanum.	*Vbeda.*
Collegium Aſtigitanum.	*Ezija.*
Collegium Guadixenſe.	*Guadix.*
Collegium Frexenalenſe.	*Frexenal.*
Collegium Montellanum.	*Montilla.*
Collegium Antiqueranum.	*Antequera.*
Collegium Oſſunenſe.	*Oſſuna.*
Collegium Anduxarenſe.	*Anduxar.*
Reſidentia Giennenſis.	*Iaen.*

Sunt in hac Prouincia Socij 600.

PROVINCIA LVSITANIAE.

Oliſipone { Domus Profeſſa. Colleg. S. Antonij. Domus Probat. }	*Lisboa.*
Collegium Conimbricenſe.	*Coimbra.*
Collegium Eborenſe.	*Euora.*
Collegium Portuenſe.	*Porto.*
Collegium Bracarenſe.	*Braga.*
Collegium Brigantinum.	*Braganza.*
Collegium Pharenſe.	*Pharo.*

Dom. Profeſſa Villauicoſæ.	*Villauiçoſa.*
Collegium Portalegrenſe.	*Portalegre.*
Collegium Funchalenſe.	*Madeira.*
Collegium Angrenſe.	*Angra.*
Collegium S. Michaelis.	*San Miguel.*
Reſidentia S. Felicis,	*San Fins.*
Reſidentia Canalenſis.	*Canal.*
Domus in Regno Angolæ.	*Angola.*
Reſid. in Inſulis Heſperidum.	*Cabo Verde.*

Sunt in hac Prouincia Socij 680.

CAPVT XX.

DE BALEARIBVS INSVLIS, IN mari Mediterraneo.

BAleares inſulæ, hodie *Maiorica* & *Minorica*, Mauris an. 1229. ereptæ, Regi Catholico parent. In Maiorica eſt vrbs eiuſdem nominis, cui datus eſt Epiſcopus ijſdem temporibus. Fuit ea Raimundi Lulli patria, qui à Mauris in Africa an. 1301. ob religionem cæſus, atque in vrbem patriam relatus, magnam à populis habet venerationem. In Academia Maioricenſi, itemque Barcinonenſi libri eiuſdem Lulli hodieq; explicantur. Marianam rerum Hiſp. lib. 15. cap. 4. & lib. 12. cap. 14. conſule.

In vrbe Maiorica Iacobus Rex, inſulæ victor, inſigne XXX. Canonicorum Collegium, in honorem Deiparæ fundauit, ibidem conditus.

CA-

CAPVT XXI.

CANARIAE, HESPERIDES, ET *Azores inſulæ, in Oceano.*

CAnaria, vna ex Fortunatis inſulis, Ptolemæo & Plinio, libr. 6. cap. 32. nota, ſic dicta eſt à magnorum canum multitudine ingenti. Hodie omnes illæ inſulæ, quas veteres Fortunatas dixerunt, vno nomine Canariæ dicuntur. Patrum memoriâ, Melchior Canus harum inſularum Antiſtes fuit, libro de locis Theologicis conſcripto celebris. Primum Canarienſibus Epiſcopum nomine Alfonſum Berramediũ, ex ordine Minorum, anno 1404. Benedictus XIII. dedit: eſtque Valentino Archiepiſcopo ſuffraganeus. Iacent autem Canariæ inſulæ, numero ſeptem, in mari Atlantico, ab occaſu ad ortum, ordine porrectæ, à media cœli linea ſeptimo & viceſimo gradu diſtantes, à Caſtellanis circa annum 1346. detectæ. Quæ maxima eſt, Canaria vocatur, inde ceteris eadem facta appellatio. *Canariæ.*

Heſperides inſulæ, vulgò *Capitis Viridis*, à Luſitanis detectæ, habent Epiſcopum in inſula & vrbe S. Iacobi reſidentem, Oliſiponenſi Archiepiſc. ſuffraganeum: habent item Collegium Soc. IESV ibidem. *Heſperides.*

Azores. Azores inſulæ, à Flandris primùm detectæ, indéque *Flandricæ* ſunt nuncupatæ, pòſt à Luſitanis occupatæ. Ex ijs vna vocatur Tertia, vulgò *Tercera*: in cuius vrbe Angra reſidet Epiſcopus, Oliſiponenſi Archiepiſc. ſuffraganeus. In eadem vrbe Societas IESV Collegium habet, & alterum in S. Michaelis inſula vicina.

Madera. Haud procul à Canarijs inſulis iacet inſula Madera, à Luſitanis pariter occupata & inhabitata: in cuius opido Funchalenſi itidem Epiſcopus reſidet, Oliſiponenſi Archiepiſc. ſuffraganeus, habetque Societas IESV Collegium ibidem.

CAPVT XXII.

REGNI GALLIARVM STATVS.

PVlſis è Gallia Romanis, fugatiſque Gothis & alijs barbaris, Franci, Sicambrorum ad Rhenum proles, florentiſsimum in eà regnum condiderunt. Primus ex Francorum Regibus *Clodoueus*, cùm ad Tolbiacum (vicus eſt in finibus Agrippinenſium, *Zulpich* hodie) inſignem contra Alemãnos victoriam obtinuiſſet, Chriſti ſacra amplexus, & à S. Remigio Rhemorũ Archiepiſcopo fonte ſalutifero eſt ablutus.

Ab eo tempore ſtatus Galliarum manſit monar-

monarchicus: quæ forma regiminis optima cenſetur. Rex autem in Gallia naſcitur, non ſuffragijs deſignatur, vt in Polonia, & alibi. Ad regni ſucceſsionem non niſi ſexus maſculinus admittitur; fœminis prorſus excluſis, iuxta legem Salicam, vt perhibent.

De Rege Galliarum duo memoranda, Villanouanus, Maſſonus, & alij rerum Gallicarum ſcriptores tradunt: prius, in Eccleſia Rhemenſi vaſculum eſſe (*Ampullam ſacram* vulgò nuncupant) chriſmate perenni redundans, ad Regis vnctionem, tempore Clodouei I. Regis Chriſtiani, cœlitùs demiſſum: alterum, ſtrumas, ſeu ſcrofulas à Rege ipſo curari ſolo contactu.

Regem, in regni poſſeſsionem, mittendi ius eſſe ſolet penes XII. *Pares Franciæ*, quorum ſex *Eccleſiaſtici*, & totidem vulgò *Laici* nuncupantur.

ECCLESIASTICI PARES Franciæ,

Remenſis Archiepiſcopus Laudunenſis Epiſcopus Lingonenſis Epiſcopus	Duces.
Catalaunenſis Epiſcopus Nouiomenſis Epiſcopus Bellouacenſis Epiſcopus	Comites.

LAICI

Laici Pares
Franciæ.

Burgundiæ Normanniæ Aquitaniæ	Duces.
Flandriæ Campaniæ Toloſæ	Comites.

Ad Remenſem Archiepiſcop. ſpectat ius Regem inungendi: qui, cum alijs Eccleſiaſticis, hodieque perſtat. Laici eſſe deſierunt, adlectis regno Gallico ipſorum Principatibus; Flandriâ tamen exceptâ, quam, poſt captum ad Ticinum Regem Franciſcum, Carolus V. Imperator, Flandriæque Comes, ditioni Francicæ & prouocationibus, ad curiam Pariſienſem deferri ſolitis, prorſus exemit.

Capvt XXIII.

Catalogvs Episcopatvvm regni Galliæ.

IN Gallia, quà Francia eſt, & Regi Chriſtianiſsimo paret, numerantur diœceſes centum & ſeptemdecim; in quibus ſunt CIII. Epiſcopatus, & XIV. Archiepiſcopatus. Res tota fiet clarior, ſyllabo ſeu tabulâ ante oculos poſitâ.

LVGDV-

LVGDVNENSIS ARCHIEPIS. & Primas, ad Rhodanum fluuium. *Lion.* Huic ſuffraganei ſunt Epiſcopi IV.

Auguſtodunenſis, ſeu Eduenſis. *Auſtun.*
Lingonenſis Epiſcop. & Dux par Franciæ. *Langres.*
Matiſconenſis. *Maſcon.*
Cabilonenſis. *Challon ſur Saone.*

ROTOMAGENSI ARCHIEP. in Normannia, ad Sequanam fl. *Rouen.* ſuffraganei ſunt,

Baiocenſis. *Baieux.*
Abrincantenſis. *Aurenches.*
Ebroicenſis. *Eureux.*
Saienſis, vulgò Sagienſis. *Sais, Sees.*
Lexouienſis Epiſcop. & Comes. *Lizieux.*
Conſtantienſis. *Conſtances.*

TVRONENSIS ARCHIEPIS. ad Ligerim fl. *Tours.* Huic ſubſunt Epiſcopi,

Cenomanenſis. *Mans.*
Redonenſis. *Renes,* ſedes Parlamenti Britanniæ.

Ande-

Andegauenſis. *Angiers*, Academia, & Ducatus tertiogeniti Regis Franciæ.

Nannetenſis ad oſtium Ligeris. *Nantes*, Academia.

Curoſopitenſis. *Cournouaille.*

Venetenſis. *Vannes.*

Leonenſis. *Leon*, Principatus.

Trecorenſis, ſeu Tricorienſis. *Triquier.*

Briocenſis. *Sainct Brieu.*

Maclouienſis. *Sainct Malo.*

* Dolenſis, habet ius Pallij. *Dol.*

SENONENSIS ARCHIEPISC. *Sens.* Suffragantur huic,

Carnutenſis. *Chartres.*

Autiſsiodorenſis. *Auxerre.*

Trecenſis. *Troÿ.*

Aurelianenſis ad Ligerim fl. *Orleans*, Academia, & Ducatus: ſecundogeniti Regis Galliæ.

Pariſienſis ad Sequanam. *Paris*, Academia vetuſtiſsima & Sedes Regum ac Parlamenti.

Meldenſis. *Meaux.*

Niuernenſis. *Neuers*, Ducatus gentis Gonzagæ.

REMENSIS ARCHIEPISC. & Dux, primus Par Franciæ. *Reims en Champaigne.* Huic parent Epiſc.

Sueſsionenſis. *Soiſſons*, Comitatus gentis Borboniæ.

Cata-

Catalaunenſis Epiſc. & Comes Par Franciæ. *Challon.*
Laudunenſis Epiſcop. & Dux Par Franciæ. *Laon.*
Siluanectenſis. *Senlis.*
Bellouacenſis Epiſc. & Comes Par Franciæ. *Beauuais.*
Ambianenſis in Picardia. *Amiens.*
Nouiomenſis Epiſc. & Comes Par Franciæ. *Noyon.*
Bolonienſis. *Bouloigne ſur mer.*

BITVRICENSIS ARCHIEPIS. & Patriarcha, Aquitaniæ Primas. *Bourges*, Academia. Huic ſunt ſuffraganei,

Claromontenſis. *Clermont en Auuergne.*
Rutenenſis. *Rodes.*
Albigenſis, ſiue Albienſis Epiſc. & Dominus. *Albÿ en Languedoc.*
Cadurcenſis Epiſc. Baro & Comes per Ioannem XXII. *Caors en Quercy.*
Lemouicenſis. *Limoges.*
Mimatenſis. *Mende.*
Anicienſis, ſeu Podienſis. *Le Puy en Velay.*
Caſtrenſis, per Ioannem XXII. *Caſtres.*
Vabrincenſis, per eumdem. *Vabres.*
Tutelenſis, per eumdem. *Tulle.*
S. Flori, per eumdem. *S. Flour.*

BVR-

BVRDIGALENSIS ARCHIEP. ad Garumnam fl. *Bourdeaux.*

Aginnenſis. *Agen.*
Engoliſmenſis. *Engouleſme.*
Santonenſis. *Santonge, Saintes.*
Pictauenſis. *Poitiers*, Academia.
Pectracoricenſis. *Perigeux.*
Condomienſis, per Ioannem XXII. *Condom.*
Malleacenſis, per eumdem. *Maillezais.*
Lucionenſis, per eumdem. *Luzon.*
Sarlatenſis, per eumdem. *Sarlat.*

AVSCENSIS ARCHIEPISC. *Auch.*

Aquenſis. *Aqs.*
Lectorenſis. *Letoure.*
Conuenenſis. *S. Bertrand de Comenge.*
Conſaranenſis. *S. Legier de Conſerans.*
Aturenſis. *Aire.*
Vaſatenſis. *Baſas.*
Tarbienſis. *Tarbe de Bigorre.*
Oleronenſis, in Benearnia. *Oleron en Bearn.*
Laſcarienſis, ibidem. *Leſcar.*
Baionenſis. *Baionne.*

NARBONENSIS ARCHIEPIS. *Narbonne.*

Biterenſis. *Beziers.*

Aga-

Agathenſis. *Agde.*
Carcaſſonenſis. *Carcaſſone.*
Nemauſenſis. *Niſmes*, Academia.
Luteuenſis, per Ioannem XXII. *Lodeue.*
S. Pontij Tomeriarum. *S. Pont de Tomiers.*
Alectenſis, per Ioannem XXII. *Alet.*
Magalonenſis olim, nunc Montis Peſſulani. *Maguelone, Monpelier*, Academia.
Vceticenſis. *Vzes.*

AQVENSIS ARCHIEPISCOP.
Aix en Prouence.

Reienſis. *Ries.*
Aptenſis. *Apt.*
Foro-Iulienſis Epiſcopus & Dominus. *Freius.*
Vapincenſis. *Gap.*
Ciſtaricenſis, ſeu Ceſteronenſis. *Ciſteron.*

VIENNENSIS ARCHIEPIS.
Vienne.

Geneuenſis, in Sabaudiæ opido Aneſsiaco nunc reſidet. *Geneue. Aneſſy.*
Gratianopolitanus Epiſcopus & Princeps. *Grenoble.*
Viuarienſis. *Viuiers.*
Dienſis, ſeu Deenſis. *Die.*
Valentinus Epiſcop. & Comes. *Valence.*

Maurianenſis, in ditione Ducis Sabaudiæ. *S.Iean de Maurienne.*

EBRODVNENSIS ARCHIEP.
Embrun.

Dinienſis. *Digne.*
Graſſenſis. *Graſſe.*
Vencienſis. *Vence.*
Senetenſis. *Senez.*
Glandeuenſis. *Glandeuez.*
Nicæenſis, in ditione Sabaudiæ. *Nice.*

ARELATENSIS ARCHIEPIS.
Arles.

Maſsilienſis ad mare Mediterraneum. *Marſeille.*
Tricaſtinenſis. *S.Paul de Tricaſtin.*
Tolonenſis. *Tolon.*
Arauſionenſis. *Orange*, Principatus gentis Naſſauiæ, Academia, & ſedes Parlamenti.

TOLOSANVS ARCHIEPISC.
per Ioannem XXII. ann. 1316.
Toloſe, Academia.

Apamienſis, per Bonifacium VIII. an. 1296. *Paſmies.*
Montis Albani, per Ioan. XXII. *Montaulban.*
Mira-

Mirapicenſis, per eumdem. *Mirepoix.*
Vaurenſis, per eumdem. *La Vaur.*
Riuenſis, per eumdem. *Rieux.*
Lombarienſis, per eumdem. *Lombes.*
S. Papuli, per eumdem. *S. Papoul.*

Ceterùm ex Epiſcopatibus hactenus commemoratis quatuor, nimirum *Mauriaenſis*, *Geneuenſis*, *Nicaenſis* & *Arauſionenſis* non pertinent ad ditionem Regis Galliæ. Quorum loco adde *Metenſem*, *Tullenſem*, *Virdunenſem* & *Bellicēſem* Epiſcopatus: & reperies ſub ditione Regis Franciæ Epiſcopatus centum & tres, Archiepiſcopatus autem quattuordecim, vt ſuprà diximus. Quæ quidem diœceſes omnes per Præſules Catholicos reguntur atque adminiſtrantur.

Epiſcopos porrò nominandi ius primus Rex Franciſcus à Leone X. obtinuit: vt ex Concordatis à Concil. Lateranenſi approbatis conſtat, quæ idem Rex an. 1617. acceptauit. Nam Chriſti Vicarijs (qui moderandis & diſpenſandis Eccleſiæ theſauris ſunt præpoſiti) licet in poteſtatis ſuæ partem aliquos, puta Reges bene de Eccleſia meritos, adoptare. Vide Richeomum contra Actiones Forenſes. Seruini cap. 15.

** **
**

CAPVT XXIV.

DE RELIGIOSIS IN Gallia ordinibus, itemque mi-litaribus.

IN orbe Chriſtiano non eſt regnum, quod plura, eaque illuſtria ſuo ambitu contineat Archicœnobia, ſeu Ordinum ac Congregationum religioſarum capita: quæ Galli *Chefs d' ordres* nuncupant. Sunt in his Cluniacum, Grandis Mons, Cartuſia Maior, Ciſtercium, Vallis Caulium, Præmonſtratum, Ceruus Frigidus, Vallis Scholarium, & fons Ebraldi.

Cluniacenſem ordinem ac monaſterium, in diœceſi Matiſconenſi, an. 910. fundauit B. Berno Abbas, opibus Guilielmi Aquitaniæ Ducis.

Grandem Montem in diœceſi Lemouicenſi fundauit S. Stephanus, qui an. 1126. viuere deſijt.

Cartuſia Maior, in diœceſi Gratianopolitana an. 1084. excitata eſt à S. Brunone Colonienſi.

Ciſtercium in diœceſi Cabilonenſi an. 1098. inſtituit S. Robertus Abbas Moliſmenſis: & ordinem mirificè propagauit S. Bernardus Abbas Claræ Vallis.

Anno

Anno milleno centeno bis quoque deno,
Sub Patre Roberto cœpit Ciſtercius ordo.

Præmonſtratum in diœceſi Laudunenſi condidit S. Norbertus ciuis & Canonicus Xantenſis, quod eſt opidum Ducatus Cliuiæ & diœceſis Colonienſis.

Anno milleno centeno bis quoque deno,
Sub Patre Norberto fundatur candidus ordo.

Monaſterium Cerui frigidi, in diœceſi Meldenſi, quod eſt caput ordinis S. Trinitatis de Redemptione captiuorum, an. 1136. excitauit B. Ioannes Matha, Doctor Theologus Pariſienſis, qui an. 1213. Romæ obijt, in monte Cœlio conditus.

Milleno ducenteno quarto quoque dempto,
In Ceruo Gelido Triadis ſit primitus ordo.

Inſcriptio ſepulcralis B. Ioannis Mathę, quę hodieque legitur Romæ, exordia ordinis refert ad an. 1136.

Vallis Scholarium, in Campania regni Galliæ prouincia, fundatorem agnoſcit B. Guilielmum natione Anglum, qui Pariſijs antea Scholaris fuerat. Ordinem an. 1218. ſub regula S. Auguſtini confirmauit Honorius III. Papa.

Fons Ebraldi, in diœceſi Pictauienſi, ſub regula S. Benedicti, fundatur à B. Roberto Bleſelio Pariſienſi, qui an. 1117. viuere deſijt: teſte Baronio in Annalibus.

Ordo Hoſpitalariorum S. Antonij, fundatus eſt à Gaſtone viro nobili, eiuſque filio Girondo, circa an. 1121. apud Motam diœceſis Viennenſis in Gallia opidum, quod hodie S. Antonij dicitur, à corpore S. Antonij eò allati ex vrbe Conſtantinopolitana per Iocelinum, caſtri Albenciani & Motæ dominum. Caput ordinis eſt Antoniana apud Motenſes Abbatia, quam Bonifacius VIII. an. 1297. ex Prioratu ad dignitatem Abbatialem euexit, amotis monachis Benedictinis.

Ordo Charitatis noſtræ Dominæ, circa an. 1300. in Gallia eſt inchoatus: cuius ordinis caput ibidem exiſtit.

Congregatio Fulienſis, ſeu S. Bernardi de Pœnitentia, quæ eſt monachorum reformatorum ord. Ciſtercienſis, initium ſumpſit in diœceſi Riuenſi, per Ioannem Barrerium, Abbatem Fulienſem, qui an. 1600. Romæ obijt.

S. Guilielmus Aquitaniæ Dux fundauit ordinem *Guilielmitarum*, ſub regula S. Benedicti militantem, in Stabulo Rhodis: quod monaſterium in diœceſi Groſſetana, ſub ditione Senenſi ſitum in Italia, fuit olim ordi-

nis

nis Guilielmitarum caput; hodie ab Eremitis Auguſtinianis poſſidetur.

Hactenus de monaſticis in Gallia ordinibus. Vt de militaribus aliquid addam, florent hodie in Gallia ordines Equitum *S. Spiritus*, & *S. Michaelis*, quos inter longè eminet prior, ab Henrico III. Rege inſtitutus. Adſurgit item ordo Equitum *S. Mariæ de Monte Carmelo & S. Lazari*, à Paulo V. Papa approbatus.

De his Ordinibus plura qui volet, Origines noſtras Monaſticas & Equeſtres conſulat.

CAPVT XXV.

COLLEGIA SOC. IESV in Gallia.

SI vſpiam alibi, in Gallia præclaram certè operam præſtat Societas Ieſu, in ſeductis ad viam veritatis, gremiumque Eccleſiæ reducendis. Ipſi autem in Gallia ſunt Prouinciæ quinque.

** ** **

PROVINCIA FRANCIAE.

Pariſijs	Domus Profeſſa. Coll. Claramont. Domus Probat.	*Paris.*
	Reſid. Pontiſarenſis.	*Pontoiſe.*
Collegium Flexienſe.		*La Fleſche.*
Collegium Bituricenſe.		*Bourges.*
Collegium Niuernenſe.		*Neuers.*
Collegium Augenſe.		*Eu.*
Rothomagi	Col. Rothomagenſe. Dom. Probationis.	*Rouen.*
Collegium Molinenſe.		*Moulins.*
Collegium Ambianenſe.		*Amiens.*
Collegium Cadomenſe.		*Caen.*
Reſid. Conſtantinop.		*Conſtantinople.*

Sunt in hac Prouincia Socij 460.

PROVINCIA AQVITANIAE.

Burdigalæ	Collegium Burdigalenſe. Domus Probationis.	*Bourdeaux.*
Reſidentia S. Macarij.		*S. Macaire.*
Collegium Aginnenſe.		*Agen.*
Collegium Petrocoricenſe.		*Perigueux.*
Collegium Lemouicenſe.		*Limoges.*
Collegium Pictauenſe.		*Poictiers.*
Collegium Xantonenſe.		*Xainctes.*
Collegium Redonenſe.		*Renes.*

Reſi-

Reſidentia Bearnenſis.	*Bearn.*

Sunt in hac Prouincia Socij 280.

PROVINCIA LVGDVNENSIS.

Lugduni	Coll. Lugdunenſe. / Dom. Probation.	*Lion.*
Auenione	Colleg. Auenion. / Dom. Probat.	*Auignon.*
Collegium Turnonenſe.		*Tournon.*
Collegium Camberienſe.		*Chamberey.*
Collegium Dolanum.		*Dolé.*
Collegium Biſuntinum.		*Bezançon.*
Collegium Viennenſe.		*Vienne.*
Collegium Ebredunenſe.		*Ambrun.*
Collegium Carpentoractenſe.		*Carpentras.*
Collegium Roannenſe.		*Roane.*
Collegium Veſulanum.		*Veſoul.*
Collegium Siſteronenſe.		*Siſteron.*

Sunt in hac Prouincia Socij 470.

PROVINCIA TOLOSANA.

Toloſæ	Colleg. Toloſanum. / Dom. Probation.	*Toloſe.*
Collegium Billomenſe.		*Bilom.*
Collegium Mauriacenſe.		*Mauriac.*
Collegium Ruthenenſe.		*Rodès.*
Collegium Auſcitanum.		*Auchs.*
Collegium Anicienſe.		*Le Puy.*

Collegium Biterrenſe.	*Beziers.*
Collegium Cadurcenſe.	*Caors.*
Collegium Albenacenſe.	*Aubenas.*
Collegium Carcaſſonenſe.	*Carcaſſone.*

Sunt in hac Prouincia Socij 310.

PROVINCIA CAMPANIAE.

	Collegium Muſsipontanum.	*Pontamouſſon.*
	Collegium Rhemenſe.	*Reims.*
	Collegium Virdunenſe.	*Verdun.*
	Collegium Diuionenſe.	*Dijon.*
Nancæij	Colleg. Nancæianum.	*Nancy.*
	Domus Probat.	
	Colleg. Carolopolitanum.	*Charle-uille.*
	Collegium Auguſtodunenſe.	*Auſtun.*
	Collegium Catalaunenſe.	*Chaalons.*
	Reſidentia Barrenſis.	*Barleduc.*

Sunt in hac Prouincia Socij 226.

Capvt XXVI.

DE COMITATV AVENIOnenſi.

HActenus de Gallia, quà Francia eſt, & Regi Chriſtianiſſimo paret. Ordo poſtulat, vt de prouincijs vicinis quidem, ſed à Francorũ ditione ſeparatis, quæque aliorum ſunt Principum, nunc agamus.

Pon-

Pontificis Romani eſt Comitatus Auenionenſis: cuius metropolis Auenio, per LXX. annos Pōtificibus Romanis in Gallia agentibus ſedem præbuit.

Sunt in hoc Comitatu quattuor diœceſes, vnus nimirum Archiepiſcopatus, & tres Epiſcopatus eidem ſuffragantes,

Carpentoractenſis, *Carpentras.*
Cabalionenſis. *Cabaillon.*
Vaſionenſis, *Vaiſon.*

CAPVT XXVII.

DE SABAVDIAE DVCATV, ET Pedemontij Principatu.

SAbaudia, varios olim Dominos Principeſque nacta, hoc tempore imperium agnoſcit Ducum, qui & Principes Pedemontani exiſtunt. Primus ex Comite Dux Sabaudiæ anno 1416. à Sigiſmundo Imp. creatus fuit Amadeus VIII. qui poſtea felix V. Antipapa à Concilio Baſileenſi ſalutatus, relicto demum Antipapatu, Ripaliæ anno 1452. ad lacum Lemanum obijt.

Eſt in Sabaudia Archiepiſc. *Tarentaſienſis*, in Muſterio vrbe reſidens, cui ſuffragantur Epiſcopi, *Auguſtanus* & *Sedunenſis*, apud Rhætos.

Pede-

Pedemontani Principatus metropolis eſt *Taurinum*, Sabaudiæ Ducum ſedes, Academia, & Archiepiſcopatus, cui ſuffraganei ſunt Epiſcopatus, *Eporedienſis*, *Montis Regalis*, & *Foſſanenſis*. Ad eandem prouinciam ſpectat Epiſcopatus Salutienſis, exemptus à iuriſdictione Archiepiſcopali, vulgò *Saluze*: qui Marchionatus olim Regis Galliæ, nunc Ducis eſt Sabaudiæ.

Præter Epiſcopos iam commemoratos, reſident item in ditione Ducis Sabaudiæ, Maurianenſis, Geneuenſis, Nicæenſis, Vercellenſis & Aſtenſis Epiſcopi.

Ceterùm Dux Sabaudiæ duobus Ordinibus militaribus præeſt, nimirum *Virginis Annunciatæ*, & SS. Mauritij & Lazari: de quibus vide Origines noſtras Equeſtres. Tutelaris Sabaudiæ patronus habetur S. Mauritius, de quo infrà, cap. 37.

Capvt XXVIII.

De Lotharingiae Dvcatu.

Lotharingiæ (quæ olim Regni, nunc Ducatus titulo gaudet) metropolis eſt *Nanceium*, duplex opidum, Ducum ac Senatus ſedes. Dignitate ſequitur *Muſsipons*, opidum Academiâ celebre, quam Patres So-

Societatis Ieſu moderantur. Tertium locum obtinet *Fanum S. Nicolai*, municipium ampliſſimum: in cuius templo adſeruatur ex D. Nicolai Myreenſis Epiſcopi manu Articulus vnus, incluſus auro, multis gemmis interſtincto. Vnde huius loci nata primùm amplitudo, pijs aduenis vndique confluentibus.

Lotharingia varijs Epiſcopis in ſpiritualibus ſubeſt: quos inter ſunt, Metenſis, Tullenſis & Virdunenſis. Eas vrbes olim Imperiales Henricus II. Galliæ Rex in ſuam redegit poteſtatem.

CAPVT XXIX.

DE PRINCIPATV ARAVſionenſi.

PRincipatus hic nomen habet ab vrbe primaria Arauſione, vulgò *Orange*, quæ Epiſcopum habet, Arelatenſi Archiepiſc. ſuffraganeum, & Academiam, itemque Senatum ſeu Parlamentum, ad quod fit Prouocatio à Iudicijs minorum aliquot opidorum.

Olim ad Cabillonenſem, nunc ad Naſſauiam gentem ſpectat. Cùm namque Philibertus Cabillonenſis, Princeps Arauſionenſis, Prorex Neapolitanus, Caroli V. Imp.

Imp. nomine, in obſidione vrbis Florentiæ anno 1530. occubuiſſet, ſoror eius vnica & hæres Claudia Henrico Naſſauio in manum conuenit. Renato Henrici filio anno 1544. in obſidione Landreſiana exſtincto ſucceſsit Guilielmus eius patruelis, qui turbarum poſtea apud Belgas auctor exſtitit, & Delfis Batauorum anno 1584. perijt.

Guilielmi filius Philippus Guilielmus, poſt multorum in Hiſpania annorum cuſtodiam, à Sereniſſimo Archiduce Alberto, Belgarum Principe, in Belgicam reductus, vt erat Religionis Catholicæ ſtudioſiſsimus, eandem in Principatu Arauſionēſi reſtituit, & Bruxellis anno 1618. moriens Mauritio fratri ſuo & hæredi tabulis teſtamenti commendauit.

CAPVT XXX.

DE BELGICARVM PROVINCIArum ſtatu.

GErmania inferior, ſiue Gallia Belgica prouincijs hodie XVII. continetur. Sunt in his Ducatus IV. *Brabantiæ, Limburgi, Lutzenburgi & Geldriæ:* Comitatus VII. *Flandriæ, Arteſiæ, Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Namurci & Zutphaniæ:* Marchionatus

natus vnus *ſacri Imperij*: Dominia V. *Friſiæ Orientalis, Mechliniæ, Vltraiecti, Tranſiſalanæ, & Groningæ*. Regiones cultiſſimæ ac populoſiſſimæ, vt in quibus numerentur Vrbes foſſis valloque munitæ CCX. vt minimùm; Pagi autem ſex mille, trecenti & ampliùs, præter vtriuſque ſexus Monaſteria, Arces, villas, aliaq; ædificia illuſtria penè innumerabilia.

In Brabantia, Limburgo, Lutzenburgo, magna parte Ducatus Geldriæ, Flandria, Arteſia, Hannonia, Namurco, Marchionatu S. Imperij, & Mechlinia, eximiè floret Religio Catholica, exemplo in primis præeuntibus optimis *Principibus noſtris, Sereniſſimis Archiducibus*, *Alberto* & *Iſabella Clara Eugenia*: quos vt Deus O. M. diu ſeruet, vniuerſæ Eccleſiæ ac Reipubl. Chriſtianæ bono, venerans precor.

Reliquæ prouinciæ gemunt, prô dolor, ſub iugo Caluiniſtarum, quorum alij Molles, ſeu *Arminiani*, alij Rigidi ſeu *Gomariſtæ*, dicuntur, & capitalia inter ſe odia exercent.

Præter Caluiniſtas, qui cæteris dominātur, & Lutheranos, ſunt inſuper in prouincijs Belgicis confœderatis, Anabaptiſtæ magno numero, prçſertim in Friſia, & Nort-Hollandia, in ſectas facilè XXX. diuiſi: de quibus exſtat libellus Teutonicus, Coloniæ

edi-

editus, titulo Babylonis ſeu Confuſionis Anabaptiſticæ, dignus qui in Latinum transferatur, ad agnoſcendum & deteſtandum tot ſectas adeò diſſectas.

CAPVT XXXI.

BELGII SEV GERMANIAE INferioris Epiſcopatus.

OLIM in Belgica noſtra nõ niſi quatuor fuêre Epiſcopatus, Cameracenſis, Atrebatenſis, Tornacenſis & Vltraiectinus. Sed petente Philippo II. Rege Catholico, Belgarumq́ue Principe anno 1559. Paulus IV. Papa tres Archiepiſcopatus & XV. Epiſcopatus conſtituit: vt ex ſubiecta ſyllabo patebit.

MACHLINIENSIS ARCHIEP. *Mechelen.*
Huic ſunt ſuffraganei VI. Epiſcopi,

Antuerpienſis in Brabantia ad Scaldim fl. *Antvverpen.*
Brugenſis in Flandria. *Brugge. Brúges.*
Gandenſis ibidem ad Scaldim. *Gent.*
Iprenſis ibidem. *Iperen.*
Ruremundenſis in Geldria ad Moſam. *Rurmunde.*

Silui-

Siluiducenſis ſeu Buſcoducenſis. *Hertogenboſch.*

CAMERACENSIS ARCHIEP.
ad Scaldim fluuium. *Cambray.*
Suffraganei ſunt.

Atrebatenſis in Arteſia.	*Arras.*
Tornacenſis ad Scaldim.	*Tournay.*
Audomarenſis in Arteſia.	*Saint Omer.*
Namurcenſis ad Moſam.	*Namur.*

VLTRAIECTINO ARCHIEP.
Vtrecht. Subſunt Epiſcopi.

Dauentrienſis in Tranſiſalania.	*Deuenter.*
Groningenſis.	*Groeninghen.*
Harlemenſis in Hollandia.	*Harlem.*
Leouardienſis in Friſia.	*Leeuvvarden.*
Middelburgenſis in Zelandia.	*Middelborgh.*

De nouorum in Belgio Epiſcopatuum erectione exſtat commentarius Arnoldi Hauenſij, Carthuſiani, Coloniæ an. 1609. editus: in quo multa narrantur de primorũ Belgicæ Epiſcoporum rebus præclarè fortiterq́; geſtis.

In prouincijs Belgicis multa ſunt eximia Societatis Ieſu Collegia, duas in Prouincias partita.

PROVINCIA FLANDRO-BELGICA.

Antuerpiæ	Domus Profeſſa. / Colleg. Antuerpien.	*Antvverpen.*
Collegium Brugenſe.		*Brugghe.*
Collegium Bruxellenſe.		*Bruſſel.*
Collegium Cortracenſe.		*Cortrÿck.*
Collegium Gandenſe.		*Gendt.*
Collegium Iprenſe.		*Ipren.*
Louanij	Colleg. Louanienſe. / Colleg. Anglorum.	*Louen.*
Domus Probationis Lirana.		*Lire.*
Domus Prob. Mechlinienſis. cum Collegio inchoato.		*Mechelen.*
Collegium Ruræmundanum.		*Ruremonde.*
Collegium Siluæducenſe.		*Shertoghenboſch.*
Collegium Traiectenſe.		*Maſtricht.*
Colleg. VVinoci-Bergenſe.		*VVinoxberghen.*
Reſidentia Caſletana.		*Caſſel.*
Reſidentia Hollandica.		*Hollandt.*

Sunt in hac Prouincia Socij 617.

PROVINCIA GALLO-BELGICA.

Duaci	Colleg. Duacenſe. / Semin. Scotorum.	*Douay.*
Audomari	Colleg. Audomarenſe. / Colleg. Anglicanum.	*Sant Omer.*

Tor-

Tornaci	Colleg. Tornacenſe. / Domus Probationis.	*Tournay.*
Leodij	Colleg. Leodienſe. / Domus Probationis.	*Liege.*
Collegium Inſulenſe.		*Lille.*
Collegium Montenſe.		*Mons.*
Collegium Valencenenſe.		*Valenciennes.*
Collegium Atrebatenſe.		*Arras*
Collegium Cameracenſe.		*Cambray.*
Collegium Luxemburgenſe.		*Luxembourg.*
Collegium Namurcenſe.		*Namur.*
Collegium Dionantenſe.		*Dinant.*
Collegium Heſdinienſe.		*Heſdin.*
Collegium Arienſe.		*Aire.*
Reſidentia VVatenenſis.		*VVatenes.*
Reſidentia Huenſis.		*Huy.*

Sunt in hac Prouincia Socij 652.

Præter Soc. Ieſu Patres, habent inſuper Patres Auguſtiniani & Dominicani inſignes ſcholas, in quibus iuuentutem & litteris & pietate informant.

CAPVT XXXII.

DE BVRGVNDIAE COMItatu.

BVrgundia duplex eſt hodie, vna Ducatus, altera Comitatus titulo illu-

 ſtris.

ſtris. Ducatus nũc in Regum Galliæ eſt poteſtate, cuius metropolis eſt *Diuio*, in qua & Parlamenti ſedes. Burgundiæ Comitatus, vulgò *la France Contè*, ad Sereniſsimum Albertum, Auſtriæ Archiducem, ſpectat: cuius metropolis eſt *Dola*, vrbs ſupremo prouinciæ Senatu, atque Academiâ celebris, paretque in ſpiritualibus Archiepiſcopo Veſontionenſi, cum toto ferè Burgundiæ Comitatu. Exceptis nimirum ijs locis, quæ Iuram montem ſpectant, ſuntque Lugdunenſi Archiepiſcopo in ſpiritualibus ſubiecta.

In locis iſtis Iurenſibus (vt verbis Martyrologij Romani vtar) viſitur illuſtris Abbatia Sancti Eugēndi, à Chilberto I. Burgundiæ Rege excitata; quæ hodie S. Claudij dicitur, à S. Claudio Archiepiſc. Biſuntino, cuius ibi ſacrum corpus adſeruatur, magno piè peregrinantium concurſu.

Capvt XXXIII.

Germaniae Episcopatvs.

Germania, prouincia nobiliſſima, quà Romanum complectitur Imperium, habet ſeptem hodie Archiepiſcopatus, Moguntinum, Colonienſem, Treuerenſem, Magdeburgenſem, Salisburgenſem, Bremenſem, & Veſontionenſem, præter

ter Pragenſem in Bohemia.

Ante ætatem S. Bonifacij Moguntini Archiepiſcopi, diœceſes Epiſcoporum ad Rhenum, iuxta prouinciarum Romanarum diſtinctionem, tantùm in Gallicâ Rheni ripâ diſtributæ erant. Is ſupremus Germanicarum Eccleſiarum inſpector à Gregorio II. Papa deſignatus, Salisburgenſem, Ratisbonenſem ac Friſingenſem diœceſes primus diſtribuit, adhæc Eiſtadienſem Epiſcopatum anno 745. & Herbipolenſem anno 751. inſtituit.

Deuictis poſtea Saxonibus, Carolus Magnus Imperator Oſnaburgæ anno 776. deinde Halberſtadij, Monaſterij, Verdæ, Bremæ anno 788 Mindæ, Hildeſiæ, & Paderbornæ Epiſcopatus fundauit ac dotauit. Caroli exemplo, Henricus Auceps Imperator, Miſnæ & Mersburgi; Otho Magn⁹, Aucipis filius, Brandeburgi & Hauelburgi an. 946. & ſexto pòſt anno, in Cimbrica Cherſoneſo, Sleſuici, Ripæ, Arhuſiæ, Aldeburgi (vnde Lubecam poſteà Henricus Leo Saxoniæ Dux ſedem tranſtulit) baſilicas Cathedrales condiderunt.

Mechelburgi Epiſcopatum (quem Henricus Leo Suerinæ collocauit) Albertus Archiepiſ. Bremẽſis 1062. inſtituit. Magdeburgenſem cathedrã ex Vallerslebia, Luneburgenſis agri opido, illuc trãslatam Otho Ma-

gnus Imp. an. 967. Archiepiſcopali digni-
tate & Germaniç Primatu per Benedictum
IV. ornandam curauit.

Ex dictis ſeptem Germaniæ metropolibus duas, Magdeburgenſem & Bremenſem, & vicinos illis in veteri Saxonia, cis & vltra Viſurgim, Epiſcopatus decem, Albertus Crantzius à prima ſingulorum origine, enumerata Antiſtitum ſerie, vſque ad annum Chriſti 1500. in ſua Metropoli deſcripſit. Cuius ſcriptionem excepit Dauid Chytręus, profeſsione Lutheranus: ideoq; cautè legendus. Vt porrò Germanicarum Eccleſiarũ ſtatus cuiuis notior fiat, habe breuem hãc ſyllabum.

MOGVNTINVS ARCHIEP.
S. R. I. Princeps Elector, & in Germania Archicancellarius, *Mentz*, ad Rhenum, Academia. Ad Moguntinam prouinciam hi ſpectant Epiſc. vt ſuffraganei,

Vormatienſis. *VVorms.*
Herbipolenſis, Dux Franconiæ anno 1251. *VVirtzburg*, Academia.
Spirenſis. *Speir*, ſedes Cameræ Imperialis.
Eiſtatenſis. *Aichſtet.*
Argentinenſis. *Strasburch.*
Verdenſis. *VVerden*, quatto lapide à Brema.

Curi-

Curienſis apud Rhætos ſeu Griſones. *Chur*, Italis *Coira*.
Hildesheimenſis per Carolum Magnum. *Heildesheim*.
Paderbornenſis in VVeſtphalia, per Carolū Magnum. *Paderborn*, Academia, circa annum 1615.
Conſtantienſis. *Coſtnitz*.
Halberſtadienſis, anno 788. per Carolum Magnum. *Halberſtad*.
Auguſtanus. *Augsburg*.
* Bambergenſis in Turingia. *Bambergh*.

COLONIENSIS ARCHIEP. S. R. I. Princeps Elector, & in Italia Archicancellarius. *Cölen*, *Coloigne*, ad Rhenum, Academia.
Suffraganei,

Leodienſis Epiſcop. Dux Bullonienſis, Comes Loſſenſis, & Marchio Francimontanus. *Liege*, ad Moſam flu.
Monaſterienſis, in VVeſtphalia, per Carolum Magnum. *Munſter*.
Mindenſis per eumdem anno 785. *Minden*.
Oſnabrugenſis in VVeſtphalia per eundem anno 776. *Oſenbrug*.

TREVERENSIS ARCHIEPISC. S. R. I. Princeps Elector,& in Gallia ac regno Arelatenſi Archicancellarius. *Trier.* ad Moſellam Academia.

Habet ſuffraganeos,

Metenſem in ditione Regis Galliæ, *Metz.*
Tullenſem,ibidem *Toul.*
Virdunenſem. *Verdun.*

Sunt hi tres Epiſcopatus in Lotharingia ſiti,iuris olim Germanici,nunc Gallici.

MAGDEBVRGENSIS ARCHIEpiſcop. & Germaniæ Primas,anno 967. per Benedictum V I. *Meydburg.*

Suffraganei huius ſunt,

Miſnenſis in Saxonia ſuperiore ad Albim flu. per Henricum Aucupem Imp. dotatus, *Meyſſen.* Lantgrauiatus.

Merſeburgenſis ad Salam flu. per eundem. *Merſeburg.*

Brandeburgenſis ad Hauelam flu. an. 946. per Othonem Magnum Imp. *Brandeburg* Marchionatus & Electoratus S. R. I.

Hauelburgenſis ad Hauelam flu. per eundem,olim Citizenſis. *Hauelburg.*

SA-

SALISBVRGENSIS ARCHIEP. per Leonem III. *Salzburg.* Academia Benedictinorum anno 1617.

Huic ſubſunt Epiſcopi,

Friſingenſis per Gregorium II. *Freyſingen.*
Ratisbonenſis, per eumdem. *Regenſpurg.*
Paſſauienſis, ad Oeni & Danubij confluentē. *Paſſavv.*
Brixinenſis. *Brixen.*
Gurcenſis, ſeu Goricienſis, in Carinthia, circa annum 1073. *Goritz.*
Lauentinenſis, in Carinthia, circa annū 1214. *Lauenmuntz.*
Seccouienſis, in Stiria. *Seckavv.*
Chiemenſis. *Chiemſe.*
*Viennenſis, in Auſtria. *VVien*, Academia.
*Neoſtadienſis, in Auſtria, per Paulum II. anno 1468. *Neuſtat.*
* Labacenſis, in Carniola, per eumdem. *Leibach.*

BREMENSIS ARCHIEPISC. ad Viſurgim fl. *Bremen.*

Huic parent Epiſcopi,

Lubecenſis, per Henricum Leonem Imp. *Lubeck.*

Raceburgenſis. *Ratzenburg.*

Suerinenſis, per Henricum Leonem Imp. *Svverin.*

3 VESONTIONENSIS, ſeu Biſuntinus Archiepiſcopus. *Beſanzon*, Academia, circa annum 1540.

Baſileenſis, nunc Bruntruti reſidet: Capitulum verò cathedrale Friburgi Briſgoiæ. *Baſel*, Academia.

Lauſanenſis, circa annum 590. deleto Auentico, nunc Friburgi Heluetiorum reſidens. *Loſanne*, ad lacum Lemanum.

Bellicenſis olim Sabaudicæ, nunc ditionis Francicæ. *Bellay en Breſſe.*

Ceterùm omnes Germanici Imperij Antiſtites, hactenus à nobis commemorati, vt & Tridentinus Epiſcopus, ad Prouinciam Aquileienſem pertinens, ſunt S.R.I. Principes ac domini in temporalibus, vt vulgus loquitur; exceptis quatuor, nimirum *Gurcenſi, Lauentinenſi, Seccouienſi* & *Chiemenſi*: qui quidem Epiſcopatus à Salisburgenſ. Archiepiſcopis ſunt fundati, ac dotati.

Magdeburgenſis porrò & Bremenſis Archiepiſcopatus, cum ſuis quiſq; Epiſcopatib. ſuffraganeis, hodie gemunt ſub iugo Nouatorum: vt & Verdenſis, Halberſtadienſis, Oſnabrugenſis, & Mindenſis Epiſcopatus.

CA-

Capvt XXXIV.

Religionis in Germania ſtatus.

GErmaniam olim Religionis orthodoxæ ſtudioſiſsimam fuiſſe, teſtantur abundè tot illuſtrium Epiſcopatuum & Abbatiarum dotes ampliſsimæ, cum dominio politico ſeu ſæculari coniunctæ. Adeò quidem, vt toto terrarum orbe nullæ Germanicis Eccleſijs nobiliores aut potentiores exiſtant. Sed hodie, pro dolor, miſerrimus eſt Germaniæ ſtatus, ipſis Principibus in ſectas adeò diſſectas variè diſſectis.

In Saxonia quidem, Miſnia, & Pomerania purus obtinet Lutheraniſmus, in Palatinatu Rheni & Haſsia Caluiniſmus; in Hanſeaticis verò ciuitatibus partim Lutherani, partim Caluiniſtæ dominantur. In terris, quæ Brandeburgenſi Electori parent, annis ſuperioribus plerique facti ſunt Caluiniſtæ: obſtitêre tamen Boruſsi, qui Caluiniſmum admittere noluerunt.

In Bauaria & Stiria purè Catholici viuunt: in Auguſtana, Spirenſi, Hildeſimenſi, alijſque diœceſibus Hæretici noſtris mixti agunt. Quibus quidem totâ Germaniâ conuertendis, cùm ordines oẽs Religioſi, tũ

Patres

Patres Soc. Ieſu præcipuè dant operam. Habent ij in Germania, viciniſque ditionibus Collegia amplius LX. in Prouincias tres diſtributa.

CAPVT XXXV.

SOCIETATIS IESV COLLEGIA in Germania.

IN Germania tres habent Prouincias Patres Societatis Ieſu, in quarum Collegijs iuuentus optimis & moribus & litteris accuratè imbuitur: vel ipſorum etiam Lutheranorum iudicio, qui non rarò liberos etiam ſuos ad ea Gymnaſia erudiendos mittunt.

PROVINCIA GERMANIAE ſuperioris.

Collegium Ingolſtadienſe.	*Ingolſtat.*
Collegium Monachienſe.	*München.*
Collegium Dilinganum.	*Dilingen.*
Collegium Auguſtanûm.	*Außpurg.*
Collegium Ratiſponenſe.	*Regenſpurg.*
Collegium Oenipontanum.	*Inſprug.*
Collegium Halenſe.	*Hall.*
Collegium Lucernenſe.	*Lucern.*
Collegium Friburgenſe.	*Fryburg.*

Col-

Collegium Bruntrutanum.	*Bruntrutt.*
Collegium Conſtantienſe.	*Conſtanz.*
Collegium Eyſtadianum.	*Eyſtat.*
Collegium Enſishemianum.	*Enſisheim.*
Dom. Probat. Landſperg.	*Landeſperg.*
Domus Oetingana.	*Oetingen.*
Reſid. { Eberſpergenſis.	*Eberſperg.*
Reſid. { Biburgenſis.	*Biburg.*
Reſid. Valleſiana.	*Vualles.*

Sunt in hac Prouincia Socij 546.

PROVINCIA RHENI.

Collegium Colonienſe.	*Cöln.*
Treuiris { Col. Treuirenſe. / Dom. Probat. }	*Trier.*
Collegium Moguntinum.	*Meintz.*
Collegium Spirenſe.	*Speir.*
Collegium Herbipolenſe.	*VVirtzburg.*
Collegium Fuldenſe.	*Fuld.*
Collegium Heiligenſtadienſe.	*Heiligenſtadt.*
Collegium Molshemienſe.	*Molsheim.*
Collegium Confluentinum.	*Coblentz.*
Collegium Paderbornenſe.	*Paderborn.*
Collegium Monaſterienſe.	*Münſter.*
Collegium Hildeshemienſe.	*Hildesheim.*
Collegium Embricenſe.	*Emmerich.*
Collegium Aquiſgranenſe.	*Aachen.*
Collegium Bambergenſe.	*Bamberg.*
Collegium VVormatienſe.	*VVormbs.*

Col-

Collegium Hagenoenſe.	*Hagenavv.*
Collegium Erfordianum.	*Erfurt.*
Collegium Schletſtadianum.	*Schletſtat.*
Collegium Noueſianum.	*Nuys.*
Reſidentia { Bonnenſis.	*Bon.*
Aſchaffemburgẽſ.	*Aſchaffemburg.*

Sunt in hac Prouincia Socij 601.

PROVINCIA AVSTRIAE.

Collegium Viennenſe.	*VVien.*
Collegium Græcenſe.	*Grätz.*
Collegium Pragenſe.	*Prag.*
Collegium Olomucenſe.	*Olmitz.*
Collegium Crumlouienſe.	*Cromavv.*
Collegium Commotouienſe.	*Commetau.*
Collegium Nouodomenſe.	*Nevvhaus.*
Collegium Labacenſe.	*Labach.*
Collegium Glacenſe.	*Glatz.*
Collegium Clangenfurtenſe.	*Clagenfurt.*
Collegium Zagrabienſe.	*Agram.*
Collegium Lincenſe.	*Lintz.*
Collegium Paſſauienſe.	*Paſſavv.*
Collegium Hommonenſe.	*Hommonay.*
Collegium Tyrnauienſe.	*Tyrnavv.*
Collegium Crembſenſe.	*Crembs.*
Domus Probationis Brunenſis.	*Brun.*
Domus Probationis Leobienſis.	*Leuben.*
Reſidentia S. Bernardi.	*S. Bernhart.*
Reſidentia Milleſtadienſis.	*Millſtat.*

Reſi-

Reſidentia Eberndorffenſis.	*Eberndorff.*
Reſidentia Plettrienſis.	*Plettria.*
Reſidentia Goricienſis.	*Gortz.*
In Trans-ſiluania: Colleg. Claudiop.*	*Coloſvvar.*
In Trans-ſiluania: Colleg. Albæ Iuliæ.*	*Fairvvar.*

Sunt in hac Prouincia Socij 553.

CAPVT XXXVI.

DE REPVBLICA AC FOEDERE XIII. Ciuitatum Helueticarum.

SVb fœdere Hêluetico XIII. Ciuitates, vulgò *Cantones* vocant, continentùr:

Vrania,	*Vri.*
Suitia,	*Suitz.*
Siluania,	*Vndervval.*
Lucerna,	*Lucerne.*
Tigurum,	*Zurich.*
Clarona,	*Glaris.*
Tugium,	*Zugh.*
Berna,	*Berne.*
Friburgum,	*Friburg.*
Salodurum,	*Soleurre.*
Baſilea,	*Baſel.*
Schafhuſia,	*Schaffhuſen.*
Abbatiſ-Cella.	*Appenzel.*

Primũ fœdus, contra inſolentiam Præfectorũ, ab Alberto I. Imp. cõſtitutorũ, tres Ciuitates,

tates, *Vrania, Suitia*, & *Siluania* anno 1307. inter ſe ſancierunt. Quibus aliæ poſtea Ciuitates ſeſe paullatim adiunxerunt, quæ fœdere perpetuo coniunctæ, ita Rempublicam ſuam ſtabiliuerunt, vt à nemine hactenus ſubrui aut debilitari potuerit.

Gens vniuerſa *Suitzeri* vulgò appellantur, à Suitijs, apud quos primò feliciter pro libertate pugnatum fuit.

Cantones Catholici. Ex XIII. iſtis Ciuitatibus ſex, nimirum *Lucerna, Vrania, Suitia, Siluania, Tugium, Friburgum*, & magna pars *Abbatiſ-cellanorum*, Religionem Catholicam Romanam fortiter tuentur. Ad cuius defenſionem ſolenne fœdus anno 1587. cum Philippo II. Rege Catholico, eodemque Duce Mediolanenſi ſancierunt: quod ſanctè etiamnum vtrimque ſeruatur. Itaque apud dictas Ciuitates Catholicas Pontifex Romanus Internuncium ordinariè reſidentem habet, vt & ſuum Rex Catholicus Legatum.

Baſileenſis Epiſcopus. In ſpiritualibus porrò Heluetij, magna ex parte Conſtantienſi & Baſileenſi Epiſcopis ſubſunt: quorum poſterior Bruntruti ſedem nunc habet, Baſileâ à Nouatoribus occupatâ. Collegium autem cathedrale Baſileenſe domicilium fixit Friburgi Briſgouiæ, quod eſt opidum & Academia Catholica gentis Auſtriæ.

Ad Heluetios in veteri Religione retinen-

nendos ac firmandos plurimùm ſanè contulit *Petrus Caniſius*, Nouiomagi in Geldria apud Belgas natus, ex Soc. Ieſu, vir longè doctiſsimus ac ſanctiſsimus: qui & Friburgi Heluetiorum anno 1597. moriens, ibidem honorificè eſt conditus. Habent autem Patres Soc. Ieſu duo illuſtria apud Heluetios Collegia, nimirum *Lucernenſe*, & *Friburgenſe*.

Ad reliquas Heluetiorum Ciuitates quod attinet, ſũt eę, prô dolor, Lutheri, Zvvinglij, Caluini, aliorumq́ue Hæreſiarcharum fœdis erroribus infectæ: ſic tamen vt Soloduri, Claronæ, & alibi viuant Catholici quàm plurimi, hæreticis mixti. Primi an. 1526. corrupti fuêre Tigurini, ab Vlrico Zvvinglio, Sacramentario.

CAPVT XXXVII.

DE *MVNICIPIIS, PRAEFECTVris, & ſocijs Heluetiorum.*

PRæter XIII. Ciuitates, quas dixi, multa apud Heluetios ſunt opida ſuo iure ac legibus vtentia, quæ antiquo & Romano vocabulo *Municipia Heluetiorum* nuncupat Franciſcus Guillimannus, rerum Heluetiearum ſcriptor accuratus. Talia ſunt *Aquæ Heluetiæ*, vulgò *Bada, Bremgartia, Mellinga, Rupertiuilla, Damaſia, Vitodurum, Tobinium,* *Municipia Heluetiorũ.*

 Arauia,

Arauia, Surbſea, Villiſonium, Fõtes, Sempachiũ, Satunegaunum, Statio Rhætorum, Paterniacũ, Lauſana, & alia opida nonnulla.

Lauſanẽſis Epiſcopus. Lauſana Epiſcopum habet, Veſontionenſi Archiepiſcopo ſuffraganeum, qui ſedem nunc habet Friburgi Heluetiorum, Lauſanâ à Nouatoribus anno 1536. occupatâ.

Præfecturæ Helvetiorum. Poſt Municipia ſequuntur Præfecturæ, quæ Ciuitatum ſeu Cantonum cõmuni imperio adminiſtrantur. Sunt illę omninò decem, ex quibus aliæ Tranſalpinæ, in Italia; aliæ Ciſalpinæ, intra Heluetiæ limites ſitæ.

Socij Helvetiorũ. Ad Socios Heluetiorum quod ſpectat, ſunt ij pręcipuè, *Abbas & opidum S. Galli, Rhæti, Valeſiani* & *Rottuillani.* Hi eadem ferè cõditione ſunt apud Heluetios, qua olim Socij apud Romanos: hoc eſt, non ſolùm auxilia, militem, arma, commeatum, ductum, ſumptum tempore belli promittunt, ſed omnia munimenta, arces, opida, velut in Heluetiorum poteſtate & vſu, ſemperq́ue aperta relinquunt. Socijs ſanè defendendis, totũ propè terrarum orbem in Romanorum poteſtatem veniſſe, teſtatur Cicero.

S. Galli opidum. S. Galli opidum ex monaſterio natũ eſt, vt Luxouium apud Burgundos, Bobium apud Inſubres, Trudonopolis apud Leodienſes, Audomaropolis & Gislenopolis apud Belgas, & plura alia opida per Germaniam ac Galliam.

Mona-

Monaſterium S. Galli condidit B. Gallus, natione Hibernus, S. Columbani diſcipulus, qui anno 6{3. moriens, in cœnobio à ſe excitato eſt conditus. Ad eas verò opes deniq; monaſterium S. Galli, & ad eam amplitudinem peruenit, vt Principem facilè locum in Germania obtineat. Fuit autẽ primitùs inhabitatum à Clericis, quibus Benedictinam regulam an. 741. præſcripſit Othmarus Abbas, petente Pipino, Caroli Matelli filio: vt Valafridus Strabo tradit in vita S. Galli. Opido ex monaſterij frequentia nato (cui proinde ſubiectum) magna eſt per Europam celebritas, ob lanificia.

Rhæti (quos Itali *Griſones*, Germani *Gravven* nuncupant) in tria fœdera ſunt diuiſi. Primum fœdus XIX. Communitates cõplectitur, quas inter prima eſt *Diſertina Abbatia*, cum vico adiuncto, quem condidit S. Sigebertus, S. Columbani diſcipulus, opibus Placidi viri nobilis. *Griſones.*

Ad ſecundum fœdus, quod *Domus Dei Curienſis* dicitur, XX. Communitates pertinent, quarum prima & caput eſt *Curia*, Ptolemæo Ebodurum, vrbs Epiſcopalis, Moguntino Archiepiſ. ſuffraganea, Italis *Coira*, Germanis *Chur* nuncupata. Nomen inditũ, quòd Imperatores, ſi quando in Rhætiam venirent, eò loci curiam celebrabant: vnde ab Antonino dicitur *Curia Rhætorum*. *Curia vrbs Epiſcopalis, hodieque Catholica*

Tertij fœderis ſunt X. Communitates, quas Iudicia nominant ſeu Iuriſdictiones.

Valeſiani. Valeſiani in VII. Communitates ſunt diuiſi, quarum prima eſt *Sedunum*, vrbs Epiſcopalis, Tarentaſienſi Archiepiſcop. ſuffraganea. Prouinciam totam regit Epiſcopus, cum Concilio ex popularibus conflato, cuius hic eſt titulus, *N. Epiſcopus Sedunenſis, Comes, & Præfectus Valeſiæ.* Epiſcopum eligunt Canonici, & VII. Communitatum Legati: ſuntque Valeſiani Catholicæ religionis ſtudioſiſsimi. *Sedunenſis Epiſcopus.*

Sedunenſes ſeu Valeſiani ſuperiores, ab anno Chriſti 1475. imperãt Veragris ſeuValeſianis inferioribus, in VI. Communitates ſeu Præfecturas diſtributis: quas inter quarta eſt *Octodurus*, olim vrbs Epiſcopalis Veragrorum. I. Cæſar *vicum Veragrorum* nominat. Vrbs vi aquarum perijt, & locus hodie *Martenach* dicitur, ab arce olim opido imminente. *Octodurus.*

Sexta porrò inter Valeſiæ inferioris Cõmunitates eſt Tarnada, olim Agaunũ, quod hodie *S. Mauritij* nuncupatur: vbi Sigiſmundus Burgundiæ Rex inſigne monaſterium conſtruxit in honorem SS. Martyrum Thebæorum. Octoduri namq; (quod XII. paſſuum millibus Agauno diſtat) etſi Thebęæ legionis cædes primùm ſit imperata, maior tamen pars Agauni eſt trucidata. *Agaunum, hodie S. Mauritij.*

Rotu-

Rotuuilla vrbs eſt Imperialis ad Nicrum fluuium, magnæ per Germaniam auctoritatis, propter curiam in ea Imperij conſtitutam, per Conradum III Imperatorem. *Rotuuilla.*

Numerantur etiam inter Socios, *Bienna* & *Mulhuſium*. De his fuſiùs Franciſcus Guillimannus in libris de Rebus Heluetiorum.

CAPVT XXXVIII.

DE VRBE GENEVENSI.

GEneua ad lacum Lemanum ſita, in duabus Rhodani ripis, ligneo ponte coniungitur, cui, per interiectam inſulam firmiori, ædes vtrimq; impoſitæ. In maiore vrbis parte ad meridiem, templum eſt cathedrale S. Petro Apoſtolo ſacrum: in minore, ad Septemtrionem, viſitur Baſilica S. Geruaſij: à quo & illa vrbis pars habet denominationem.

De vrbis dominio variæ olim, inter Epiſcopos & Sabaudiæ Principes, fuêre controuerſiæ: de quibus alij ſcripsêre. Iuſtum omnem dominatum circa an. 1535. excuſsit, & cum Bernenſibus an. 1536. pactũ inijt, poſtea aliquoties renouatum. Eſt hodie ſentina & arx quædam Caluiniſmi, ex qua impij Caluinianæ ſectæ Miniſtri, magno numero, quotidie prodeunt.

. Epiſcopus ipſe Geneuenſis hodie ſedem habet Aneſiaci, quod eſt Sabaudiæ opidum.

Capvt XXXIX.

DE DVCATV POMERANIAE.

POmerania, regio Germaniæ ad mare Balticum, Ducatus titulo nobilitatur: cuius vrbes ſunt *Stetinum* emporium, *Caminum*, vrbs olim Epiſcopalis ſub Archiepiſcopo Gneſnenſi, *Griphſvvaldia*, ob Academiam an. 1546. inſtitutam nota, & *VVolgaſtum*, Principis ſedes. Pomeraniæ primi Duces Bugislaus & Caſimirus à Frederico Barbaroſſa Imp. an. 1182. ſunt creati.

Capvt XL.

DE REGNO BOHEMIAE.

BOhemiæ metropolis eſt Praga, Regum atque Imperatorum Romanorũ aliquot ſæculis iucunda ſedes. Habet ea Archiepiſcopum & Legatum natum, an. 1344. à Clemente VI. creatum: cui ſuffragari ſolent *Olomucenſis* in Morauia, & *Litomiſſenſis* in Bohemia Epiſcop. Poſterior iſta ſedes Epiſcopalis deſijt, furore Huſſitarum, qui

qui hodieque totam ferè Bohemiam inficiunt. Eorum hæreſis primaria eſt, SS. Euchariſtiam ſub vtraque ſpecie laicis dandam eſſe: ideoque calicis ſignum pro templorum ſuorum foribus collocare ſolent. *Huſsitæ.*

Præter Huſsitas, viuunt in Bohemia magno etiam numero Lutherani, Caluiniſtæ, & Picardi: quorum poſtremi ſunt reliquiæ veterum hæreticorum VValdenſium. His nomen dedit Petrus VValdus, ciuis Lugdunenſis, anno circiter 1170. qui patriâ relictâ, cum in Picardiam regni Galliæ Prouinciam veniſſet, multos in eâ ſectatores nactus eſt. Inde in Germaniam tranſiens, demum in Bohemia conſedit: vnde etiam hodie, ij qui ea dogmata amplectuntur, Picardi vocantur. Sic ex Vido Perpiniano, Epiſcopo Lodeuenſi, qui Inquiſitoris munus in VValdenſes exercuit, Iac. Thuanus tradit Hiſt. lib. 6. *Picardi.*

Capvt XLI.

De Silesia et Morauia.

Dvæ iſtæ Prouinciȩ ad regnum Bohemiæ pertinent, certis fœderum conditionibus. Vtraque varijs ſectis, vt

Bohemia, eſt infecta. In Morauia multæ ſunt Anabaptiſtarum congregationes, in cõmuni viuentes, qui Germaniæ ac Belgij Anabaptiſtas, vt hæreticos damnant, & anathematizant.

Preslavv Sileſiæ caput eſt *Vratislauia*, quæ Epiſcopum habet Catholicum, Gneſnenſi Archiepiſcopo ſuffraganeum.

Olmuntz. Morauiæ primaria vrbs eſt *Olomucium*, quæ pariter Epiſcopum habet Catholicum, Pragenſi Archiepiſcopo ſuffragantem. Is nunc eſt Sereniſsimus Archidux Leopoldus, Ferdinandi Bohemiæ Regis frater.

Capvt XLII.

De Regnis Hvngariae, Dalmatiæ, Croatiæ & Slauoniæ.

HVngaria, quam Danubius mediam interfluit, duas habet vrbes Archiepiſcopales, Strigonium & Colociam. Strigonienſis Archiepiſc. eſt regni Hungarię Primas, & Legatus natus, reſidetq; nũc Tirnauiæ, Strigonio à Turcis occupato. Suffraganei autem ſunt Epiſcopi VI.

Nitrienſis, regni Cancellarius. *Nitrich.*
Iaurinenſis ad Danubium fluuium. *Raab.*
Agrienſis, *Agria*, ſub Turcis.

Vac-

Vaccienſis. *Vaccia.*
Quinqueeccleſienſis ad Drauum flu. ſub Turcis.
Veſprinienſis, Reginę Cancellarius. *Veſprin.* ſub ijſdem.

COLOCIA, IN PANNONIA inferiore ſita eſt, cuius loci Archiepiſcopo ſubeſſe ſolent Epiſcopi,

Zagabrienſis. *Agram.*
Albæ Iuliæ, in Principatu Tranſiluaniæ. *Fairvvar.*
Varadienſis. *Varadin.*
Sirmienſis, ſub Turcis. *Sirmiſch.*
Conadienſis vel Canadienſis ſub ijſdem. *Conad.*
Boſnenſis ſub ijſdem. *Boßina.*
Hermanſtadenſis & Bacchenſis Epiſcopi, in Transſiluania à quibuſdam adiunguntur.

Magnam Hungariæ partem hodie tenent Turcæ: reliqua varijs hæreſibus, atque in primis Arianiſmo eſt infecta.

Georgius Draſcouitius, Cardinalis Húgarus, nationis ſuæ alumnis Seminarium Viennæ, & Collegium Varaliæ excitauit, adiutante Rudolfo II. Cæſare. Datur & Hungaris locus Romę in Collegio Germanico. G 5 Hun-

Hungariæ regno annumerantur Dalmatiæ, Croatiæ & Slauoniæ regna, quæ hodie partim ab Auſtriacis, partim à Venetis, partim à Turcis occupantur.

Lingua Slauonica. Lingua porrò *Slauonica* latiſſimè patet, eſtque in multas propagines diffuſa, videlicet in *Rutenicam, Polonicam, Boemicam, Illyricam, Dalmaticam, VVindicam*, aliaſque minorum gentium linguas.

Eiuſdem linguæ Slauonicæ duplices ſunt Characteres, *Rutenici* ſeu *Moſcouitici*, è Græcis deprauati, totidem numero, & figura penè ſimiles, adiunctis paucis barbaris; item *Dalmatici*, qui & *Hieronymiani* dicuntur, eadem poteſtate, totidem numero, ſed figura longè diſſimiles. Atque adeò duplex eſt Bibliorum translatio, *Rutenica* recentior, & *Hieronymiana* vetuſtior.

Capvt XLIII.

De Transilvaniae Principatu.

Transilvania, Daciæ Ripenſis pars eſt mediterranea: cuius vrbes primariæ ſunt, *Hermannopolis*, *Stephanopolis*, quæ & Corona, itemque Braſſouia dicitur, *Claudiopolis*, quæ Academiam habet;

habet, & *Alba Iulia*, Principis ſedes. In duabus iſtis poſterioribus vrbibus olim ſua Collegia habuerunt Patres Societatis IESV, à Chriſtophoro Batorio, Stephani Poloniæ Regis fratre, & in Principatu ſucceſſore dotata. Quorum quidem Patrum operâ, anno 1590. Chriſtianus Francus Albæ Iuliæ hæreſim publicè abiurauit. Habebat item Alba Iulia Epiſcopum, Colocienſi Archiep. ſuffraganeum.

Præter Lutheranos & Caluiniſtas, in hac prouincia plurimi ſunt Arianiſmi ſectatores: quam hæreſim anno 1566. illuc inuexit Franciſcus Dauid, procurante Franciſco Stancaro, Italo, Ioannis Sepuſij Principis Medico. Quod venenum inde poſteà in Hungariam, Poloniam, vicinaſque Prouincias emanauit. *Ariani.*

Claudiopoli inſigne Seminarium fundauit Gregorius XIII. Papa, cum dote ampliſſima, quam poſteà Stephanus Rex Poloniæ auxit.

CAPVT XLIV.

DE AVSTRIA, ALIISQVE PROuincijs vicinis, ad gentem Auſtriacam ſpectantibus.

AVſtria, nobiliſſima Germaniæ regio ad Danubium, habuit primùm

mùm Marchiones, poſteà Duces, demum Archiduces, quibus hodieque paret. Sunt in ea vrbes Epiſcopales duæ, *Vienna*, caput prouinciæ, & *Noua Ciuitas*. Auſtriacam hiſtoriam libris 4. VVolfangus Lazius comprehendit. De antiqua & vera origine gentis Auſtriæ ſiue Habſpurgicæ libros 7. anno 1605. Mediolani publicauit Franciſcus Guillimannus, hiſtoriarum Profeſſor Friburgi Briſogiæ. Exſtant & Annales Auſtriæ per Gerardum Roium, quos Oeniponti anno 1600. publicauit.

Duo ſunt Epiſcopatus in Auſtria, Viennenſis, & Neoſtadienſis, quem vnà cum Labacenſi, in Carniola, anno 1463. Paulus II. inſtituit, Frederico III. Imp. petente. Vienna habet Academiam non ignobilem, quæ ad Doctoratum non admittit quempiam, niſi præſtitâ priùs fidei Catholicæ profeſsione, iuxta Pij IV. diploma, & decretum conforme anno 1581. à Rudolfo II. publicatum.

DE TIROLENSI COMITATV.

Tirolenſis Comitatus iacet inter Atheſin & Oenum flumina, interque Alpium iuga: habetque omnis generis metalla nobiliſsima. Caput prouinciæ eſt *Oenipons*, vrbs egregia ad Oeni ripam ſita, ſe-

ſedes Principis, & Parlamenti ditionum Auſtriacarum. In qua vrbe, vt & in Halenſi inſignia poſsident Collegia Patres Societ. Ieſu, magno prouincialium bono, à Ferdinando Imp. fundata: qui & Viennenſe in Auſtria, ac Pragenſe in Bohemia excitauit.

Fuit hæc prouincia inter Auſtriacas à multis retrò annis veræ Religionis ſtudioſiſsima: quod magna ex parte acceptum debet zelo *Ferdinandi* Archiducis, eiuſque trium ſororum pietati, quæ Halis & per totam Germaniam, imò orbem nota eſt.

In medio prouinciæ ſita eſt *Brixina*; cuius vrbis Epiſcopus, Salisburgenſi Archiepiſcopo ſuffraganeus, Sereniſsimus Archidux Leopoldus diœceſim ſuam ab omni hæreſeos labe puram conſeruat: quod & vicinus Antiſtes Tridentinus, ex gente Madrucia, egregiè præſtat.

DE STIRIA.

STiriæ metropolis eſt Græcium, quod inſignem habet Academiam, ac Societ. *Gratz.* Iesv Collegium. Prouinciam totam ab hæreſi expurgauit Ferdinandus Archidux, qui nunc Rex eſt Bohemiæ & Hungariæ; nouarum ſectarum ſtudioſis aliò migrare iuſsis. Quod illi odio verti non debet,

bet, cùm paſſim Lutherani ac Caluiniani in Germania Principes ſuis è ditionibus noſtros pellant, & ſuis quiſque ſubditis ſuã Religionem præſcribat.

Ceterùm Stiria Epiſcopum habet Seccouienſem, Salisburgenſi Archiepiſc. ſuffraganeum.

DE CARINTHIA.

IN Carinthia duo ſunt Epiſcopi, Gurcẽſis & Lauentinenſis, Salisburgenſi Archiepiſcopo ſuffraganei. Gurcenſis in opido Strasburgo plerumque reſidet: quo fit, vt illius incolæ ac vicini præ ceteris noſtræ Religionis ſint magis ſtudioſi atque obſeruantes.

CAPVT XLV.

DE BAVARIAE DVCATV.

PVrum ac putum Religionis Orthodoxæ cultum Principibus ſuis Bauaria debet, qui iam inde ab initio Lutheraniſmi fortiter à finibus ſuis omnes ſectas arcuerunt, & porrò arcent.

Georgius certè Dux zelum ſuum laudatiſſimum primus oſtendit, qui ſolus ferè ex Germaniæ Principibus, Carolo V. Im-

Imperat. contra rebelles perpetuò adhæſit.

Patris ſui veſtigijs inſtitit filius & ſucceſſor Albertus,qui Societatem Ieſu Monachium & Ingolſtadium euocauit.

Auitam pietatem ſecutus eſt Guilielmus V. Dux: eiuſque filij hodie ſequuntur fortiſsimè.

CAPVT XLVI.

DE REGNO POLONIAE.

POLONIAE Regnum multas ſuo ambitu Prouincias, in his Lituaniam, Maſouiam, Samogitiam, Cuiauiam, Liuoniam, Varmiam, Pruſsiam Regalem, Ruſſiam Nigram, Volhiniam, Podoliam, aliaſque complectitur. His prouincijs ius ſacrum dicunt duo Latini ritus Archiepiſcopi *Gneſnenſis* & *Leopolienſis*. Regni Primas eſt Gneſnenſis, cui ſuffragantur Epiſcopi infraſcripti,

Cracouienſis Epiſcopus & Dux Seueriẽſis. *Krakovv*, in Polonia minore ad Viſtulam flu. Academia.

Poſnanienſis in Polonia maiore. *Poznan.*

Plo-

Plocenſis, in Maſouia ad Viſtulam fluuium. *Ploczk.*
Mednicenſis, in Samogitia. *Miedniky.*
Vratiſlauienſis, in Sileſia. *Preſlavv.*
Lebuſienſis, circa Marchiam Brandeburgẽſem. *Lebus.*
Vladiſlauienſis, in Cuiauia. *Vladiſlavv.*
Caminẽſis, in Pomeraniæ tractu. *Chemnicz.*
Luceorienſis. *Lucko*, in Volhinia.
Vilnenſis, in Ducatu Lituaniæ, qui cum regno Poloniæ eſt vnitus. *Vilenzki* indigenis, Germanis. *VVilde.*
Vendenſis in Liuonia, per Sixtum V. *VVenden.* Kies.
* Varmienſis prouincię Epiſcopus in Pruſſia Regali reſidens. *VVarmerlant, Frauvvenberg.*

Leopolis, vulgò *Luuovv*, ſita eſt in Ruſſia Nigra, anno 1361. iure Metropolitico donata, per Vrbanum V. Papam. Huic ſuffraganei ſunt,
Præmiſlienſis, in Ruſsia Nigra. *Przemyſl.*
Chelmenſis, ibidem. *Chmielnick.*
Kiouienſis, in Volhinia, ad Boryſthenem. flu. *Kiou.*
Camenecenſis, in Podolia. *Camienieck.*

Hi omnes Antiſtites, vnà cum Culmenſi Epiſcopo, ex Pruſsia Regali, publicis regni comitijs, tamquam Senatores, intereſſe ſolent: exceptis tamen Vratiſlauienſi & Lebuſienſi

buſienſi Epiſcopis, qui ad Poloniæ regnum non pertinent.

Capvt XLVII.

De Rvthenis, sev Ruſsis.

PRæter Latinos iſtos Antiſtites, ſunt & Ruthenici ritus Epiſcopi octo, ſub ditione Regis Poloniæ: nimirum *Kiouienſis.* qui eſt Metropolita, *Vlodomirienſis, Luceorienſis, Polocenſis, Præmiſlienſis, Leopolienſis, Chelmenſis & Pinſcenſis.* Hi anno 1596. à Clemente VIII. in cõmunionem Eccleſiæ orthodoxæ ſunt recepti: vt fusè Baronius ad calcem tomi VII. Annalium commemorat.

De vetuſtis Ruthenorum erroribus, quos ferè communes cum Græcis habere ſolét, conſule Poſſeuinum in Moſcouiæ deſcriptione.

Eſt autem duplex Ruſſia, *Nigra*, quæ Polono, & *Alba*, quæ Moſco ſubeſt.

In Volhinia, quæ ſub Ruſſia Nigra continetur, viuit Dux Oſtrogoiæ, inter Ruthenos ditiſſimus ac potentiſſimus.

Sub ditione Polonorum viuunt & *Armenij* plurimi, qui ſuum quoque Epiſcopum habent: ſed nec hic, nec Ruthenici Antiſti- *Armenij.*

tes locũ habent in comitijs regni Poloniæ. Reſidere autem ſolet Leopoli Epiſcopus ſeu Metropolita Armeniorum, qui ea in vrbe, item Camenecæ, viciniſque locis magno numero mercaturam exercent.

De lingua Ruthenica, eiuſq; characteribus vide ſuprà cap. 42.

CAPVT XLVIII.

COLLEGIA SOCIETATIS IESV *in Polonia.*

IN Polonia, Lithuania, Pruſsia, Ruſſia, alijſque prouincijs regno Polonico annexis, multa florent Collegia ac gymnaſia Societatis Ieſu, duas in Prouincias diſtributa.

PROVINCIA POLONIAE.

Cracouiæ { Domus Profeſſa. / Dom. Prob. S. Steph.	*Krakovv.*
Collegium Poſnanienſe.	*Poznan.*
Collegium Caliſſienſe.	*Kaliſz.*
Collegium Lublinenſe.	*Lublin.*
Collegium Leopolienſe.	*Lvvovv.*
Collegium Iaroſlauienſe.	*Iaroſlavv.*
Collegium Sendomirienſe.	*Sendomirz.*
Collegium Luceorienſe.	*Lucko.*
Collegium Torunenſe.	*Torun.*

Col-

Collegium Camenecenſe.		*Kamienietz.*
Reſidentia	Gedanen.	*Gdańsk & Dancik.*
	Præmiſlienſis.	*Przemyſl.*
	Rauenſis.	*Ravva.*
	Croſnenſis.	*Kroſno.*

Sunt in hac Prouincia Socij 459.

PROVINCIA LITHVANIAE.

Dom. Profeſ. VVarſauienſis.		*VVarſavva.*
Vilnæ	Domus Profeſſa.	*VVilno.*
	Colleg. Vilnenſe.	
	Domus Probation.	
Collegium Bransbergenſe.		*Bransberg.*
Collegium Pultouienſe.		*Pultovvsk.*
Collegium Nieſuiſienſe.		*Nieſvviez.*
Collegium Polocenſe.		*Polock.*
Collegium Rigenſe.		*Riga.*
Collegium Derpatenſe.		*Derpt.*
Collegium Orſzenſe.		*Orſza.*
Collegium Lomzenſe.		*Lomza.*
Collegium Krozenſe.		*Kroze.*
Reſidentia Plocenſis.		*Plock.*
Reſidentia Smolenſcenſis.		*Smolensk.*

Sunt in hac Prouincia Socij 336.

Capvt XLIX.

De Prvssia.

Prvssia ſiue Boruſſia, vltima Germaniæ regio, ad mare Balticum, anno 1215. à Crucigeris Equitibus Teutonicis eſt ſubacta. Anno 1419. cùm nonnullæ prouinciæ & ciuitates Boruſsiæ ad Caſimirum Poloniæ Regem defeciſſent, grauiſſima bella inter Crucigeros & Polonos ſunt exorta. Demùm anno 1525. Albertus Brandeburgicus, Lutherana hæreſi infectus, ex magiſtro Crucigerorum, Dux Pruſſiæ à Sigiſmundo Poloniæ Rege creatus eſt, & Pruſsia ipſa diuiſa eſt in Regalem & Ducalem. In Pruſsia Regali duo ſunt Epiſcopi, *Varmienſis*, qui Brunsbergæ domicilium habet, & *Calmenſis*. In Pruſsia Ducali duo itidem ſolent eſſe Epiſcopatus, *Sãbienſis*, cuius ſedes erat Regius Mons & *Pomeſanienſis*, cuius ſedes erat Mariç-VVerda: ſed vtrumque dictus Albertus extinxit. Ducatum Pruſſiæ, Polonorum Regi beneficiario iure obſtrictum, hodie obtinet Marchio & Elector Brandeburgenſis. Sunt in Pruſsia plærique incolæ Lutherani: habent tamen publicum ac liberum ſuæ Religionis exercitium Catholici, in Monte Re-

Regio: idque beneficio Sigiſmundi Poloniæ Regis moderni.

CAPVT L.

DE ANGLIA.

BRITANNIS Euangelium annunclaſſe S. Petrum Apoſtolorum principem tradit Simon Metaphraſtes. Sunt qui putant in illa, quam Claudius Cæſar contra iſtam gentem expeditionem habuit, comitem ſe Apoſtolum addidiſſe, cùm anni ſuperioris initio ex Syria in Italiam appuliſſet, cathedræque culmen Romæ fixiſſet. Vt vt ſit, illud ex Beda & alijs conſtat, Lucium Britanniæ Regem, tempore Eleutherij Papæ, Antonino & Lucio Vero imperantibus, Chriſto nomen dediſſe.

Qua de cauſſa Henricus VIII. Angliæ Rex à communione Eccleſiæ Romanæ defecerit, egregiè docet Nic. Sanderus lib. de Schiſmate Anglicano.

Ceterùm in Anglia duæ ſunt Metropoles, *Cantuarienſis* & *Eboracenſis*, quibus quæ ſint ſuffraganeæ Eccleſiæ, breuiter aperiam.

CANTVARIENSIS ARCHIEpiſcopus regni Angliæ Primas.
Canterbury.

Londinenſis ad Tameſim fluuium. *London.* ſedes Regum Britanniæ.

VVintonenſis.	*VVincheſter.*
Couentrenſis.	*Couentre.*
Lichfedenſis.	*Lisfilde.*
Sarisburenſis.	*Salisbury.*
Bathonienſis.	*Bathe.*
VVellenſis.	*VVelles.*
Lincolnienſis.	*Lincolne.*
Exonienſis.	*Exceſter.*
Herefordenſis.	*Hereforde.*
Noruicenſis.	*Norvvick.*

Elienſis, in inſula eiuſdem nominis. *Eliey,* inſula.

Roffenſis.	*Rocheſter.*
Ciceſtrenſis.	*Chicheſter.*
Vigornienſis.	*VVorcheſter.*

Meneuenſis, ad fanum S. Dauidis in VVallia ſiue Cambria, *Saint Dauids.*

Bangorenſis in VVallia.	*Bangor.*
Landauenſis.	*Landaff.*

Aſaphenſis aliàs Eluuenſis in VVallia. *Saint Aſſe.*

Quatuor Pſeudoepiſcopatus, Petroburgenſis, Gloſceſtrenſis, Oxonienſis & Briſtolien-

ſtolienſis, à nobis in ſerie prætereuntur, vtpote ab Henrico VIII. Rege inſtituti.

EBORACENSIS ARCHIEPISCOPUS *Yorcke*. Suffraganei ſunt,

Dunelmenſis. *Durham.*
Ceſtrenſis. *Cheſter.*
Carleolenſis. *Carrel.*

In Anglia hodieque nomen Epiſcoporum eſt in vſu, ſed nomen tantùm & veſtis externa, cum ceremonijs quibuſdam. Quo fit, vt Proteſtantes Angliæ, ab ipſis etiam Caluiniſtis *Semipapiſtæ*, & à noſtris *Caluinopapiſtæ* nominentur. Titulos verò Epiſcopales nunc etiam Scoti & Hiberni vſurpant, ex decreto Iacobi Magnæ Britanniæ Regis, annis ſuperioribus facto.

Idem Rex Puritanos, qui communem cũ Geneuenſibus in Gallia, Heydelbergenſibus in Germania, & Gomariſtis in Batauia doctrinam habent, regno ſuo abeſſe iuſsit, eoſdemq; ſuis ſcriptis acriter proſequitur.

Sunt tamen hodieque Angli Catholici longè plurimi, habentq; ſua Seminaria ac Collegia Romæ, Valliſoleti, Hiſpali, Duaci, Louanij, Audomaropoli, Leodij & alibi.

Capvt LI.

De Scotia.

Scoti, Britanniæ inſulæ populus, circa annũ 203. Chriſti doctrinam acceperunt, Victore I. Papa agente. Ad eoſdem à Pelagiana hæreſi liberandos poſteà Celeſtinus I. Palladium miſit.

Ab iſto tempore ad noſtram vſque ætatem in auita fide perſtitit Scotia; quam demum Ioannes Knoxus, cum ſuis, hæreſi Caluiniana fœdiſſimè infecit, ac corrupit.

Scoti inſigne habent Collegium Romę, quod ſubeſt directioni Patrum Societatis Iesv.

In Scotia duæ, vt in Anglia ab antiquo ſunt Metropoles, *Sanct-Andreana* & *Glaſcuenſis*: quibus XI. Epiſcopi ſunt ſuffraganei.

SANCT-ANDREANO ARCHIEpiſcopo hi ſolent eſſe ſuffraganei,

Dunkeldenſis. *Dunckeld.*
Aberdonenſis. *Aberdin*, Academia.
Morauienſis prouinciæ Epiſcopus in opido Elgino reſidere ſolitus. *Mourra, Elgin* ſiue *Elgym.*

Dum-

Dumblanenſis. *Dumblain.*
Brechinenſis. *Brechin.*
Roſſenſis Prouinciæ Epiſcop. in opido Chanrienſi reſidere ſolitus. *Roſſe, Chanrie.*
Cathanenſis Prouinciæ Epiſcop. in opido Dunrodenſi reſidere ſolitus. *Cathnes, Dunroden*, ſiue *Dornok.*
Orcadum inſularum Epiſcop. in opido Kirkuenſi & Mainelandia inſula reſidere ſolitus. *Orcknay, Kirkvvaà, Maynelande.*

GLASCVENSIS ARCHIEPIS. per Sixtum IV. vt etiam Sanct-Andreanus, an. 1471. eſt inſtitutus.
Cui ſuffragantur,

Gollouidiæ Prouinciæ Epiſcop. in opido Candidę Caſæ reſidere ſolitus. *Gallovvay. VVithory.*
Liſmorenſis, in Argathelia Prouincia. *Liſmor.*
Hebridum, ſeu inſularum ad Occidentem Epiſcop. in inſula & monaſterio S. Columbi reſidere ſolitus, qui & Sodorenſis dicitur. *Illis, Colmkil.*

Ceterùm vt reliqui ferè orbis Epiſcopi certas diœceſes non habuerunt, antequam Dionyſius Rom. Pontifex circa annum 268. eas diſtribuiſſet; ita Scotorum Epiſcopi mu-

nera epiſcopalia, quocumq; eſſent loco, ſine diſcrimine obierunt, vſq; ad Malcolmi III. Regis tempora, cùm ſuis finibus ac limitibus circa annum 1070. diœceſes fuerunt circumſcriptæ. Decurſu demum temporis hæc apud Scotos ſtabilita fuit hierarchia, vt duo eſſent Archiepiſcopi, *Sanct-Andreanus* & *Glaſcuenſis:* quorum ille Primas totius Scotiæ eſſet, & octo haberet Epiſcopos ſuffraganeos, tres verò Glaſcuenſis: vt ſuprà oſtendimus.

CAPVT LII.

DE HIBERNIA.

Hibernia, Britannici Oceani inſula, vulgò Irlandia, habet quatuor Archiepiſcopatus, *Armachanum, Dublinienſem, Caſſilienſem* & *Tuamenſem*, anno 1151. auctoritate Eugenij III. per Ioannem Paparonem, Legatum Apoſtolicum inſtitutos: vt tradit Baronius. Sed Camdenus ex Philippo Flateburienſi tradit illos anno 1152. inſtitutos auctoritate Apoſtolica, per Chriſtianum, Epiſcopum Liſmorienſem, Hiberniæ Legatum. Illud conſtat, fuiſſe olim in Hibernia ſedes Archiepiſcopales quatuor, Epiſcopales autem triginta & vnam aut circiter. Ceterum Reges Angliæ dicti fuerunt Hiber-

Hiberniç Domini, iam inde à Ioanne Rege, vſq; ad Henricum VIII. qui primus Hiberniæ Regem ſe ſcripſit. Quem regni Hiberniæ titulum anno 1550. Paulus IV. Papa confirmauit, cùm Philippus Rex & Maria Regina Legatos Romam miſiſſent, vt tradit idẽ Camdenus. De Hibernia ſcripſit Giraldus Cambrenſis: quem commentario à ſe auctũ edidit * Richardus Stanihurſtus, nuper Sereniſsimo Alberto Belgarum Principi à Sacris. Exſtat & Hiberniæ deſcriptio, itemque veteres Annales Hibernici apud Camdenũ, in Britannia. Qui verò, & quot Epiſcopi ſingulis olim Metropolitanis fuerint ſubiecti, ex ſubiuncta ſyllabo Lector diſcet.

** obijt an. 1618. Bruxellis.*

ARMACHANVS ARCHIEP. in Vltonia, & Primas Hiberniæ.

Armach.

Dunenſis.	*Duy, Dovvne.*
Conerenſis.	*Conner.*
Derenſis.	*Derry.*
Medienſis.	*Mieth.*
Clochèrenſis.	*Clocher.*
Ardachenſis.	*Ardache.*
Kilmorenſis.	*Kilmore.*
Rapotenſis.	*Rápho.*
Dromorenſis.	*Dromoore.*
Cluanenſis.	*Kiloom.*
Dunckeranenſis.	*Dondalck.*

DVBLI-

DVBLINIENSIS ARCHIEPIS. in Lagenia. *Dublin*, ſedes Proregis & olim Academia ann. 1320. inſtituta. Huic ſubeſſe ſolent,

Kilkennienſis, aliàs *Oſſerienſis*. *Kilkennij, Oſſerij.*
Kildarienſis. *Kildare.*
Fernenſis. *Ferns.*
Lechlinienſis. *Leghlin.*
Glendelacenſis. *Glendelagh.*

CASSELENSIS ARCHIEPISC. in Momonia. *Cashel.*

Limericenſis. *Limricke.*
Liſmorenſis. *Liſmor.*
Roſſenſis. *Roſſe.*
VVaterfordienſis. *VVaterford.*
Emlienſis. *Emmelen.*
Corcagienſis. *Corcke.*
Limbricenſis. *Lymbrick.*
Clonenſis. *Clon.*

TVAMENSIS ARCHIEPISC. in Connacia. *Toam.* Suffraganei,

Duacenſis. *Galuben.*
Achadenſis. *Achade.*
Alach-

Alachdenſis. *Alache.*
Olfinenſis. *Olfin.*
Roſcomenſis. *Roſcoman.*
Clonfertenſis. *Clonfert.*
Killaloenſis,à quibuſdam additur. *Killaloe.*

Hiberni duo habent inſignia Collegia in Hiſpania, nimirum Salmanticæ & Compoſtellæ, Societatis Ieſu Patribus commiſſa, itemque vnum apud Belgas in Academia Duacena.

Habent item Franciſcani Hiberni inſigne monaſterium Louanij,quod anno 1618. à fundamentis exſtruxerunt; fauente in primis Sereniſsimo Archiduce Alberto,Belgarum Principe,qui primum in templi fundamentis lapidem poſuit. In hoc monaſterio primùm editus eſt Catechiſmus lingua Hibernica: cuius characteres prorſus diuerſi ſunt ab omnibus Europæis.

Ceterùm Hiberni,quaſi naturæ quodam ductu, & ſpontanea inclinatione, Religionis Catholicæ ſunt ſtudioſiſsimi: vt non immeritò Hibernia iam olim *Inſula Sanctorum* ſpeciali nomine ſit nuncupata.

CA-

Capvt LIII.

De regno Daniae.

VNi eidemque Regi parent Dania, Noruegia, Iſlandia, Gronelandia & variæ inſulæ his prouincijs vicinæ.

Dania, Septemtrionalis Oceani pæninſula, habet Archiepiſcopum Lundenſem, ab Vrbano II. an. 1092. creatum: cui Primatis titulum Adrianus IV. an. 1159. adiunxit. Huic ſuffragari ſolent Epiſcopi,

Roſchildenſis. *Roſchilt.*
Othonienſis, in Funia. *Odenſeæ.*
Sleſuicenſis, per Othonem Magnum Imp. an. 922. dotatus. *Slezvvick.*
Ripenſis, per eumdem. *Rype.*
VViburgenſis. *VViburg.*
Arhuſienſis, per eumdem. *Arhuſen.*

Dania, Noruegia, Suecia, Islandia, vicinæque Prouinciæ & inſulæ, purum putum hodieque ſeruant Lutheraniſmum, & retinent non paucas etiamnum ceremonias Catholicas, adeoque Caluiniſmum odio habent.

** **
**

Ca-

CAPVT LIV.

DE REGNO NORVEGIAE.

NIdroſia iure metropolitico per Eugenium III. an. 1148. donata eſt: & attributi Antiſtites iſti, tanquam ſuffraganei,

Bergenſis.	*Bergen*, emporium.
Stauangarenſis.	*Staffanger.*
Hammarienſis.	*Hammar.*
Gronelandenſis.	*Groenlandt.*
Scalholtanus, in Islandia.	*Scalholt.*
Holenſis.	*Hola.*

Orcadenſis & Sodorenſis ſeu Inſulanus Epiſcopi à quibuſdam adiunguntur: qui tamen ab alijs Glaſcuenſi Archiepiſc. in Scotia ſubijciuntur; fortaſſe poſt Orcades & Hebrides inſulas à Scotis occupatas.

CAPVT LV.

DE REGNO SVECIAE.

SVecia, regio nota Plinio, omnium Aquilonarium eſt fertiliſsima. Poſt Crātzium, de Gothorum Suecorumq́ue Regibus, itemq́ue de Epiſcopis Sueciæ ſcripſit Ioannes Magnus.

Eſt

Eſt autem in Suecia vnicus Archiepiſcopus, nimirum Vpſalienſis, per Eugenium III. Papam an. 1148. creatus: cui ſex Epiſcopi ſolent ſuffragari.

Scarenſis anno 1026.	*Scar.*
Lincopenſis.	*Lincopen.*
Stregenenſis.	*Stengenes.*
Aboenſis in Finlandia.	*Abo.*
Aroſienſis.	*Aroeſen.*
Vellimenenſis.	*Vellimen.*

Tota hodie Suecia, cum Gothia viciniſque prouincijs, hæreſi Lutherana eſt infecta.

CAPVT LVI.

DE MOSCOVIA.

MOſci *Metropolitam* ſuum, in Moſcua vrbe reſidentem, à Patriarcha Conſtantinopolitano accipere olim habent. Huic ſubeſſe ſolent Archiepiſcopi duo, *Roſtouienſis* & *Nouogardienſis*: Epiſcopi autem octo, *Cortizenſis, Rezanienſis, Columnenſis, Caſanenſis, Vologdenſis, Tuertenſis, Smolenſcenſis*, & *Suſdalienſis*. Habent autem Moſci multos errores cum Græcis communes, de quibus vide Poſſeuinum in Moſcouiæ deſcriptione.

Smo-

Smolenſcum hodie tenent Poloni, cum magna parte Moſcouiæ.

De Characteribus Moſcouiticis, qui è Græcis ſunt deprauati, vide ſuprà capite 42.

Capvt LVII.

De Graeciae et Patriarchatus Conſtantinopolitani ſtatu.

Græcia, omnium penè artium ac ſcientiarum olim inuentrix ac cultrix, hodie maxima ex parte Turcarum tyrannide oppreſſa iacet. Veneti partem aliquam poſsident, ſed ferè in mari, vel ad mare. De hodiernis Græcorum moribus ſcribit fusè Bellonius, Obſeruationum lib. 1. cap. 3. & ſequentibus. Græcanicarum Eccleſiarum ſtatum ſub Imperio Turcico, iam inde ab expugnata Conſtantinopoli vſque ad hæc tempora, fusè deſcribit Martinus Cruſius in ſuâ Turco-Græciâ, ſed cautè legenda.

In ipſa vrbe Conſtantinopolitana hodieque multi viuunt homines Chriſtiani, ritus Latini, quos vulgò *Caffalucos* vocant ex opido Caffa per Mahometem Turcarum Regem eò translati: & poſsident templum S. Nicolao ſacrum. *Caffaluci.*

In vrbe Pera, quæ non niſi canali ſeu ſinu maris à Conſtantinopoli eſt ſeiuncta, præter Legatos Principum Chriſtianorum, aliquot millia viuunt è noſtris. Ibidem Franciſcani, Dominicani, Carmelitæ, & Benedictini ſua habent monaſteria ac templa.

Benedictinorum Abbatia, B. Mariæ ſacra, iam inde ab anno 1449. ſubeſt Congregationi Caſsinenſi, ſeu S. Iuſtinæ de Padua, & plurimos habet reditus ac prædia in ditione Genuenſi.

Habent item Peræ Collegium, ac ſcholas cùm Græcas tum Latinas, Patres Soc. Ieſu; idque beneficio Henrici IV. Galliæ Regis, Græcanicis porrò Eccleſijs vnus olim Patriarcha Conſtantinopolitanus præſidebat: hodie verò plures Græcanici per Orientem Patriarchæ exiſtunt: nimirum *Conſtantinopolitanus*, qui Conſtantinopoli; *Alexandrinus* qui Cairi; *Damaſcenus*, qui Damaſci; & *Antiochenus*, qui Antiochiæ ſedem habet. De quibus ſic Bellonius lib. 1 Obſeruationum c. 35. *Licèt Græcanicæ Eccleſiæ caput, Patriarcha nuncupatus, Conſtantinopoli ſedem habeat, plerique tamen alij idem nomen, ſimilemque poteſtatem obtinent in ijs prouincijs, quibus præſunt. Nam Patriarcha* Alexandrinus *abſolutam poteſtatem habet in eos, qui Græcos ritus obſeruantes in Ægypto & Arabia viuunt, magnificaſ-*

caſque in Memphi, ſiue in Cairo habet ædes, quas vidimus, ædibus Patriarchæ Conſtantinopolitani (quæ peculiari nomine Patriarchatus nuncupantur) non multum inferiores. Alius Patriarcha Damaſci *reſidet, qui abſolutè imperat omnibus monaſterijs & hominibus Græcam religionem amplectentibus, Syriamque incolentibus: iſque cogitur ſingulis annis adeſſe decima quinta die Auguſti, in monaſterio ſupra montem Libanum, vt iſtic Liturgiam celebret.* Eſt præterea *alius* Antiochiæ, *qui monaſterijs & alijs Chriſtianis Græcis praeeſt, qui Barut, Tripolim, Haleb, aliaque plurima Aſiæ loca inhabitant. Turcarum Imperator hos Patriarchas ſua religione vti permittit, modò tributum perſoluant. Dicitur verò Conſtantinopolitanus pro monaſterijs in monte Atho ſitis alijſque per Europam ſparſis, duodecies mille ducatos aureos pendere. Porrò cùm iſtorum Patriarcharum quiſpiam è viuis exceſſit, Epiſcopi & Metropolitani, qui noſtrorum Cardinalium inſtar ſunt, conueniunt, vt alium eligant. Perpendendum autem eſt neminem Patriarcham creari poſſe, niſi primùm Metropolitanus fuerit, quod cum Pontificia conſtitutione ferè conuenit.* Hactenus Bellonius. Qua verò ratione Patriarcharum Byzantij, Alexandriæ, Antiochiæ, & Ieroſo-

lymorum, itemque Archiepiſcopi Iuſtinianæ primæ (quæ vrbes omnes ſub Imperio Conſtantinopolitano fuêre) deſignatio quondam fieri ſoleat, Curopalates explicat libro de Officialibus Palatij Conſtantinopolitani.

CAPVT LVIII.

DE CYPRO, CHIO, ALIISQVE inſulis maris AEgai.

IN maris AEgæi inſulis plurimæ paſsim viuunt familiæ Chriſtianæ, ritus Latini, Græcis ac Turcis mixtæ: quibus ſacra ferè adminiſtrant Patres Franciſcani, aut Dominicani. In Chio vrbe numerantur decem circiter millia hominum, noſtræ Religionis ac ritus: quibus Epiſcopus Latinus præeſt, à Romano Pontifice confirmatus. In eadem vrbe Reſidentiam habent Patres Soc. IESV.

DE

DE STATV
RELIGIONIS
CHRISTIANÆ
PER ASIAM,
LIBER II.
DE ASIAE STATV IN communi.
CAPVT I.

ASIA, inter tres Orbis partes veteribus notas, omnium latiſsimè patet. Eam hodie partim Turcæ, partim Perſæ, partim Moſcouitæ, partim Tartari, partim Rex Catholicus in Indijs cis & vltra Gangem, alijque Principes ac populi poſsident. Ex his alij ſunt Chriſtiani, Orthodoxi aut Schiſmatici, alij Mahumetani, alij Idololatræ, alij Iudæi.

CAPVT II.

DE IACOBITIS.

IN Oriente variæ ſunt nationes hominum Chriſtianorum, vt *Iacobitæ, Maronitæ, Neſtoriani, Armenij, Cophti, Melchitæ, Georgiani,* & alij, partim orthodoxi, partim ſchiſmatici.

Iacobitæ diſperſi ſunt per ciuitates, terras & opida Syriæ, Meſopotamiæ, & *Babyloniæ*, alijs nationibus mixti, & numerum quinquaginta millium familiarum facilè excedunt; pauperculi plerique ac quotidiano labore victum quæritantes. In *Aleppo* tamen & *Caramet*, multæ ſunt diuites & honeſtarum facultatum familiæ, aliæque mercaturam exercentes. Eccleſia Patriarchalis huius nationis eſt in Meſopotamia, extra vrbem *Moradin*, in monaſterio *Zafran*: ſed Patriarcha reſidet in vrbe *Caramet*, ad maiorem ſui ac ſuorum commoditatem & quietem. Sub eius obedientia viuunt hodie Ieroſolymitanus & Muſalenſis Metropolitani, Damaſcenus, Edeſſanus, Cyprius & Caramitanus Archiepiſcopi, itemque Epiſcopi in *Atafra, Salach, Tarach, Maaden, Hartbert,* & alij non pauci.

De Iacobitis, eorumque erroribus vide plura in noſtra Notitia Epiſcopatuum lib. 1.

cap.

cap. 15. & infrà cap. 5. ex Petri Strozæ Diſputatione de Chaldæorum dogmatibus.

Capvt III.

De Maronitis.

Maronitæ Pontificis Romani doctrinam conſtanter obſeruant, & Libanum Syriæ montem ferè incolunt. Nonnulli tamen & Damaſci, Aleppi atq; in Cypro agunt. Horum omnium Patriarcha ſedem habet in monte Libano, in loco, qui dicitur *Chenubin*, ſiue in cœnobio monachorum ordinis S. Antonij, quod XX. paſſuum millibus diſtat à Tripoli Syriæ vrbe, mercatu celebri. Huic ſuffraganei ſunt octo aut nouem Epiſcopi, vtunturq; linguâ Chaldęâ in ſacris, Arabicâ autem vulgariter. Nationis huius Patriarcha, Innocẽt. III. Põtifice, Cõc. Lateranenſi interfuit. Maronitarum hodie Patriarcha titulum Patriarchæ Antiocheni ambit, allegatq; diplomata à Paulo II Hadriano VI. alijſq; Pontificibus data. In Hadriani VI. diplomate XXII. die Octobris M.D.XXII. dato ſic legitur: *Venerabili Fratri Petro Patriarchæ, ſedenti ſupra ſedem Antiochenam.* De his plura vide apud Vitriacum lib. 1. cap. 78. Tyrium lib. 22. cap. 8. & Baronium tom. XII. Annaliũ, in fine an. M.C.LXXXII.

Maronitæ habent Romæ Collegium inſigne, à Gregorio XIII. excitatum ac dotatum, quod Patres Soc. Ieſu moderantur.

Capvt IV.

De Nestorianis.

Neſtoriani, à Neſtorio hæreſiarcha iam olim damnato ſic dicti ſunt. Eſt ea natio, inter Chriſtianas Orientales, longè numeroſiſsima ac copioſiſsima, duobus Patriarchis ſubiecta. Eorum alter, Babylonis Patriarcha nuncupatus, reſidere ſolet in monaſterio S. Hermetis, apud opidum *Muſal*, in prouincia Babyloniæ; & fuit is hactenus ſchiſmaticus, vſque ad tempora Pauli V. Papæ, quibus Elias Patriarcha Babylonis ad communionem Eccleſiæ Romanæ rediјt: vt ſequenti capite docebo.

Alter, Aſſyriorum Orientalium Patriarcha nuncupatus, primùm in *Caremet*, poſtea in *Zeinalbach*, in confinibus Perſidis, reſedit, vbi hodieque reſidet, potentia cedens Patriarchæ Babylonis. Aſſyriorum porrò Orientalium Patriarchæ, iam inde à temporibus Iulij III. Papæ, fuerunt ortho-

thodoxi; videlicet *Simon Sulacha*, à Iulio III. ordinatus; *Abdieſu*, qui Concilio Tridentino interfuit, *Abathalla*, eiuſque ſucceſſor *Donha Simon*, qui anno 1582. Pallium Patriarchale à Gregorio XIII. obtinuit, quique primus ex Caremet in prouinciam Zeinalbach ſeceſsit. Vbi hodieque reſidet alter *Simon*, Donhæ ſucceſſor. De vetuſtis Neſtorianorum erroribus vide noſtrā Notitiam Epiſcopatuum lib.1.cap.16.

CAPVT V.

DE NATIONE CHALDAEORVM, qui hactenus vocati ſunt Neſtoriani, deque eorum Patriarcha in Babylone reſidente.

CHaldæorum gens olim ſapientia, opibus, imperio adeò celebris, hodie miſera ſeruitute oppreſſa, Turcis ac Perſis ſubiacet; diuerſiſque nationibus admiſta, Meſopotamiam incolit, per vicinas regiones, Indiam vſque Orientalem, diſperſa, Chriſti fidem profitetur; ſed erroribus infectam grauiſſimis, pro quorū differentia Chaldæi quoque inter ſe diuiduntur. Nam alij ex ipſis appellantur *Iacobitæ*, alij *Neſtoriani*.

Iacobitæ. Iacobitæ à Iacobo Dioſcori diſcipulo dicti, hæreſim Eutychianam ſequuntur, quamquamEutychem anathematizent. *Neſtoriani.* Neſtoriani Neſtorianam; atque vtraque pars proprium habet Patriarcham.

Qui Iacobitas regit, Antiochenum ſe Patriarcham nominat, etiamſi minimè illam eccleſiam obtineat: ſed in Amed, ſeu Charemet reſideat; quę ciuitas eſt valdè nobilis, & ampla in Meſopotamia. Ad quem Gregorius XIII. Nuncium Apoſtolicum miſit, cũ confirmatione Patriarchatus, ac Patriarchali pallio *Leonardum Abelem*, Epiſcopum *Leonard. Abel. 1583.* Sidonienſem, anno ſalutis M.D.LXXXIII. ſpe motus, quam in eo excitauerat reconciliationis illius Patriarchæ, cum ſancta Apoſtolica ſede, *Nehemes* eius frater, olim & ipſe Iacobitarum Patriarcha, qui declinandæ Turcarum perſecutionis cauſſa ad Gregorij charitatem confugerat. Legationis ſuę ſucceſſum parum felicem, Epiſcopus Sidonienſis in Italiam reuerſus, infecta re, renunciauit poſteà Sixto quinto, cõmentario diligenter cõſcripto, in quo multa ſcitu digna leguntur de hac natione.

Neſtorianorũ aũt Patriarcha Eccleſię Ba- *Babylon.* bylonis præeſt, eiuſq; reſidentiæ locus eſt *Muſal.* Monaſteriũ ad opidũ *Muſal*, in ruinis antiquæ Niniuis, vt aiũt, ædificatũ. Diſſidẽt inter ſe Iacobitæ, atq; Neſtoriani odio implacabili:

cabili: ſed Neſtoriani numero atque opibus prędſtã:,quorũ ad trecẽta millia, & ampliùs domorũ recẽſentur: cũ familiæ Iacobitarũ numerũ octoginta millium non excedant. Itaque Patriarchæ Neſtorianorum ampliſſima eſt auctoritas,eaq; in Indiam ſc Orientalem extendit.

Nam Chaldæi, qui Goæ,Cochini,Angamalæ,atq; in inſula S. Thomę ante aduentũ Patrũ Societ. Ieſu reperiebantur, oẽs pariter profeſsione Neſtoriani, obediebant Patriarchæ Babylonis. Nunc quidẽ magna eorũ,pars ſtudio ac diligentia dictorũ Patrum Soc.Ieſu,ad Eccleſiã S.Catholicã reuerſa ſũmũ Pontificẽ colit: defunctoq; nuper Metropolitano Chaldæo,ſucceſſorẽ ab Apoſtolica ſede ſuſcepit Archiep. Angamalenſẽ à Clemente VIII. ex Soc.Ieſu ordinatum. *Angamalenſis Archiep. in India.*

Ante Pontificatũ Iulij III. nomen huius Patriarchę ignotũ penè noſtris fuiſſe videtur: neq; de ipſo, neq; de Chaldęorũ natione mentionẽ vllã factã fuiſſe in Pontificum Romanorũ monumẽtis reperio. Sedẽte verò Iulio III. cũ nõnulli ex Chaldæis Neſtorianis ſe ab obediẽtia Patriarchę ſubtraxiſſent, deteſtataq; Neſtoriana hæreſi in communionem veniſſent Catholicę Eccleſiæ, illis ſummus Pontifex,vt poſtulauerant,Patriarchã ordinauit eundem, quẽ ipſi hac de cauſa legauerãt; *Simonẽ Sulacham*,ordinis S. Pachomij monachum. *Simon Sulacha.*

Is

Is cum Patriarchali pallio, atque titulo Patriarchæ Aſſyriorum Orientalium ad ſuos rediјt;& in Charemet ſiue Amed reſidens, Archiepiſcopos & Epiſcopos ac ſacerdotes quàm plurimos ordinauit. Sic igitur Chaldæorum natio, vni Patriarchæ Babylonis vſque ad illa tempora ſubiecta, in duas partes diuiſa fuit.

Aſſyrij orientales.

Sulacha deinde à Turcis, aduerſariorũ operâ, vt fertur, è viuis ſublató, ſufficitur in eius locum *Abdieſu*, eiuſdem ordinis monachus, vir mirificæ eruditionis, linguarum varietate, & ſacrarum literarum notitia inſignis: de quo in vita Pij IV. præclara fit mentio, cuius Pontificatu Romam venit pro confirmatione, qui & Tridentino Concilio interfuit. Eius autem effigies depicta conſpicitur in aula Regia palatij Vaticani, inter Cardinales, cæteroſq́ue Prælatos Alexandro III. aſſiſtentes, Imperatorem Fridericum pœnitentem Venetijs recipienti.

Abdieſu.

Plurimum quidem profecit Abdieſu, multoſq́ue ex Neſtorianis ad Eccleſiam Catholicam conuertit, acceptamq́ue ab Apoſtolica ſede auctoritatem valdè propagauit, quam eius ſucceſſores poſteà conſeruare ſibi aut neſciẽrũt, aut nó potuerunt. Nã qui ei ſucceſsit *Abathalla*, & ipſe monachus eiuſdem ordinis, parum vixit, & *Donha Simon*, po-

Abathalla. *Donha Simon.*

poſteà ex Archiepiſcopo Gelu & Seert factus Patriarcha, nec doctrina, nec ætate idoneus tanto muneri; tempore, quo Leonardus Epiſcopus Sidonienſis in Orientem profectus eſt Nuncius Apoſtolicus, relicto *Charemet*, vbi alij Patriarchæ Orientalium Aſſyriorum reſederant, in Prouinciam *Zeinalbach* ſeceſſerat ad fines Perſidis; potentiæ cedens Patriarchæ Babylonis. Quo loco etiam hodie manet eius ſucceſſor *Simon* quoque & ipſe vocatus, exiſtimatione ac numero ſubiectorum, vt accepimus, prædeceſſoribus longè inferior. *Simon.*

Ita vt Patriarchæ Babylonis ſtatus nunc videatur in priſtinum reſtitutus, æmulo ſponte ſua quaſi in exilium relegato. Igitur qui modò ſedem Babylonis obtinet, *Mar Elias*, Chaldæorum Patriarcha, multò minùs, quàm prædeceſſores ſui, domeſtico diſſidio laborat, ſubiectamque ſibi nationem pacificè gubernat; Metropolitis & Epiſcopis, Cleroque non modò illi obtemperantibus, ſed ipſum valdè diligentibus.

Sic ferè Petrus Stroza, Paulo V. Papæ à Secretis, in ſua Diſputatione de Chaldæorum dogmatibus, quam anno 1617. Romæ & Coloniæ publicauit.

Ceterùm Leonardus Abel patriâ fuit Melitenſis, adeoque idiomatis Arabici periti ſſimus, quod ea in inſula eſt vernaculum:

lum: obijtque Romæ anno Chriſti 1605. aut ſequenti. Ex eius manuſcriptis commentarijs, de Orientalium nationum Chriſtianarum ſtatu, nos multa publicauimus in Notitia Epiſcopatuum, typis Plãtinianis edita. Exſtant autem commentarij iſti manuſcripti Romæ, in Bibliotheca inſtructiſſima Cardinalis Aſcanij Columnæ, quam libris Guilielmi Sirleti, itidem Cardinalis, mirificè auctam is gentilibus ſuis reliquit. Fuerat idem Columna protector ac curator omnium nationum Orientalium, temporibus Gregorij XIII. Papæ & ſucceſſorum.

Capvt VI.

DE CONCILIATIONE FIDEI Chaldæorum cum fide S. Romanæ Eccleſiæ, deque obedientia Paulo V. Papæ præſtita, per Eliam Patriarcham Babylonis.

Contigit (ita diſponente diuina prouidentia) vt inter eos pauperes, quibus anno primo Pontificatus ſui Paulus Quintus, ſolenni ritu, pedes lauit, quinta feria Maioris hebdomadæ, duo reperirentur Chaldæi, vnus monachus, alter

alter laicus, qui Sanctorum Apoſtolorum limina viſitaturi paulò ante Romam venerant.

Hi poſteà domum reuerſi, cùm renunciaſſent Eliæ Babylonis Patriarchæ, cuius obedientiæ ſubiacebant, quanta paterni amoris ſignificatione eos Summus Pontifex excepiſſet, eiuſque nomine nonnulla munera illi attuliſſent; & libellum reddidiſſent profeſſionis fidei, quæ Orientalibus ad vrbem venientibus credenda, confitendáque proponitur, ipſe tanta in ſe ſuoſque commotus charitate, quamprimùm legatos ad ſummum Pontificem decreuit, qui ei gratias agerent; vtque communem patrem ac dominum agnoſcerent, & illius obedientiæ ſubiectum ſe eſſe ſignificarent. Profitebatur enim Patriarcha vnum idemque cum Sancta Romana Eccleſia de fide ſentire. Nam Chaldæi Sedem Babylonis ab Apoſtolica Sede conſtitutam, & ſubinde fidei doctrinam ab eadem accepiſſe; conſtanter aſſerunt.

Et quamquam maniſeſtiſsimis implicati ſint Neſtorij erroribus atque hæreſibus, oſtendere nihilominùs omni ſtudio contendunt, differentiam inter nos & ipſos conſiſtere in verbis tantummodo, non autem in ſenſu verborum. Legati ſtatim

tim ac iter ingreſsi ſunt, in latrones inciderunt: itaque alios decernere oportuit. Multis & hi quoque calamitatibus afflicti, etſi Romam peruenerint, nihil egerunt, imò legationem ſuam ſuſpectam reddiderunt. Perterriti enim, quia audiuiſſent quã execrabile eſſet & quàm odioſum apud nos Neſtorij nomen, vt Neſtorianæ hæreſis inuidiam declinarent, nonnullas abſtulerunt paginas, ex libris, quos ad recognoſcendam doctrinam fidei, quam profitentur, & Eccleſiaſticos eorum ritus, obtulerant; ita perſuaſi à ſubdolo quodam interprete Neophyto antea Hebræo: Propterea dimiſsi, re infecta, abierunt.

Quod cùm in eorum reditu Patriarcha poſtea intellexiſſet, & ex his, quæ Legatis in vrbe acciderant, cognouiſſet negotium eorum imprudentia perturbatum inuerſumque fuiſſe, ſtatuit inito cum Epiſcopis ſuis conſilio denuò Legatum mittere, qui non tantùm officia obedientiæ atque obſeruantiæ ſummo Pontifici debita præſtaret; ſed rationem fidei, quam Chaldæi profitentur, redderet: & ſi error aliquis in eorũ profeſſione reperiretur, correctionem humiliter ab eo poſtularet. Legatio demandatur *Ada* ſeu *Adamo* Archidiacono Cameræ Patriarchalis, monachorum Chaldæorum Archimandritæ, viro docto & prudenti.

Is ad

Is ad vrbem, anno tertio à diſceſſu priorum Legatorum, venit, & Paulo V. Papæ literas Patriarchæ ſui reddidit, & cum illis fidei profeſſionem, atque commentarium à ſe iuſſu Patriarchæ ſui compoſitum, de conciliatione dogmatum Chaldæorum cum fide Catholica; poſtulauitque ſumma animi demiſſione, vt cuncta diligenter examinarentur expenderenturque, & pro neceſſitate ſaluti eorum conſuleretur.

Epiſtola Eliæ Patriarchæ Babylonij ad Paulum V. & alia eò ſpectantia exſtant apud Petrum Strozam lib. citato.

Adamo autem ad ſuos redeunti ab eodē Pontifice, presbyteri duo ex Societ. Ieſu, Ioannes Ant. Marietius, & Petrus Metoſcita, viri docti ac pij, ſunt adiuncti: vt in Babylonica Eccleſia vniuerſa reducenda omnes animi vires intenderent: vt narrat Nic. Godignus lib. I. de rebus Abaſſinorum.

CAPVT VII.

DE *ARMENIIS.*

ARmena natio, longè copioſiſsima, duobus Patriarchis primarijs ſubijcitur: quorum vnus eſt Armeniæ Maioris, reſidens in monaſterio *Ecmeazin* prope opidum *Eruan* in Perſia: al-

ter autem Armeniæ Minoris, reſidens in opido *Sis*, in Cilicia, hodie dicta Caramania, ſub Turcarum imperio. Alij inſuper Primates ſeu Patriarchæ nationis Armenæ, fauore Turcarum creati reperiuntur, vt in vltimis Perſiæ finibus, atque in ipſa etiam vrbe Conſtantinopolitana: ſuntque ferè exactores tributorum, quæ familiæ Armenicæ Turcis ſoluere coguntur, & quandoque Patriarcham Armeniæ Maioris, pro ſuo ſuperiore, nolunt agnoſcere. Familiæ, quæ Patriarchæ maioris Armeniæ ſubſunt, excedunt numerum centum & quinquaginta millium, præter monaſteria plurima, Epiſcopos in ciuitatibus *Betlis*, *Caramit*, *Argur*, & alijs quàmplurimis; ſacerdotes item monachos & diaconos permultos.

Patriarcha verò Minoris Armeniæ habet ſub ſua obediētia XXIV. Prælatos, Epiſcopos & Archiepiſcopos, familiarū verò circiter viginti millia, in ciuitatibus caſtellisq; Syriæ & Ciliciæ agentia, præter cœnobia monachorum, ſacerdotes clericos & diaconos quàmplurimos. Huius nationis Patriarcha Azarias profeſſionem fidei à Leonardo Abele Epiſcopo Sidonienſi ſibi propoſitam amplexus eſt, ſubſcriptamque cum epiſtolis ſuis ad Gregorium XIII. Romam tranſmiſit.

Spe-

Spectat autem electio Patriarchæ Minoris Armeniæ ad XII. Epiſcopos, ceteris dignitate ſuperiores, viciniores que Eccleſiæ Patriarchali. Quandoque tamen à populo Armeno, fauore & iuſſu Præfectorum Turcicorum, Patriarchæ creantur: & poſtmodum ab Epiſcopis & Archiepiſcopis conſenſum obtinent. Viuit autem Patriarcha ex oblationibus & Eleemoſynis: antiquitus autem ex quaque domo Maidinum (qui tertia pars vnius Iulij ſeu Regalis eſt) quotannis recipiebat, qua penſione ipſum Turca priuauit. Hodie ex continuis ſuæ nationis viſitationibus, ac mulctis delinquentium, ſe ſuoſque ferè alit.

Habent autem & Armenij, ſub ditione Regis Poloniæ commorantes, proprium ſibi Metropolitam ſeu Epiſcopũ, Leopoli, in Ruſſia reſidentem: vt Mart. Cromerus tradit, & nos ſuprà lib. I. explicuimus.

De Armeniorum veteri ac moderno ſtatu, deque eorumdem erroribus, vide Notitiam noſtram Epiſcopatuum lib. I. c. 17. & ſequenti.

Exſtat Profeſſio fidei Catholicæ, characteribus Armenicis Romæ edita. Eſt autem lingua Armenica propago Hebraicæ.

Capvt VIII.

DE FRANC-ARMENIS.

AD Armeniorum conuerſionem anno 1337. temporibus Ioannis XII. Papæ, miſſus eſt B. *Bartholomæus Paruus* Bononienſis, Ord. S. Dominici Sodalis, & primus Archiepiſcopus Nexiuanenſis, qui non ſine opinione ſanctitatis defunctus, quieſcit in Carnâ opido ac monaſterio ſui ordinis. Ab iſto Bartholomęo, eiuſque ſocijs, Armeniæ Maioris incolæ doctrinam Orthodoxam hauſerunt, quam hodieque retinent, ideoq; Franc-Armeni nũcupantur. Turcæ enim Perſæ, alijque Oriẽtis populi, Chriſtianos homines Europæos vulgò Francos nominant. Sunt autem Frãc-Armenorum hodieque multa millia, quibus Archiepiſc. Nexiuanenſis pręeſt, qui (vt & alij omnes illius prouinciæ ſacerdotes ac monachi) inſtitutum S. Dominici ſequitur. Opida quæ Franc-Armeni incolunt, ſunt iſta, *Nexiuanum, Abbarǎnum, Abbragonum, Carna, Saltach, Haſcaſſen, Meaſcen, Carſan Xbabunis, Giabug, Caragus, Chenſug & Artach:* quibus in opidis monaſteria non pauca Dominicani ſodales habent. Nexiuanenſis baſilica Archiepiſcopalis in Moſqueam per Mahumetanos eſt cõuerſa: ideoq; ſolet Archie-

chiepiſcopus reſidere in æde ac monaſterio Abbaranēſi, quod diei vnius ſpatio à Nexiuano diſtat. Fuit autem Nexiuanenſis baſilica cathedralis, S. Thomæ Apoſtolo ſacra. Ad cuius Eccleſiæ Archiepiſcopatum à Clemēte VIII. anno M. DC. IV. promotus eſt *Azarias Fridonius*, natione Armenus, Ordinis S. Dominici, qui confirmationis obtinendæ cauſſa ex Armenia in Vrbem venerat. Nexiuanum porrò ſitum eſt in Armenia maiore, ſub ditione Perſarum.

CAPVT IX.

DE MELCHITIS, SEV GRAECIS Schiſmaticis.

MElchitæ dicuntur à vocabulo *Melech*, quod Regem ſeu Principem ſonat, eò quòd iſti in negotio Religionis olim ſoliti ſint ſequi exemplum & auctoritatem Imperatorum Conſtantinopolitanorum. Huius generis ſunt Græci omnes, qui per Aſiam ritus Græcorum obſeruant, quique Patriarchis Conſtātinopolitano, Antiocheno, Alexandrino & Ieroſolymitano parent. Ex his Antiochenus nō Antiochiæ, ſed Damaſci reſidet.

Quatuor iſti Patriarchę, vt vocant, Melchitæ ſolent ab Epiſcopis prouinciarum

eligi, & à Turcarum Imperatore confirmari, vt ſuprà lib. I. capite 57. diximus. Ij Metropolitanos & Epiſcopos ſibi ſubditos creant: vt ceteri ferè omnes Patriarchæ nationum Orientalium.

Sunt autem omnes iſti Melchitæ Antiſtites, tam Patriarchæ quàm Epiſcopi, Ordinis S. Baſilij monachi, adeóque cœlibes. Cuius quidẽ inſtituti monaſteria per Græciam totumque Orientem ſunt longè pluríma; inter quæ eminent cœnobia S. Sabę in Ieruſalem, & S. Catharinæ in Sina monte Arabiæ, itemque Montis Athos, quem Sanctum vocant.

Melchitæ porrò infecti ſunt vetuſtis Græcorum erroribus, quos Concilium Florentinum aliaque damnarunt: & conſtituunt nationem longè numeroſiſſimam inter omnes Chriſtianas Orientales. Occupant enim non modò Gręciam, ſed etiam Aſiam minorem, Syriam, AEgyptum, vicinaſque Prouincias.

Solent etiam inter Melchitas numerari Georgiani, Mingrelli, Circaſsij, & alij populi.

CA-

CAPVT X.

DE GEORGIANIS.

GEorgiani, veteribus Iberi Aſiatici, olim agnoſcere ſolent Patriarchã Cõſtantinopolitanum: ſed hodie ab eo ſunt alieni, vtpote inter Perſas nunc potiſſimùm viuẽtes, nec à doctrinâ Eccleſię Romanę valdè abhorrẽtes. Subsũt varijs Principibus ac dominis. Inter alios fuit Alexãder Cainus, qui cum tribus hominũ millibus iuuit Perſarum Regẽ ad Tauriſium Medorum vrbẽ, aliaq; opida anno 1604. Turcis eripienda. 1604.
Vitriacus Hiſt. Orient. cap. 80. ſcribit eos nũcupari Georgianos, eò quòd S. Georgiũ, quem in prœlijs ſuis cõtra gentem incredulam habent Patronum, ſumma cũ reuerẽtia colant, & præ alijs Sanctis ſpecialiter honorent. Addit eoſdem, in confinio Perſarum, Medorum & Aſſyriorum commorari, & Græcorum idiomate in ſcripturis diuinis vti, Græcorumque conſuetudines in Sacramentis obſeruare. Habent ijdem ſuos hodie Epiſcopos, ac monachos: vt ex Relationibus Auguſtinianorũ è Perſia miſsis didici. De Georgianis vide plura in Relationibus Ioannis Perſæ, Madriti Hiſpanicè editis anno Chriſti 1608.

num; vrbs vtraque regia hodie Sinarum, ſeu Chinenſium: vt tradit Nicolaus Trigautius, libro quinto de rebus Sinenſibus, capite 12.

Apud Sinas certè ſuperſunt hodieq́ue veſtigia Chriſtianæ religionis in ijs populis, quos Crucis adoratores ſeu profeſſores nuncupant, quoſq́ue Saraceni & Armenij Ieſuinos vocant. Vnde fortaſſe conijcere liceat, iſtos Crucis veneratores à Tartaris Chriſtianis originem traxiſſe. Conſtat namque Tartaros circa annum Chriſti 1200. magnis exercitibus in Sinarum regnum penetraſſe, eodemq́ue tempore Marcum Paulum Venetum huc perueniſſe.

CAPVT XII.

DE TVRCIS.

TVrcarum Imperium latiſsimè patet per Aſiam minorem, Syriam, AEgyptum, magnam Africæ partem, Græciam, Macedoniam, Thraciam, Daciam, Seruiam, Hungariæ partem, aliaſq́ue Prouincias. Colunt autem Mahumetanam ſuperſtitionem, quæ circa annum Chriſti 626. initium ſumpſit: de cuius impietate ac vanitate varij ſcripsêre.

Omnibus autem Mahumetanæ ſectæ

cultoribus nota eſt, ac familiaris lingua Arabica (quæ propago eſt Hebraicæ) per vniuerſum Orientem diſperſa: vtpote quam non modò Turcæ, ſed etiam Perſæ, Mauri, Afri, AEgyptij, Syri, Indi, alijque populi vſurpant.

CAPVT XIII.

DE PERSIS.

PErſia Aſiæ prouincia eſt ampliſsima, cuius incolæ Mahumetanam quidem ſectam, ſed diuerſam à Turcicâ ſequũtur. Quo fit, vt continua ferè bella Perſæ cũ Turcis gerant. Xa Aabas Rex Perſiæ, anno 1608. Dansbegum virum nobilem, cum literis in Aſpain 20. Ian. 1608. datis, vnà cum Antonio Goueano Luſitano ex ordine Eremitarum ordinis S. Auguſtini, Romam ad Paulum V. miſit, & Prælatum dari petijt, qui præeſſet loco, *Tres-Eccleſiæ* nuncupato, vbi reſidere ſolet Præſul Armeniorum Chriſtianorum. Exſtant literæ dicti Regis ex Perſico in Luſitanicum, ac deinde in Latinum ab Henrico Lancelotto, Doctore Theologo eiuſdem ordinis S. Auguſtini, translatæ, typiſque Antuerpiæ publicatæ. Cæterùm Goueanus anno 1612. Epiſcopus iuſſu Pauli V. conſecratus in

Per-

Perſiam redijt, magno rei Chriſtianæ bono. Habent autem Eremitæ Auguſtiniani, itemque Carmelitæ Diſcalceati ſua hodie monaſteria in Aſpain vrbe Regia Perſarum. Mirkondi Hiſtoriam Perſicam ex ea lingua in Hiſpanicam à ſe translatam Petrus Texera Luſitanus anno 1610. Antuerpiæ vulgandam curauit. Scripsêre de rebus item Perſicis Petrus Bizarus, Barnabas Briſſonius,& Ioannes Perſa vir nobilis, ex Mahumetano factus Chriſtianus, Madriti in Hiſpania.

CAPVT XIV.

DE IVDAEIS.

ANno ſecundo Veſpaſiani Imperatoris capta eſt à Romanis vrbs Ieroſolymitana, eademque incenſa & ſic euerſa, vt non remaneret in ea lapis ſuper lapidem, iuxta prædictionem D. N. Ieſu Chriſti. *Luc. 19.* Ab eo tempore cœperunt Iudæi magis magiſque per orbem diſpergi, iuſto Dei iudicio, ſuntque hodie per Europam, Aſiam, & Africam nationibus omnibus inuiſi, ſine lege, ſine Rege, ſub tributis in ſeruitute viuentes.

Nuſquam plures quàm in Aſia, alijſque Turcici Imperij prouincijs.

Con-

Conſtantinopoli & Theſſalonicæ viuunt multa millià eorum, qui ex Hiſpania & Luſitania ſunt pulſi, idioma Hiſpanicum retinentes. Breuiter, in omnibus penè emporijs Orientis, vt Cayro, Alexandria, Aleppo, Tripoli, & alijs Iudæos magno numero reperias: vt apud Europæos Venetijs, Romæ, Mantuæ, & paſsim per Germaniam, Poloniam aliaſque regiones.

Ex multis tamen Europæ regnis vario tempore per Chriſtianos Principes pulſi ſunt, vt ex Hiſpania anno 1492. per Ferdinandum & Iſabellam Reges: ex Luſitania an. 1497. & ſequentibus per Emmanuelem Regem; ex Francia, per Philippos Auguſtum, Formoſum, & Liberalem, Reges; ex Anglia an. 1292. & ex regno Neapolitano an. 1539. per Carolum V. Cæſarem.

Capvt XV.

Indiae Orientalis ſtatus.

India prouinciarum omnium maxima, tametſi propriè dici videtur pars illa terrarum, quam nobiliſsimus fluuius Indus interfluit, vſus tamen obtinuit, vt etiam vltra Gangem æquè magnum ac celebre flumen, immenſi illi terrarum tractus, qui ad

Sinas vſque, & in extremo poſitos Oriente pertinent Seras, Indiæ nomine cenſeantur. Porrò vltra Sinas in Serico Oceanō, haud procul à continente, ingens cernitur inſula, compluribus minoribus adiacentibus: quam noſtri vulgo *Iaponem* vocant: Zipangrim antiquis dictam fuiſſe nonnulli arbitrantur.

His inſulis exceptis, cæteras fermè regiones illas, cùm alijs opibus, tum etiam pretioſiſsimis aromatibus odoramentiſque refertas, conſtat priſcis temporibus, Romano florente Imperio, cum Europæis hominibus & commercijs & hoſpitio fuiſſe coniunctas. Traditum eſt etiam, multas Chriſtiana quondam ſacra, tum ab alijs, tum præſertim à duobus eximia ſanctitate viris, *Thoma* & *Bartholomæo*, Domini Apoſtolis accepiſſe. Verùm vbi Romani decus Imperij, conſpirantibus vndique in ipſum varijs nationibus, concidit, mercimonij vocumque, & litterarum cum illis gentibus communione ſublata, Chriſti cultus atque religio paulatim exſtincta ac deleta ſic eſt, vt nullum propè ipſius veſtigium in illis iam regionibus appareret.

Quò meliùs de Chriſtiana meruiſſe Republica Luſitani iure putandi ſunt, quòd cùm terreſtri itinere, ſine ſummo vitæ diſcrimine, ea loca peti non poſſent, & vix quiſ-

quiſquam reperiretur, qui peregrinationẽ eiuſmodi ſuſcipere auderet; ornatiſsimis ipſi claſsibus extima legentes Africæ littora, Bonæ Spei promontorium, ante id tempus penè incognitum, Auream Cherſoneſum, quæ Malaca dicitur hodie, Taprobanam, quæ Sumatra, Sinas deniq; prætervecti, ad ipſam, de qua diximus, Iaponis inſulam, ingenti auſu, ſummâque animi magnitudine penetrarunt. Iidem Indicæ oræ magna parte ſubacta, ſinus etiam Perſici faucibus fortiter æquè ac feliciter occupatis, Arabici verò nauigatione crebris incurſionibus impedita, mercibuſque Indicis per Africum atq; Athlanticum Oceanum in Hiſpaniam auerſis; non modò Memphitica Turcarum vectigalia grauiſsimis damnis atque incommodis affecerunt; ſed etiam Chriſti liberatoris noſtri cultum ac nomen apud eos populos, vel numquam ante id tempus auditum, vel diuturna vetuſtate atque obliuione deletum, ſalutari prædicatione longè lateque propagarunt; adhibitis perductiſque ſecum, Summi Pontificis iuſſu, multis Euangelij præconibus, tùm aliarum familiarum, tùm verò præcipuè Soc. Ieſu.

In Indiam porrò Orientalem *S. Thomas* Apoſtolus Chriſti doctrinam primus attulit, multis incolis ad Chriſtiana caſtra traductis. Sed horum poſteri, cum Saracenis

Ethni-

Ethniciſque permixti, ad impios ritus ac mores paullatim degenerarunt: adeò quidem, vt ante Luſitanorum aduentum nihil in ea Chriſtianæ penè religionis (opidis viciſq; nonnullis exceptis, qui à S. Thoma nomen habent) præter ipſum nomen ſupereſſet. Luſitanis itaque in Indiam commigrantibus, & imperio latè propagato, Chriſti cultus ac reuerentia, per vaſtiſsimum illum Aſiæ tractum, ſeſe erigere cœpit.

Primi apud Indos, Apoſtolico, poſt S. Thomam, munere functi ſunt ſodales Franciſcani: ex quo etiam ordine primus, ac deinde alter Epiſcopus fuerunt, *Ferdinandus* & *Ioannes Albuquercius*. Sed ille annularis ſolùm, ſeu titularis (vt vocant) Epiſcopus fuit: hic ſedem pleno iure conſtitutam, Pauli III. Pontificis Maximi auctoritate, accepit; Ideoque primus Indiæ ac Goæ cenſetur Antiſtes. *Primi Epiſcopi Indiæ Orientalis.*

Ex Societate Iesv primus B. *Franciſcus Xauerius*, Arabiæ ac Perſidis oram, cum Ioannis III. Luſitaniæ Regis claſſe, præteruectus, anno 1542. Goam Indiæ metropolim appulit. De rebus ab eo per Indiam præclarè geſtis, Maffeius, Orlandinus & alij fusè ſcripſerunt.

Capvt XVI.

Qvi Natres, Brachmanes, & Iogues dicantur apud Indos.

Nayres. Apud Malabares, alioſque Indos Orientales, tria ferè ſunt hominum genera, *Nayres, Brachmanes,* & vulgus promiſcuum. Hos inter *Nayres* ceteris honore præſtant bello & armis apprimè deditì.

Brachmanes. Sequuntur *Brachmanes*, in honore proximi, veri ſuperſtitionum magiſtri. Hi ſapientes habentur Indorum, & cæremonias, iuſtaque funebria ſuo arbitratu præſcribunt, ſimulant ſe carnibus abſtinere, ſed ſimulant tantùm.

Iogues. Inter Brachmanes ſunt nonnulli, quos proprio vocabulo *Iogues* appellant, poſteri, vt videtur, Gymnoſophiſtarum, Græcis olim celebratorum, qui cœlibem vitam agunt. Nam alij & liberis operam dant, & vxores plures habent, more ceterorum Indorum. Parabrammam neſcio quem Deum antiquiſſimum colunt, & ex eo filios tres, quorum in gratiam terna filia gerunt è collo ſuſpenſa: quod & ceteri Brachmanes omnes faciunt.

Reli-

Reliquum vulgus, vt latomi, fabri,& reliqui opifices eius generis, adeò nullo in pretio ſunt, vt pro ſeruis mancipijſque ducantur, cuiuis iniuriæ vexationiq; obnoxij.

Caput XVII.

Malabarica regna, et alia vicina Prouincia.

APud Malabares regna ſunt varia, vt *Calecut, Cochin, Cananor, Tananor, Badara, Mortinguè, Coilan*,& alia.

Hos inter Reges potentiſsimus eſt Calecuti Rex, qui ideo paſsim vocatur *Samorij*, id eſt, Imperator. Quo fit, vt & ceteri Reges, etſi ſui iuris ſint, plurimùm ipſi deferant ac reuereantur. *Calecut.*

Hunc penè potentia ſequitur Rex Cochinenſis, Regis Calecutani ęmulus, & bello ſæpè hoſtis. Sed Cochinenſem ſemper tuentur & iuuant Luſitani aduerſus ęmulum potentiorem. *Cochin.*

Rex Cananorenſis, præter terram continentem, inſuper poſsidet inſulas triginta ex Maldiuis: vt tradit Franciſcus Pirardus in ſuo Itinerario. *Cananor.*

Tanor ſiue Tananor, maritimũ eſt Prouinciæ Malabaricæ opidum (vnde & regnũ eiuſdem nominis ęſt appellatum) medio fe- *Tananor.*

rè ſpatio inter Goam & Commorini fines. Pingue ſolum, orizæ & palmarum ferax; ſed incolæ, AEthiopum more, vmbelico tenus, nudi ambulant. Rex ipſe quamquam Ethnicus, Luſitanis tamen eſt peramicus, qui in opido Tananor templum habent, eique præfectum ſacerdotem vnum atque alterum è Soc. Ieſu. Ij non modò Luſitanorum, ſed & Indorum Chriſto aggregatorum curam gerunt: vt idem Pirardus tradit.

Ora Piſcaria. In Promontorij Commorini flexu, ad Eoum latus, *ora piſcaria* eſt, nomen à copioſo illic gemmarum piſcatu adepta. Huius *Parauæ.* oræ accolæ, gentis vocabulo, *Parauæ* nuncupantur: qui cùm Saraceni cuiuſdam Dynaſtæ tyrannidem diutiùs ferre non poſſent, hortante Ioanne Crucio, viro nobili, & Equite ordinis Chriſti, Luſitanos aduocarũt, & ſuaui Chriſtianæ legis iugo ſe ſubdiderunt. Baptizati itaque mox è populo vniuerſo ad viginti millia.

Ceterùm in excolendo longiſsimo illo Cõmorini tractu, triginta ampliùs opidis viciſq; diſtincto, egregiè poſtea B. *Franciſcus Xauerius*, *Antonius Criminalis*, *Henricus Henricus*, & alij è Soc. Ieſu deſudarunt. Xauerius quidem Tutucurini agens, Catechiſmi ſummam Malabaricè (quæ lingua regioni vernacula eſt) primus conuertendam curauit.

CAPVT XVIII.

DE CEILANI INSVLAE *ſtatu.*

CEilanus inſula ditiſsima, ex oppoſito Commorini Promontorij ſita eſt: cuius inſulæ Dynaſta quidam primarius, Regis filius natu grandior, anno circiter 1544. cùm Luſitanorum hortatu Chriſtianus fieri decreuiſſet, ab impio Rege parente, cum alijs ſeptingentis, eſt interemptus. Poſt eam cædem viſæ ſunt Cruces duę, vna in cœlo ignea, altera in hiatu terræ, vbi patrata cædes erat: quarum hanc cùm barbari, ingeſtâ ſæpè terrâ, opprimere conarentúr, eadem tamen ſemper emicuit. Quo prodigio complures ſunt permoti: Regis autem filius natu minor, cum conſanguineis aliquot & proceribus alijs, ad Chriſti ouile acceſsit, & Goam ad Luſitanos tranſijt, opem contra paternam ſæuitiam imploraturus. Sed præclaros adoleſcentis conatus mors interueniens abrupit. 1544.

Anno 1548. Candenſis Rex, eâdem in inſula, Chriſti & Luſitanorum imperio ſe ſubmiſit, agente B. Franciſco Xauerio. 1548.

Sunt aũt in Ceilano inſula Reguli diuerſi, quorum alij ſunt Chriſtiani, cum ſuis

ſubditis, alij gentiles, aut Mahometani, cum quibus Luſitani ferè habent bella.

In ea inſula duæ ſunt arces ſeu opida Luſitanorum, egregiè munita, *Columbo* & *Salle*. In priore habent Patres Soc. Ieſu Collegium, Columbenſe hinc dictum, cum VII. Reſidentijs, vt vocant, ſeu domicilijs minoribus illi annexis.

Capvt XIX.

DE CHRISTIANIS S. THOMAE, in India Orientali.

IN regione, quam *Choromandel* vulgò nũcupant, ſita eſt Meliapora (vt indiginæ loquuntur) vrbs copioſa ac frequens, quã *S. Thomæ opidum* hodie Luſitani appellant, in ora Indiæ maritima Eoi lateris, Goano obiecti. Viſitur hîc templum S. Thomæ Apoſtoli percelebre, quod ipſe ex Idolorum fano in veri Dei Baſilicam conuertit, nõ Chriſtianorum modò peregrinorum, ſed etiam Ethnicorum ac Barbarorum frequentia hodieq́ue nobilem: vbi proximo in colle cæſus, & ſepulturæ mandatus Apoſtolus traditur. Cernitur & hîc ſaxum eiuſdem Apoſtoli cruore reſperſum, quod triduo ante ferias Apoſtolicæ mortis, inter Miſſæ ſolennia rubeſcit, cùm ipſum natura ſua candidum ſit,

& ſan-

& ſanguineo velut rore, quamdiu diuina res agitur, ſtiliat; quâ peractâ ad veterem candorem ſuum redit.

Cæterùm Meliapora Epiſcopum hodie habet, Goano Archiepiſcopo ſuffraganeû. Quæ quidem vrbs tametſi frequens à Luſitanis incolebatur, ad noſtram tamen vſque ætatem Regi Biſnagæ paruit, illique tributa pendit. Habebat is arcem munitiſsimam, vrbi imminentem, cum præſidio mille circiter quingentorum militum. Eam ſeruitutẽ, aliaque indigna, quæ à miniſtris Regijs patiebantur, nõ ferentes Luſitani, intenti in omnem libertatis occaſionem, ciuilia pro regni ſucceſsione bella minimè neglexerunt, & anno circiter Chriſti 1615. arcem obſederunt atque expugnatam Proregi Indiarum, Regis nomine, tradiderunt, vnà cum pagis adiacentibus triginta. 1615.

Præter Meliaporam, inhabitant veteres iſti Chriſtiani Thomæi inſuper *Cranganoram, Negapatanum, Vaipicotam, Angamalam,* aliaque opida vicina. Sacra ſua idiomate Chaldæo celebrant.

In vrbe Angamala ſolet reſidere ipſorum Metropolitanus, quem Patriarcha Babylonicus Chaldæus ipſis dare & confirmare conſueuerat. Sed Patrum Societatis Ieſu in primis diligentiâ (qui Meliaporæ & Vaipicotæ ſua habent Collegia ac ſeminaria) maior

ior eorum pars, Neſtorij aliorumque erroribus relictis, ad communionem Eccleſiæ Romanæ poſtliminio redijt: defunctoque annis ſuperioribus Metropolitano Chaldæo, ſucceſſorem illi Archiepiſcopum Angamalenſem Clemens VIII. Papa conſtituit vnum ex Soc. Ieſu. Ita tradit Petrus Stroza, in ſua Diſputatione de Chaldæorum dogmatibus, Coloniæ anno 1617. edita.

CAPVT XX.

DE MALACA, INDIAE emporio celeberrimo.

MAlaca vrbs frequenti emporio nobilis, vltra Gangem fluuium, in Aurea Cherſoneſo ſita, ab æquinoctiali linea duobus fermè gradibus, Septemtrionem verſus, abeſt. Gaudet imbribus ferè quotidianis, quibus & nimius ſolis æſtus tẽperatur, & terra perpetuò vireſcit. Ex quo liquet, veteres olim Philoſophos erraſſe, qui regionem hanc torridam nequaquam habitabilem eſſe crediderunt. Hàc in Sinarum regnum, & Iaponiam, hàc ad Molucas, Bandam, Iauam, aliaſque Indiæ inſulas nauigatur.

Epiſcopum hodie habet Malaca, Goano Archiepiſcopo ſuffraganeum, Collegium

item

item inſigne Soc. Ieſu, variorumque ordinum monaſteria non pauca.

Cæterùm, hortante B. Franciſco Xauerio, Malacæ primùm eſt inſtitutum, vt ſub primas quotidie tenebras vir aliquis vrbem totam perambulet, læuâ lucernam, dexterâ tintinnabulum circumferens, qui inflexo ad commiſerationem vocis ſono, ſui cunctos officij & precationum pro defunctis recitandarum admoneret. Is poſtea mos ab vrbe Malaca in omnem Indiam, extremumque Orientem profectus, etiamnum viget, ingenti viuorum mortuorumque commodo.

CAPVT XXI.

COLLEGIA SOCIETATIS IESV, *in India Orientali.*

QVàm latè diffuſa ſit Religio Chriſtiana per Indiam Orientalem, facilè quiuis intelliget ex Catalogo Collegiorum Soc. Ieſu, ibidem exiſtentium, quæ duas in Prouincias ſunt diſtincta, Goanam & Malabaricam.

** **
**

PROVINCIA GOANA.

Goæ { Domus Profeſſa. / Collegium Goanum. / Domus Probationis. }	*Goa.*
Colleg. Salſetanum cum XI. Reſid.	*Salſete.*
Cōllegium Chaulenſe.	*Chaul.*
Collegium Tanaenſe cum ſuis Reſid.	*Tanà.*
Colleg. Baçainenſe cum ſuis Reſid.	*Baçaym.*
Reſidentia Taraporenſis.	*Tarapor.*
Collegium Damanenſe.	*Daman.*
Collegium Dienſe.	*Dio.*
Reſidentia AEthiopica.	*Ethiopia.*
Reſidentia Mogorenſis.	*Mogor.*
Collegium Mozambiquium.	*Mozambique.*
Reſidentia Senenſis.	*Sena.*
Reſidentia Tetenſis.	*Teti.*

Sunt in hac Prouincia Socij 280.

PROVINCIA MALABARICA.

Colleg. Coccinenſe cum V. Reſid. / Domus Probationis.	*Cochin.*
Collegium Cranganorenſe.	*Cranganor.*
Seminarium Vaypicotanum.	*Vaipicota.*
Collegium Coulanenſe.	*Coulam.*
Collegium Tutucurinenſe cum Reſidentijs.*	*Tutucurim.*
Reſidentia Madurenſis.	*Madurè.*

Col-

Colleg. Columb. cum VII. Reſid. *Columbo.*
Collegium Nagapatanum, inchoatum. *Nagapatan.*
Collegium S. Thomæ. *S. Thomè.*
Collegium Peguanum inchoatum. *Pegù.*
Colleg. Bengalenſe inchoatum. *Bengala.*
Collegium Malacenſe. *Malaca.*
Domus Ternatenſis cum Reſidentijs Molucenſibus. *Maluco.*

Sunt in hac Prouincia Socij 150.

CAPVT XXII.

ARMVZIAE REGNVM.

ARmuzia, vulgò *Ormus*, vrbs eſt emporio clariſsima, quæ & regno nomen dedit, & modicæ, in qua ſita eſt, inſulæ, ad oſtium Sinus Perſici. Caput regni, vbi Turcarum ſedes eſt, *Bazoia* dicitur. Sed in ipſa vrbe Armuzia Rex habitat, olim potentiſſimus, nunc Catholici Regis ſtipendiarius.

Ipſa inſula etſi ſterilitate ſit infamis, loci tamen ſituſque oportunitas (quòd Perſici ſinus, vt dixi, oſtium obſideat, qua totius ferè Orientis mercimonia commeant) vrbem Armuziam in ſummam celebritatem frequentiamque adduxit; Iudęis Mahometanis,

tanis, Abaſſinis, Armenis, Georgianis, alijſque variarum nationum Chriſtianis atque Ethnicis, eò mercaturæ cauſſa confluentibus.

In vinea Armuziana excolenda annis aliquot ſtrenuè laborauit Gaſpar Berzæus, Belga, Gouſæ in Zelandia natus, Societ. Ieſu ſacerdos ſanctiſſimus: cuius vita reſque per Indiam geſtæ exſtant peculiari libro explicatæ.

Capvt XXIII.

DE MOGORENSI IMPERIO.

INter Indorum Principes facilè potentiſſim' eſt Rex Mogorũ, cuius imperio quã plurimæ ſubſunt prouinciæ, longè lateque diffuſæ. Luſtrauit eas magna ex parte Benedictus Goeſius Luſitanus, Societ. Ieſu, itinere terreſtri ex Mogor in Sinas vſque inſtituto. Itinerarium iſtud legitur apud Nic. Trigautium lib. 5. de rebus Sinenſibus cap. 11. & ſeq.

In regia Mogorum vrbe Patres Societatis Ieſu Reſidentiam habent, ab ipſo Rege Achabar nomine, alijſque amicè ſemper habiti.

Ca-

CAPVT. XXIV.

MALDIVAE INSVLAE.

MAldiuarum inſularum (quæ modicæ ſunt, & quarum aliquot millia numerãtur) caput eſt Maldiua, vulgò *Male*, regni ſedes: vnde & cognomen cęteris. Has in primis genus palmæ nobilitat; cuius ex fructu (coccum vel nucem Indicam appellant Luſitani) præter alios vſus complures, cannabinum quoddam fartum extrahitur, cui nomen *Carrum*, ad rudentes ac funes nauticos pertexendos præſtantiſſimum.

Harum inſularum incolæ ſunt profeſſione Mahometani, nec habent opida vlla muris clauſa.

Cæterum *Aſſan* Rex Maldiuanus anno ferè 1551. Cocinum, & inde Goam cùm veniſſet, Chriſtianæ Legis admiratione captus ab impio Mahomete ad Chriſti caſtra ſe tranſtulit. Cuius hæres legitimus *Philippus*, profeſſione Chriſtianus, hodieq; viuit Goæ, titulo Regio gaudens, & parte vectigalium ſui regni, quæ Rex Maldiuarum Mahometanus (nam alium ſibi Regem inſulani iá olim conſtituerunt) quotannis Goam tranſmittit; iuxta pacta, interuẽtu Luſitanorum, à multis retrò annis inita. *Rex Maldiuarum Chriſtian' viuit Goa.*

Ma-

Mahometanus porrò Rex Maldiuanus ſcribit ſe Regem tredecim prouinciarum, & duodecim millium inſularum. Nam in XIII. Prouincias ſitu locorum diſcretas (vulgò *Atollons*) Maldiuæ diſtinguuntur: & Maldiuani dicunt duodecim ferè inſularum millia ſeſe poſſidere, minutilis quibuſcumque connumeratis, quæ ſunt innumerabiles.

Sultani qui. Rex idem Mahometanus titulum Sultani, id eſt, Supremi vſurpat, quo inter Mahometanos non niſi Principes quinq; gaudent, nimirum Turca, Perſa, Mogor, Rex Maldiuarum, & Rex Sumatræ ſeu Acheni.

Hæc & alia fuſiùs narrat in ſuo Itinerario Gallicè anno 1615. Pariſijs edito, Franciſcus Pirardus, Francus, qui annis aliquot vixit in inſula *Male*, quæ aula eſt Regis Maldiuani, vt ſuprà commemorauimus.

Idem tradit ex Maldiuis inſulas triginta Regi Cananorenſi (qui vnus eſt ex Regibus Malabaricis, in promontorio Commorino) parere.

CA-

Capvt XXV.

De Molvcis insvlis.

Molucæ inſulæ ſunt plurimæ, ſed modicæ, AEquatori ſubiectæ, aromatum ac præſertim Cariophyli admodum diuites. Præter Chriſtianos, incolæ partim ſunt Ethnici, partim Saraceni: frequentes inſuper ſunt aduenæ variarum nationum, qui commercij cauſsâ vltrò citroque commeant.

Has inter inſulas præſtat *Ternate*, quæ vrbem habet inſulæ cognominem, cum arce à Luſitanis excitata. Dynaſta Ternatenſis, profeſſione Saracenus, Regi Catholico eſt ſtipendiarius. *Ternate.*

Amboinum inſula, circuitu millia paſſuum ampliùs octoginta complectitur, & vicis frequentibus habitatur. Habet & hîc præſidium militare Rex Catholicus. *Amboina.*

Capvt XXVI.

De Macazariae regno.

Macazaria inſula ingens, à Molucis in ortum Solis, leucas circiter quinqua-

quaginta diſtans, trecentas fermè ambitu colligit. Gens eſt bellicoſa nulla habens Deorum fana, nec præter Solem, cui cœleſtes honores tribueret, numen vllum: eóque magis idonea ad veri Dei cultum amplectendum.
1544. Anno 1544. duo ex Macazariæ regno dynaſtæ, cum alijs plurimis, per Antonium Paiuam, mercatorem Luſitanum, ad Chriſti caſtra ſunt adducti.

Annis proximè inſequentibus, B. Franciſcus Xauerius, in Macazarienſium ſalute procuranda ſeriò laborauit, & Catechiſmum Latinum in vernaculam ipſorum linguam conuertit.

Capvt XXVII.

SINENSIS REGNI STATVS.

Extremum Sinarum in Oriente Imperium, iam inde à temporibus Ptolomæi *Sina* dicitur, à Luſitanis, alijſque Europæis hodie *China* vulgò nuncupatur. A Marco Paulo Veneto, qui circa annum Chriſti 1200. totum penè Orientem luſtrauit, *Cataium* indigetatur: quod nomen & Saraceni ad occaſum huic regno tribuunt.

Quod ad amplitudinem ſpectat, regnum iſtud ſeu potiùs Imperium, ad Au-

ſtrum

ſtrum incipit in gradu nono ſupra decimum eleuati ſupra horizontem poli, in inſula, quam ipſi *Hainam* vocant, & excurrit in Septemtrionem ad ſecundum & quadrageſimum, ad Boreales illos muros, quibus Sinæ à Tartaris ac Scythis ſuum imperium ſeparant ac tuentur. In longum incipit à centeſimo duodecimo, ab inſulis fortunatis, in prouincia Iunanenſi, & in cẽteſimo triceſimo ſecundo, mari ad Solis ortum terminatur.

Errarunt itaque noſtri æui Scriptores ac Geographi hactenus, qui ad tertium ſupra quinquageſimum illius limites protulerunt.

In Sinarum regno duæ ſunt prouinciæ curiales ac ſedes Regiæ; *Nanquinum*, quod Regiam Auſtralem, & *Pequinum*, quod Borealem ſonat. Præter has ſunt aliæ tredecim prouinciæ ſeu potiùs regna. In his quindecim regnis vrbes maiores 247. *Cheu* nuncupatæ, vulgares verò reliquæ 1152. *Hien* dictæ, continentur. Rex autem Pequini plerumque commoratur: quem vnicum habent Sinenſes. *Nanquin.* *Pequin.*

Pequinum olim *Cambalu*, Nanquinum verò *Quinzaij* nuncuparunt Tartari, qui temporibus M. Pauli Veneti, magnam partem regni Sinenſis occupauerant, & nomina mutauerant. *Cambalu ? Quinzaij.*

Sinæ porrò pacis quàm belli artibus ſunt aptiores,& cæterarum nationum mutuos congreſſus fugiunt, eaſque terrore mortis iniecto, à ſuis finibus ferè arcent.

Plurima item habent gymnaſia ſeu Academias, ex quibus ij ad ciuitatum ac prouinciarum gubernacula deliguntur, qui ceteris eloquentia, ac iuris prudentia præſtant.

B. Frãciſci Xauerij obitus.

Chriſtianam apud Sinas expeditionem primus aggreſſus eſt Beatus Franciſcus Xauerius, vir verè Apoſtolicus: ſed anno 1552. ad vitam meliorem à Deo euocatus, Sinas ingredi non potuit. Obijt autem in ipſo itinere, quod ad Sinas inſtituerat, in Sanciano inſula, leucis triginta à continenti regni Sinarum diſtante: quò per id tempus, commercij cauſsâ, ſoliti erant Luſitani & Sinenſes commeare, ante opidi Amacaenſis exſtructionem.

Tentatam à Xauerio expeditionem ſubſequentibus annis proſecuti ſunt eiuſdem Societ. Patres, domicilio primùm fixo in peninſula & vrbe *Amacaenſi*. Inde *Scianquinum* anno 1582. eſt proceſſum, ac demum Pequinum & Nanquinum: in quibus vrbibus illuſtria hodie Collegia Societas Ieſu habet.

Matthæus Riccius.

Præ cæteris autem P. Matthæo Riccio, natio-

natione Italo, expeditionis Sinicę felix ſucceſſus referri debet acceptus, qui annis fere xxx. in câ exactis, ibidem piè in Domino obdormiuit, Pequini anno 1610. in palatio ſuburbano, à Rege Sinarum Societ. Ieſu in vſum Collegij attributo, conditus.

Scripſit idem Riccius Italicè de Sinenſis Eccleſiæ primordijs, ac progreſſu cōmentarium, quem libris V. Latinum reddidit P. Nicolaus Trigautius, Belga, Duacenſis. Hūc ex Sinis in Belgicam noſtram annis ſuperioribus reducem, non ſemel de rebus Sinenſibus differentem magna cum voluptate audiuimus. Idē anno 1618. ex Luſitania verſus Sinas ſoluēs, ſocios plurimos ex Europa ſecū auexit: vt nihil dicā de bibliotheca ampliſſima, horologijs, monilibus, picturis, alijſque Europæ mirabilibus, à Paulo V. Papa, & varijs Principibus dono acceptis, quæ ſecum aſportauit, Regi ac proceribus Sinēſibus cum fructu rei Chriſtianæ, vt ſperamus, ampliſſimo, offerendis. *Nic. Trigautius.*

Cæterùm ab ipſo S. Thoma Apoſtolo doctrinam Chriſtianam in Sinas olim inuectā fuiſſe, ex codicibus Chaldæis oræ Malabaricæ, eiuſdem Apoſtoli prædicationibus illuſtratæ colligitur. Id enim diſertè traditur in Breuiario Chaldæo Eccleſię Malabaricę his verbis: *Per D. Thomam euanuit error idololatriæ ab Indis: per D. Thomam Sinæ & Æ-* *In ſecūdo Nocturno Offic j D. Thomæ.*

M *thio-*

thiopes conuerſi ſunt ad veritatē: per D. Thomã baptiſmi Sacramentũ acceperũt & filiorũ adoptionē: per D. Thomã crediderũt & confeſſi ſunt Patrē, & filiũ, & ſpiritũ ſanctum. Per D. Thomã acceptã ſeruauerũt fidem vnius Dei: per D. Thomam doctrinæ viuifi. æ ſplendores orti ſunt vniuerſæ Indiæ: per D. Thomam regnum cœlorum volauit, & aſcendit ad Sinas.

Deinde in quadam antiphona ſic habetur: *Indi, Sinæ, Perſæ, & cæteri Inſulani, & qui in Syria, Armenia, Græcia, & Romania, in commemoratione D. Thomæ offerunt adorationem nomini tuo ſancto.*

In Summa verò Canonum Synodalium parte 2. ſermone 6. cap. 19. de Canonibus conſtitutis ſuper Epiſcopos & Metropolitanos, ſimul habetur Canon Theodoſij Patriarchæ in hæc verba:

Hæ ſex ſedes capita prouinciarum & Metropolitæ, videlicet Hilam, Nziuin, Prath, Aſſur, Bethgarmi, & Halah, qui digni habiti ſunt, vt ordinationi Patriarchæ interueniant, nec abſunt, vt alij quarto quoque anno apud Patriarcham conueniant. Sic etiam Epiſcopi magnæ Prouinciæ, nimirum reliqui Metropolitæ, Chinæ, Indiæ, Paſſis, Mauzæorum, Xam, Razıquæorũ, Herionæ (hæc eſt Cambaia) & Smarcandiæ (hæc eſt Magor) qui longiſſimè abſunt, nec vaſtiſſimi montes & turbulentiſſima maria permittunt eis tranſitum, ad libitum, mittant literas

teras conſenſionis (id eſt communionis) ad Patriarcham ſemel ſexto quoque anno. Quando verò Luſitani Cocinum appulerunt, regebat hanc eccleſiam Malabaricam D. Iacobus, qui ſic ſcribebat, *Metropolita Indiæ & Chinæ*; vt conſtat etiam ex eiuſdem MS noui Teſtamenti codice, vbi in calce ſic habetur: *Scripſit hunc librum D. Iacobus Metropolita Indiæ & Chinæ.* Eodem modo D. Ioſeph poſt prædictum D. Iacobum, qui Romæ diem obijt, ſic ſubſcribebat: *D. Ioſeph Metropolita totius Indiæ & Chinæ.* Ita Trigautius lib. 1. cit. cap. vltimo.

CAPVT XXVIII.

DE CAVCHINCHINAE REGNO, apud Sinas.

CAuchinchinæ regnum, Chinenſi imperio vectigale, eidē adiacet, & octo plùs minùs dierum nauigatione abeſt Amacao, opido celebri, Luſitanorum apud Sinas ſtatione. Incolæ caractcribus vtūtur Sinenſibus, veſtitu eodem, ac penè eodem gubernandi modo. Rex ipſe Cauchinchinę, per Luſitanos mercatores, anno 1615. Patres aliquot Societatis Amacao euocauit: quibus facultatem dedit templa exſtruendi, Chriſtiq; doctrinam prædicandi, & ſubditis acceptandi. Plurími itaq; mox baptizati ſunt, atq; in ijs Magiſtratus, alijq; primores nō pauci.

COLLEGIA SOCIET. IESV, IN *Regno Sinarum.*

Collegium Pechinenſe inchoatum. *Pequim.*
Collegium Nanchian. inchoatum. *Nanquim.*
Reſidentia Xauchenſis. *Sciauceo.*
cum duabus alijs Reſidentijs.
Sunt in hoc Regno Socij 30.

Anno 1619. acceſſerunt Socij plures, poſt R. P. Nicolai Trigautij ex Europa in Sinas reditum.

Capvt XXIX.

DE IAPONIAE REGNIS.

IAponiæ nomine in extrema Aſia cõplures inſulæ sũt, modicis inter ſe fretis diſcretæ: quas inter tres numerantur magnitudine præcipuæ, *Niphon, Ximus* & *Xicocus.* Niphon tribus & quinquaginta regnis ſeu Præfecturis conſtat, quarum caput eſt vrbs *Meacum:* vnde nonnulli reliquæ regioni dant nomen. Ab Niphone vocabulo, quod Sinæ paululum mutarunt, Iaponis & Iaponiæ nomen apud Europæos innotuit.

Ximus regnis nouem diſtinguitur, & vrbes illuſtriores habet *Vſuquin* & *Funaium* in regno Bungenſi, in Saxumano autem *Cangoximam.*

Xicocus regna non niſi quatuor continet:

net:atq; ita Iaponiæ regna ſeu potius Præfecturæ vniuerſæ ſex & ſexaginta numerātur. Regio autem vniuerſa Italiæ magnitudine ferè par cenſetur.

Vni olim Regi parebat, quē *Vo* ſeu *Dayrim* appellant: ſed regno ſeu imperio à Dynaſtis perduellibus in partes diſtracto, inane penes eum nomen imperij manſit.

Potentiſſimus hodie inter Iaponiæ regulos habetur is, qui Meacum & regna finitima occupat, quem *Cubucamam* vulgò nuncupant.

Dayris porrò id hodieq; iuris obtinet, vt quidam quaſi Præfectus ſit honoris ac gloriæ, cuius Iapones natura ſunt auidiſſimi. Eius vnius in Iaponia tota iudicium eſt, quibus quiſq; titulis ſit honeſtandus ac decorandus. Quo fit, vt apud Dayrim ſinguli Dynaſtæ ſuos habeant Procuratores, & muneribus inter ſe certent, ad illius gratiam obtinendam. *Dayris.*

Religionum Magiſtris & ſacerdotibus vtuntur ijs, quos *Bonzios* nuncupant, flagitioſo hominum genere, etſi miram abſtinentiam præ ſe ferant. Ex ijs vnus eſt ſupremus ſuperſtitionū Antiſtes, qui copioſis vectigalibus fruitur, & Meaci domicilium habet: intra quod Idola ſex & ſexaginta ſupra trecenta numerantur. Hunc ſua lingua *Ninxit* appellant. Ad eundem ſpectat creare Tundos, *Bonzij.* *Ninxit Antiſtes ſupremus.*

dos, qui ſunt velut Epiſcopi, aut creatos à Regulis confirmare.

Capvt XXX.

COLLEGIA SOCIETATIS IESV *in Iaponia.*

Apud Iapones primus Euangelicam doctrinam Cangoximæ & alibi publicauit *B. Franciſcus Xauerius*, Societatis Iesv Presbyter ſanctiſsimus, poteſtate edictoq; ie ad id publico à Rege Saxumano anno 1549. impetrato: iam autem Patres
1549. Societatis Iesv adeo ibidem aucti, vt ijs in regnis multa habeant Collegia, ac Seminaria, vt ex ſubiecta ſyllabo patebit.

IN IAPONIA PROVINCIA vna.

Nangaſachij	Col. Nangaſachienſe. Domus Probationis.	*Nangaſaqui.*
	Reſidentia Vracamenſis.	*Vracami.*
	Reſidentia Tonenſis.	*Tori.*
	Reſidentia Fudoyamenſis.	*Fudoyama.*
	Reſidentia Iſafayenſis.	*Iſafay.*
	Collegium Arimenſe. Seminarium Arimenſe.	*Arima.*
	Reſidentia Xiquenſis.	*Xiqui.*
	Reſidentia Cocuræ.	*Cocura.*
	Collegium Meacenſe.	*Meaco.*

Reſi-

Reſidentia	Facatenſis.	*Facata.*
	Notcu.	*Notcu.*
	Xinquenſis.	*Xingu.*
	Fuximenſis.	*Fuximi.*
	Ozacenſis.	*Ozaca.*
	Fococu.	*Fococu.*
	Firoximenſis.	*Firoxima.*
Collegium Macaenſe.		*Macao.*

Sunt in hac Prouincia Socij 130.

Anno 1584. Legati duo nobiliſsimi, D. *Mancius* & D. *Michael*, à Iaponiæ Regibus, ad obedientiam Romano Pontifici præſtādam, miſſi, Oliſiponem appulerunt, à Sereniſſ. Archiduce Alberto, tunc Luſitaniæ Prorege humaniſſimè excepti. Qui inde Romam tranſierunt, & preſtita Gregorio XIII. eiuſque ſucceſſori Sixto V. obedientia, demum in Iaponiam redierunt.

CAPVT XXXI.

DE PHILIPPINIS INSVLIS.

Liceat his ſubnectere Philippinas inſulas, quas in Sinenſi Iaponicoq; Oceano Caſtellani, Philippo II. Rege Catholico imperante (à quo & nomen acceperūt) feliciter detexerunt.

Harum maxima eſt Luzonia, in qua Hiſpani vrbē Maniliam condiderunt. Habet ea vrbs Archiepiſcopum à Paulo V. conſtitutum, cui ſuffragantur Epiſcopi,

Nouæ Segoniæ, aliàs Cagayani.
Nominis Ieſu, in inſula Zebuenſi.
Caccrenſis, in Prouincia Camerinenſi & inſula Luzonia.

In Philippinas inſulas Patres Eremitæ Auguſtiniani vexillum Chriſti primi inuexerunt: habentque in ijs non pauca monaſteria, vt & aliorum Ordinum religioſorum ſectatores.

Habet ibidem Societas Ieſu Collegia & Reſidentias non paucas.

IN INSVLIS PHILIPPINIS
Prouincia vna.

Collegium Manilanum.		*Manila.*
Collegium Zebuenſe.		*Zebu.*
Domus Prob. S.Petri.		*De S.Pedro.*
Reſidentia	Antipolan.	*Antipolo.*
	Taytayenſis.	*Taytay.*
	Boolana.	*Bool.*
	Dulacenſis.	*Dulac.*
	Carigarenſis.	*Carigara.*
	Tinagonenſis.	*Tinagon.*

Sunt in hac Prouincia Socij 100.

DE STA-

DE STATV RELIGIONIS CHRISTIANÆ PER AFRICAM,

LIBER III.

DE AFRICAE STATV *in genere.*

CAPVT I.

AFrica, tertia Orbis veteribus cogniti pars, hodie Barbaria vulgò nuncupatur. Accuratè eam deſcripſit Ioannes Leo Afer, temporibus Leonis X. Papæ. In eadem viuunt Chriſtiani, Mahumetani, Gentiles & Iudęi, plerumque mixti: exceptis locis quibuſdam præſidiario milite

Regis Catholici detentis, de quibus infrà dicemus.

Capvt II.

AFRICAE STATVS, QVA Italiam reſpicit.

AFricæ eam fermè ſolùm portionem, quæ citra lineam æquinoctialem ad nos pertinet, Ptolomæus & alij olim Geographi notam habuerunt: vlteriorem Luſitanorum nauigationibus debemus.

Citerior, vt ſic appellem, Romanis quondam paruit: declinante poſtea Imperio, & Alanis ac Vandalis ſeſe in Galliam atque Hiſpaniam effundentibus, ab illis poſtremò infeſſa eſt: donec ab Arabibus, Mahumetanæ ſectæ ſequacibus, Vandali expulſi, totaque Africa exterminati ſunt, nomine Chriſtiano cum ijs prorſus iſtis in terris abolito.

Conſtat olim ducentos ampliùs Epiſcopos Concilio Carthaginienſi interfuiſſe: vt nos in Notitia Epiſcopatuum vniuerſi orbis docuimus. Hodie in Africa, quà Italiæ opponitur, duæ ſuperſunt diœceſes, *Septenſis* & *Tingitana*, quibus vnus idemque Epiſcopus præeſt. Habet & regnum *Congi*, in vrbe S. Saluatoris, & *Inſula S. Thomæ* cum

Guinea,

Guinea, ſuos Epiſcopos: de quibus infrà dicturi ſumus.

Cęterùm ad mare Mediterraneum obtinet hodiè Rex Catholicus in Africa *Oranũ*, *Mazalquiuirum*, *Melillam*, *Vellezum*, *Tingim* & *Septam*; & ad mare Athlanticum, tenet *Mezaganum*. *Laracham*, & *Mamoram*, præter arces in Æthiopia, Congo, Angola, Ceſala, Mozambico, viciniſque locis ſitas.

CAPVT III.

AFRICAE LITTORA EXTIMA, ad Oceanum ſita.

ETſi apud Herodotum libr. 1. Plinium lib 2. cap. 67. Solinum cap. vltimo, & Melam lib. 3. cap 10. veſtigia ſint, Africam olim circumnauigatam fuiſſe: ipſæ tamen regiones ac gentes à Zona torrida (quã falsò veteres exuſtam penitùs & inhabitabilem crediderunt) ad Bonæ Spei promontorium omninò incognitæ fuerunt. Quas quidem magna ſuæ gentis gloria, & Chriſtianæ fidei amplificatióne Luſitani aperuerunt.

Auctor tanti operis ac nauigationis fuit *Henricus*, ordinis Equitum Chriſti Magiſter, Ioannis I. Luſitaniæ Regis (qui Septam Mauris eripuit) filius, diuino, vt ſcri-

ſcribunt, monitu incitatus. Henrico igitur auctore, ſub annum ſalutis 1420. vltra montem Athlantem (qui ad eum diem terminus nauigationis fuerat) leucas quadringentas viginti proceſſum eſt ad montem Leænam: inſulâ quoque *Maderâ* & alijs vaſto in Oceano detectis.

Sub Alfonſo deinde quinto Rege tota illa Africæ ora, quam *Guineam* nuncupant, eſt cognita.

Congo. Ioannis II. æuo, quo Aſtrolabium ad nauticum vſum cœpit accommodari, regnum *Congi*, ſub annum Chriſti 1485. eſt apertum.

Caput Bonæ Spei. Extremum Africæ promontorium, quod Bonæ Spei nuncupant, ex oppoſito terræ Auſtralis Magellanicę ſitum, an. 1493. primus Diazius ſuperauit.

Mozambicum. Mozambicum inſula eſt exigua oræ Africanæ, magnæ illi inſulæ Madagaſcari, quæ à S. Laurentio nomen accepit, obiecta. In Mozambico Rex Luſitaniæ nobile habet propugnaculum, Societas item Ieſu illuſtre Collegium. In ea inſula & Luſitani & Saraceni, genus hominum pacatiſsimum, ſuas vtrique ſedes habent.

Melinda. Melinda, vrbs admodum populoſa, caput eſt regni Melindæ: cuius quidem Rex & incolæ ſunt Saraceni, Mahometis cultores. In vrbe tamen Melinda magno numero negotian-

gotiantur Luſitani,& liberum habent Chriſtianæ Religionis exercitium.

Africâ totâ circumnauigatâ, Vaſcus Gama, Luſitanus, ex Europęis primus an. 1497. in Indiam, Calecutum vſque, penetrauit.

CAPVT IV.

DE AEGYPTI STATV, & Cophtis in ea.

AEgyptum, Africæ regionem celeberrimam, Nilus fl. permeat & mirificè fœcundat. Eius olim metropolis fuit Alexandria, vrbs ab Alexandro Macedone condita, Patriarcharum olim Alexandrinorum, Regumque AEgypti ſedes. Hodie Cayrum, quæ olim Memphis dicta, totius regionis caput cenſetur, emporium Orientis celeberrimum.

Proprios Reges AEgyptus habuit, ad annum vſque Chriſti 1517. quo Turcæ prouinciam totam occuparunt.

AEgyptum itaque tenent hodie Arabes ac Turcę: apud quos ignominioſum habetur indigenarum, AEgyptiorum ſcilicet veterum nomen ac genus.

In AEgypto, præter Iacobitas, maximo numero viuunt Cophti ſeu Cophtitæ, homines Chriſtiani, qui hodieque circumcidun-

duntur. Vnde & ſic dicti à quibuſdam pilitantur, vocabulo à Græcis ſumpto. Gabriel Patriarcha Alexandrinus, nationis Cophtorum, an. 1595 Legatos ſuos Romam ad Clementem VIII. miſit: quorum fidei profeſsionem Baronius tom. VIII. ad calcem publicauit: quo loco plura de iiſdem reperies. Idem Clemens VIII. Collegium inſtituit, ad AEgyptios & Cophtos in Vrbe piè educandos. Solet autem Cophtorum Patriarcha in Cayro reſidere.

Capvt V.

AETHIOPIAE SIVE ABASſini Imperij ſtatus ac Religio.

INter AEthiopiæ partes ea videtur eſſe præcipua, quæ ad Orientem Solem propiùs accedens, à veteribus *AEthiopia ſub AEgypto*, à Scriptoribus hodie *Abaſſia* nuncupatur. Abaſsini autem Principis imperium ſex & viginti regna olim complectebatur, ex quibus hodie non niſi quatuor poſsidet, *Tigrim* videlicet, *Abagamedrim, Dambeam* & *Goromam*, & his loca nonnulla vicina. Itaque ob regna multa, quibus Monarcha Abaſsinus olim præfuit, Imperatoris nomen obtinuit: patria

tria enim lingua *Acegus* dicitur, quod Imperatorem ſonat, item *Nigus*, quod Regem ſignificat. Hodie Imperatorium nomen vix ſuſtinet, tot regnis amiſsis, & copijs ſic acciſis. Oram namque maris Rubri Turcæ ſeu Saraceni ferè occupant: per continentem verò terram plurimi partim Ethnici, partim Mahumetani viuunt, qui ab eiuſdem fide & obedientia recedentes, vel Turcarum Imperatorem, vel nullum Principem agnoſcunt, vt taceam *Galas*, Caſrum gentem immaniſsimam, partem ferè AEthiopiæ duodecimam excuſſo iugo occupaſſe. Quo fit, vt Abaſsinorum Rex contra vicinos hoſtes ſuos, ſubditoſque rebelles, à Rege Catholico & Luſitanis auxilium cogatur implorare: quod eidem & præſtari ſolet. *Acegus.* *Nigus.*

Cæterum vocatur is ab Europæis vulgò *Preteiannes* ſeu *Presbyter Ioannes*, quod olim nomen fuit magni illius Indiarum ac Scythiæ Principis Chriſtiani, ab hiſtoricis antiquioribus celebrati, per errorem à Luſitanis, in Indiam Aſiaticam tendentibus, Abaſsino poſtea Principi attributum. *Preteiannes.* *Godignus lib. 1. c. 5.*

Vt olim Arabes, Perſæ, & Parthi, ſic hodie Abaſsinus Imperator cum ſuis plerunque in caſtris viuit: aliquando ad vrbem *Gubbaim* ſe recipit, quæ eius nunc aula

aula cenſetur, ſita non procul à lacu *Dambeababar*, quod Dambeæ mare ſonat.

Aethiopum Apoſtoli. Chriſtianam religionem primus in AEthiopiam inuexit Reginæ Candacis Eunuchus, *Indica* nomine, vt volunt, qui Ieroſolymis, quò adoratum ierat, in AEthiopiam rediens, à Philippo Diacono baptizatus, & ſacra doctrina inſtructus, eandem cum ſuis cœpit communicare. Eunuchum ſubſecutus eſt *S. Matthæus* Apoſtolus, cui AEthiopiam prouinciam obtigiſſe, & nouis Euangelij radijs ab eo fuiſſe illuſtratam, conſtanter omnes tradunt. *Actor. 8. c.*

Abaßinorũ errores. Sed Abaſsinæ gentis errores hodie plurimi ſunt; partim à Iudæis, partim à Græcis, alijſq́ue hæreticis iam olim hauſti.

Nam Purificationis legem & ſabbatha cuſtodiunt, maſculos, & peculiari ritu etiam fœminas circumcidunt. Annis item ſingulis, ipſo Epiphaniæ die, baptiſmi lauacrum renouant.

Ab eſu eorum animalium, quæ olim Iudæis erant prohibita, abſtinent.

Plures ſimul habent vxores, & eas, cum lubet, repudiant.

Purgatorium negant.

Aiunt Spiritum ſanctum à ſolo Patre procedere.

Vnam in Chriſto voluntatem, & vnam duntaxat agnoſcunt operationem.

Chal-

Chalcedonenſe Concilium reprobant, quòd Dioſcorum condemnarit, quem beatum prædicant.

Solos Ethnicos & Mahumetanos credunt æterno igni addicendos.

Hæc ex litteris Antonij Fernandij, Societatis Ieſu Sacerdotis, quas ex Dambeæ regno, vrbe Gorgorra, anno 1606. & in ſequentibus dedit, aliorumq́ue Patrum Societatis eiuſdem ſcriptis, fideliter hauſi.

Cæterùm vnicum Abaſsini habent Antiſtitem, qui ſacris præeſt, quiq́ue Monachis & Clericis ordines confert. Præter hũc nemo alius munera Pontificalia exercet. Is ab incolis *Abuna* dicitur, id eſt, Pater, alio nomine *Macus* appellatur. Eius electio & creatio eſt penes Alexandrinum Patriarcham, non penes Abaſsinos Ieroſolymis commorantes, vt quidam fingunt. *Abuna Abaſsinorum Præſul.*

Plerique Monachorum cœtus ſub S. Antonij nomine in Abaſsia viuunt; ſuam quiſque ad habitandum ſpeluncam magis quàm ædem habet; quæ ſibi opus, quærit per ſe, nulla donandi vel accipiendi lege prohibitus. Non pauci ſolo victitant legumine, & ſummam in ieiunio putant eſſe ſanctitatem. In pleriſque tamen Monachis, vt & Monialibus ſumma viuẽdi eſt licentia. Monachos à Clericis cucullus, hos à cætero populo diſtinguit crux: quam quiſq; ex ligno vel me-

tallo aliquo portat. Sacris initiati Ordinibus vxores habent. Si quis primã amittit, ſuſpenſionis pœna vetatur accipere ſecundam, propter bigamiam. Singuli ad Ordines admiſſi, ſalis petram reddunt conferenti: & laboris pretium eſt, & in ijs locis pecunia.

Rem diuinam facientes Sacerdotes (faciunt autem lingua Chaldaica) calicem & patenam ex ære, corporalia verò & purificatoria ex goſsipio habent. Fermentato in ſacris pane vtuntur, eodem confecto die. Ex vuis paſsis, aqua infuſa, ſuccum exprimunt, qui eſt loco vini. Sub vtraque ſpecie omnes Euchariſtiam ſumunt. Ex calice hauritur ſanguis cochleari, & communicantibus porrigitur. In feſtis ſolennioribus partim manibus plaudunt, partim ſiſtris & tympanis ſonitum edunt: quibus tinnitibus nulla ipſis videtur Muſica ſuauior.

Quadrageſimalibus ferijs, omnibuſque Mercurij & Veneris diebus, toto anno ieiunant, & ferè vſque ad occaſum ſolis. Tempore tamen inter Reſurrectionis Dominicę Paſcha & Pentecoſten interiecto, non ieiunant, ſed carne veſcuntur & ſæpius in die comedunt. Hæc & alia ex Antonij Fernandij ſuprà laudati litteris fideliter recitat Nicolaus Godignus libr. 1. de reb. Abaſsinorum, Lugduni anno 1615. edito.

De Abaſsinorũ porrò ſchiſmatis exordio pauca

pauca hæc habe. Certum eſt illam Alexandrinæ Eccleſiæ partem,cum ſuo capite,iam inde à Magni Leonis Pontificis Romani & Martiniani tempore, rectam in fide regulam deſeruiſſe. Enimuerò circa annum Chriſti quadringenteſimum, cùm celebratum eſt Chalcedonēſe Concilium, in quo Eutyches eſt damnatus:Dioſcorus tunc Alexandrinus Patriarcha,cùm Eutychetis dogmata acriter tueretur, nec ſāti Cōcilij auctoritate moueretur,in rab.ē verſus,àRomano ſe capite ſeiūxit,& prouincias ſibi ſubditas,in his Abaſſiam,ſecum in errorem atq; interitū traxit. An.400.

Subſecutis tamen ſæculis, non defuerunt Abaſsini aliquot Imperatores,qui miſsis Legatis curarunt, vt aliqua ipſis veritatis lux à Romanâ ſede affulgeret. Ad Clementem V. Auenionem in Gallia,ad Florentinum Cōcilium ſub Eugenio IV.celebratum,ad Clementem VII.Bononiam in Italia, Ad Paulum III. Pium V. Gregorium XIII.Paulum V.alioſq; Pontifices Romam ex AEthiopia Abaſsinos veniſſe,ex hiſtorijs certè conſtat.

Hodie Patres aliquot Societatis Ieſu in procuranda Abaſsinorum ſalute ac cōuerſione feriò laborant.Duo autē tenent loca:partim namq; in regno Tigri ſunt, ibiq; pagum incolūt, cui *Fremena* nomē,partim Imperatoris caſtra ſequūtur,& opidū *Gorgorā* cōmuniter inhabitāt. De Ioan.Nonio Barreto &

Andrea Ouiedo, AEthiopiæ Patriarchis, ex eadem Societate, rebuſq; ab ijs geſtis conſule Nicolaum Godignum ſuprà à me commemoratum, & Nic. Orlandinum in Hiſtoria Soc. Ieſu.

Cæterùm præter ſubditos Preteiannis, plurimi vicinorum regnorum populi, Mahumetanis, Ethniciſq; mixti, Abaſsinorum hodieque religionem ac ritus profitentur.

Capvt VI.

REGNVM CONGI.

Congi regnum, Heſperiorum AEthiopum (Manicongum quidam nũcupant) ad extimam Africæ oram ſitum eſt, ab ipſo propè AEquatore exoriens in meridiem porrectum, & latè in Mediterranea quoque introrſum recedens. Regni Galliæ, à Ioanne Botero & alijs, magnitudine par cenſetur.

Congianum porrò regnum ſub annum
1485. Chriſti 1485. à Luſitanis eſt detectum: ac ſubinde miſsâ à Ioanne II. Portugalliæ Rege perhonorificâ legatione, cum tribus ordinis S. Dominici Patribus, ad Chriſti ſacra traductum. Rex ipſe Congienſis, Baptiſmi lauacro tinctus, de Regis Luſitani nomine
I. *Ioannes*, & filius, item ab Luſitani Regis filio

Alfon-

Alfonſus eſt nuncupatus. Is cùm patri ſucceſſiſſet, annis quinquaginta & regnum & Religionem Chriſtianam aduerſus hoſtes ingenti animo defendit. Filium item ſuũ *Henricum*, cũ alijs aliquot proceribus Romã miſit, ad debitam Sedi Apoſtolicæ obedientiam præſtandam. II.

III. Alfonſo ſucceſsit filius *Petrus*, cuius æuo in S. Thomæ inſula (quę ſub ipſo AEquatore jacet, & ex qua in Congi regnũ facilis eſt traiectus) collocatus eſt Epiſcopus, qui & Congianis ſimul præeſſet. Itaq; in opido S. Saluatoris paulò pòſt inſtitutum eſt Collegium XXVIII. Canonicorum in S. Crucis baſilica.

IV. Petro in regno ſucceſsit *Franciſcus*, & huic
V. *Didacus*. Quo quidem regnante ac petente, Ioannes III. Luſitaniæ Rex, aliquot Soc. Ieſu Patres, ad gentem iſtam in Chriſti doctrina retinendam, pleniuſq́ue informandam anno 1548. tranſmiſit.

VI. Didacus ſucceſſorem habuit fratrẽ ſuum
VII. *Henricum*, Henricus autem *Aluarum*. Huic
VIII. duo alij ex ordine *Aluari* in regni admini-
IX. ſtratione ſunt ſuffecti.

Habent autem Soc. Ieſu Patres domum in inſula *Loanda*: qui non ſolùm Congi, ſed & Angolæ regni incolis, Chriſtianæ militię adſcriptis & adſcribendis, ſedulam dant operam.

CAPVT VII.

DE GVINEA, ET INSVLA S. Thomæ.

GVinea AEthiopię Occidentalis regio, ab vrbe celeberrima *Genne*, ad Zanagam fl ſita, ſic dicta, quamquam Zonæ mediæ fermè ſubiecta flagrantiſsimo ſole torretur, non tamen idcirco (vt falsò priſci putarūt) ab incolis deſerta eſt, quin imò plurimos numerat populos, nigro omnes colore. Ex oppoſito Guineæ iacet inſula & vrbs *S. Thomæ*, ſub linea æquinoctiali, quæ Epiſcopum habet Oliſiponenſi in Luſitania Archiepiſcopo ſuffraganeum. Guineam Luſitani ſuis armis ſubegerunt, & ad barbaros in officio continendos, multis eam arcibus inſtruxerunt.

CAPVT VIII.

DE SOCOTORAE INSVLAE ſtatu.

SOcotora inſula, ad Orientalem Africæ oram, prope ſinus Arabici, vulgò Rubri fauces, ſita eſt; regio in primis ęſtuans, & dactilorum ferax admodum, ex quibus in-

colæ panem conficiunt. Hi ſeſe Chriſtianos dicunt, & ad S. Thomam Apoſtolum, quem præcipua veneratione colunt, originē ſuam referunt. Ab eo maiores ſuos olim ea in inſula baptizatos gloriantur. Cruces in altaribus collocatas, & præpendentes lychnos habent. Multas memoriter precationes Chaldæâ linguâ, vt apparet, corruptâ compoſitas recitare ſolent, vocem illam Alleluia, Alleluia ſæpius iterantes. Reliqui ipſorum ritus, partim Saracenorum (qui ea in inſula ferè dominantur) partim Ethnicorum erroribus ac ſuperſtitionibus ſunt inuoluti. In multis ſequuntur opiniones Abaſsinorum, de quibus ſuprà diximus.

Anno ferè 1482. Fartacus Rex Mahometanus inſulam totam ſubegit: ſed à iugo eam Mahometano ſemel atque iterum Luſitani vindicarunt. Hodie Turcis ſubeſt, qui inſulam occuparunt, eo ferè tempore, quo Adenum, nobile ſinus Arabici emporium inuaſerunt. 1482. *Aden.*

In Socotoræis Chriſtianis iuuandis plurimam olim operam poſuerunt, Antonius Laurerus, monachus Franciſcanus, & B. Franciſcus Xauerius, ex Societate Ieſu.

DE STATV
RELIGIONIS CHRISTIANÆ
PER ORBEM NOVVM,
LIBER IV.
DE ORBIS NOVI STATV in genere.
CAPVT I.

ANte Hiſpanorum in Nouum Orbem aduentum, duo potentiſsima erant Regna ſeu Imperia illius Orbis, *Mexicanum* & *Peruanum*. Apud Mexicanos Rex haud naſcebatur, ſed eligebatur, vt Imperator Romanorum hodie apud Germanos. Apud Peruanos contrà Rex naſcebatur,&

tur,& iure ſanguinis ſuccedebat : vt apud Hiſpanos, Francos, & alios Europæ populos.

Cæteri porrò Noui Orbis populi nullo Regum imperio continebantur, ſed vt Reſpublicæ ſeu Communitates aut plurium arbitrio regebantur, aut, vt prorſus barbari, nullis legibus aut Superioribus obtemperabant. Prioris generis ſunt hodie Araucani, Tucapelij,& alij apud Chilenſes, qui tempore belli Ducem ſibi deligunt, cæteroqui ſine Duce aut Præfecto. Tales item fuerunt incolæ *Noui regni Granatenſis, Guatimalæ, Floridæ*,& *Luzoniæ* inſulæ in Philippinis. Poſterioris generis ſunt hodie pro 1604.
magna parte *Braſilienſes* & *Floridi, Chiriguanæ, Cunchi, Iſcaycingæ, Pilcozones*, & in Noua Hiſpania *Cichimeci*; qui inſtar ferarum, gregatim vagantur, & venatione victum ſibi quærunt, arcu ac ſagittis inſtructi.

De ſilueſtribus iſtis Indis agit Ioſephus Acoſta, in ſuis libris *De procuranda Indorum ſalute*: quos primùm ad humanitatem ac ciuilitatem honeſta quadam vi compellendos eſſe docet, ac deinde ad Chriſti doctrinam amplectendam.

Cæterùm vt apud Europæos olim Romani Imperij amplitudo, ad Euangelica Chriſti dogmata longè lateque diſſeminā-

da, plurimùm contulit; ſic per Mexicanum & Peruanum regna Hiſpanorum armis ſubacta, paucorum annorum ſpatio, Chriſtiana Religio facillimè eſt propagata, & floret hodie quàm maximè.

Orbis Noui ſeu Indiæ Occidentalis Hiſtoriam Naturalem & Moralem accuratè ſcripſit Ioſephus Acoſta, ex Societ. Ieſu, qui in ea multis annis vixit.

Capvt II.

DE INDIAE OCCIDENTALIS, *ſeu Orbis Noui inuentione.*

ORbem hunc verè Nouum, & veteribus prorſus incognitũ, Chriſtophorus Columbus Genuenſis, Ferdinandi Magni Regis Catholici auſpicijs, anno 1492. Primus detexit. Quâ viâ ac ratione id factum, in gratiam curioſi Lectoris paullò fuſiùs explicabo.

Fortè contigit, nauem, quæ ex Hiſpanico littore ſoluerat, in Oceano ſumma vi tempeſtatis ſic agitari, ac demum adeò procul abripi, vt quàm longiſſimè inter Occidentem & Meridiem progreſſa, ventis aduerſis ad nouam omnibus tunc ignotam & inacceſſam inſulam deferretur. Ea deinde, vti præpotenti Deo viſum eſt,

tot

tot iniurijs cœli fracta, mariſque difficultatibus oppreſſa, & omnium rerum indiga, *Maderam* celebrem inſulam, paucis attamen, ex omnibus quos illa vexit ſaluis, appulit. Inter quos ſuperſtites nautæ quidã, in primis nauis ipſe gubernator, fuére.

Christophorus ergò *Columbus*, prouincia Ligur, vrbe, vt aiunt, Genuenſis, qui tum Maderam inhabitabat & nauigandi ſcientiam probè callebat, has hominum è naufragio reliquias hoſpitio perquàm humaniter excepit, domique fouit. Interim eorum caſus & errores toto mari tam varios, & quæ ad vniuerſam eam nauigationem præcipuè ſpectabant, diligenter ab ijs, & à gubernatore nauis, perſcrutatus eſt. A quo gubernatore ſitum nouæ incognitæque illius inſulæ, additis etiam longitudinis latitudiniſque gradibus, & quæ de eius incolis compererat, didicit.

Exactis aliquot pòſt diebus, ij nautæ & gubernator, maximè propter morbum quem ab inedia, tum grauiſſimis alijs incommodis, diuturna longaque illa nauigatione contraxerant, omnes è vita deceſſêre. Hic gubernator ſua illa naui primus omnium Indiam detexit ac repperit, neque tamen eius nomen ſupereſt inuidia fortè ſuppreſſum, neque patria eſt nota.

Colum-

Columbus igitur, acris ingenij iudicijque vir, omnia quæ ab illorum ore, tum ſcriptis, & indicibus chartis cognouerat, in primis repertam nouam illam inſulam animo ſecum repetens, ac ſurſum deorſumque voluens, ſæpeque ac multùm de his multa meditans, eò ſenſim deuenit, vt firmis Geographiæ rationibus, peregrinationumque & nauigationum experientia inſtructus, perpenſa ſecum vltimæ Hiſpaniæ & extremorum Orientis finium diſtantia, Oceanique interlabentis vaſtitate, fieri non poſſe putaret, vt vltra centeſimum & ſeptuageſimum longitudinis gradum, nùllis prorſus interiectis terris, ſeſe Oceanus porrigeret. Accedebant Platonis, Ariſtotelis, Senecæque, tum aliorum doctorum virorum relicta ad expendendum Coſmographis argumenta & coniecturæ, quibus alias in hoc Oceano continentes terras, alias item inſulas, illi reperiri contendebant. Has autem terras ſe, ſi claſſe & neceſſarijs rebus iuuaretur, decturum ſibi perſuaſerat atque promittebat.

Quas cogitationes primùm ſeriò ac ſupplex Ferdinando Regi non ſemel expoſuit. Poſtquam fidem non faceret, eas cum Ioanne Luſitaniæ Rege, cui Emanuel ſucceſſit, fertur communicaſſe, deinde cum Regibus Angliæ ac Galliæ, cum cæteris denique Prin-

Principibus viris, quos vel auctoritate, vel potentia præ reliquis valere credebat. Nemini omnium tamen ſic perſuaſiſſe dicitur, vt opem ipſi aliquis, quam ad eam nauigationem poſcebat, & neceſſariam eſſe oſtendebat, adferre voluerit, quòd rem fortè non caperent. Quare tam alta abſtruſaque eius conſilia diu iacuere.

Tandem Ferdinandus Rex, confecto decennali bello Granatenſi, nouarum rerum laude ſtudijſque excitatus, & Columbi conſtantia propè victus, octauo demum anno perbenignè ea, quæ ad nauigationem illam explorandis ijs locis faciendam pertinebant, ſuppeditauit. Pecuniam *Ludouicus Sāctangelus* Regiarum rationum ſcriba Columbo numerauit. Erat ſeptemdecim tantum millium Ducatorum, eamque is Regi, propter Granatenſe bellum exhauſto, mutuam dederat. Sed tantilla pecunia tantum poſteà ei Regi ex India Occidentali auri argentique tulit, vt ſumma præter margaritas & gemmas, quæ innumeræ fuerunt, ſexaginta, vt vocant, Milliones feratur exceſſiſſe. Itaque Rex Columbum Oceani maris & Indię Præfectum creauit, eique decimam in ea partem prouentuum ſuorum adtribuit.

Hic igitur à Gadibus ſoluens, in Occidentemque per inſulas Fortunatas, quæ

vulgò *Canariæ* dicuntur, curſum tenens, in inſulam quandam incognitam adpulit, cui nomen *Guayahana*, ſeu Guanami, haud procul à Cuba. Vlt. à dein progreſſus in alias delatus fuit. Priorem enim hanc nauigationem ter repetens, ignota quæcumque loca potuit, etiam eas, quæ torridæ zonæ ſubiacent, plagas, non tamen ſine magno vitæ periculo, perluſtrauit; Cubam, Iſabellam, Hiſpaniolam, Iamaicam, Terram firmam & Pariam inuenit.

Vbi ergo res tentata ſucceſſiſſe viſa eſt, *Pinzonus*, vti ſcribitur, inter rei maritimæ duces haud infimus, Columbique Socius nouas etiam terras quærere & inuentas integrè luſtrare cœpit, Petrus item Alfonſus, & alij Mexicanum regnum Ferdinandus Corteſius, magnis geſtis bellis clarus, adiecit. Franciſcus Pizarus demum, cui vitæ fuit exitus infelix, Carolo Quinto nouum iſtud Noui Orbis imperium, Peruanis regionibus aditis, ampliauit.

Sic ferè Ioannes Metellus & alij rerum Indicarum ſcriptores. Itaque Nouus hic orbis, à Columbo Genuenſi anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimo quarto, ſumptu Ferdinandi Caſtellæ Regis inuentus (nam præter inſulas, ipſam quoque

que continentem, vbi eſt Paria, is primus detexit) falsò à pleriſque dicitur America; cùm Americus Veſpucius, Florentinus, auſpicijs Portugallæ Regis non ante annum milleſimum quadringenteſimum nonageſimumſeptimum, nauigare cœperit, & Braſiliæ littora anno 1501. demum luſtrarit.

CAPVT III.

DE BARLOVENTANIS INSVLIS, Cuba, Hiſpaniola, Portu diuite, & Iamaica.

QVatuor iſtas Orbis Noui inſulas, cognomento Barlouentanas, anno milleſimo quadringenteſimo nonageſimoſecundo Chriſtophorus Columbus, Ligur, Ferdinãdi & Iſabellæ, Regum Caſtellę, auſpicijs detexit ac ſubegit. In Cuba inſula eſt vrbs *S Iacobi*, ſedes Epiſcopi, & *Hauana*, emporium ac nauale celeberrimum. Primum Cubæ Epiſcopum dedit Leo X. Papa, teſte Petro Martyre ab Angleria Decadis 2. lib. 8.

In Hiſpaniola inſula eſt Dominocopolis, ſiue Vrbs S. Dominici, quam dignitate primùm Epiſcopali Leo Decimus, pòſt Archiepiſcopali Paulus Tertius anno 1543. decorauit.

In

tam Hiſpanis quàm indigenis: videlicet *Mexicanum, Dominicopolitanum, Guatimalenſe, Guadalaxarenſe* & *Panamanum.*

In tractu Peruano ſunt totidem, videlicet *Limenſe, Imperiale* in ditione Chilenſi, *Platenſe, Quitenſe, & S. Fidei Bogotanum* in Nouo regno Granatenſi.

Ad politiam Eccleſiaſticam quod attinet, ſunt in orbe Nouo quinque Archiepiſcopatus, videlicet Mexicanus, Dominicopolitanus, Limenſis, &S. Fidei, in Nouo regno Granatenſi.

MEXICANO ARCHIEPISC. ſunt hi ſuffraganei, *Mexican. Archiep.*

Tlaxcalenſis prouinciæ Epiſcopus, in vrbe Angelopolitana reſidens. *Tlaxcala, Puebla de los Angeles.*

Mechuanus, in vrbe Valliſoletana reſidens, *Mechoacan, Valladolid.*

Guaxacanus, in vrbe Antiquera reſidens. *Guaxaca. Antequera.*

Guadalaxarenſis, in Prouincia Nouæ Galiciæ, huc tranſlatus ex Xaliſco ſeu Compoſtella opido, an. 1560. *Guadalaxara.*

Guatimalenſis, in vrbe S. Iacobi Equeſtris. *Guatimala. Santyago de los Caualleros.*

Iucatanus, in vrbe Merida reſidens. *Iucatan, Merida.*

Chiappenſis, per Paulum III. inſtitutus anno 1547. *Chiappa.*

Hondurenſis, in vrbe Truxillenſi reſidens. *Honduras, Truxillo.*

Veræ Pacis. *Vera Paz.*

Nicarageenſis, in vrbe Legionenſi reſidens, anno 1547. inſtitutus. *Nicaragua, Leon.*

Archiepiſcopatum porrò Mexicanum, vt & Dominicopolitanum ac Limenſem anno 1547. Paulus III. Papa inſtituit, petente Carolo V. Imp.

Dominicopolitanus. Vrbis S. Dominici Archiep. in Hiſpaniola inſula, hi ſubſunt Epiſcopi,

Inſulæ S. Ioannis de portu diuite Epiſcopus, per Leonem X. inſtitutus. *S. Iuan de puerto Rico.*

Cubæ inſulæ Epiſcopus, per eundem inſtitutus, in vrbe S. Iacobi reſidens, qui & Hauanæ opido præeſt. *Santiago de Cuba.*

Venezolanæ prouinciæ Epiſcopus, in vrbe Coro reſidés, niſi fallor. *Venezuela, Coro.*

His additur à quibuſdam Epiſcopus Margaritæ, ſeu S. Iacobi *de las Caracas*: quem alij referunt ad prouinciam S. Fidei Bogotanæ.

Ad Prouinciam Dominocopolitanam ſpectat quoque Abbatia Iamaicana, quæ eſt illuſtre Canonicorum Collegium, in Iamaica inſula reſidens.

LI-

LIMENSI SEV CIVITATIS REgum Archiepiſcopo hi ſuffragantur Epiſcopi, *Limenſis.*

Cuſcenſis, per Paulum III. anno 1547. inſtitutus. *Cuzco.*
Arequipenſis, per Paulum V. *Arequipa.*
Trugillenſis ſeu Truxillenſis, per eundem. *Truxillo.* Eſt alius à Truxillenſi Epiſcopo, in prouincia Hondurenſi.
Guamanganus, per eundem. *Guamanga.*
Quitenſis, per Paulum III. *Quito.*

Hactenus de Archiepiſcopatibus per Paulum *III.* Papam inſtitutis: reſtant duo, per Paulum V. inſtituti, videlicet *Platenſis* & *S. Fidei de Bogota.* *Platenſis* quidem Archiepiſcopus in prouincia Charquenſi reſidet, & inter cetera opida præeſt Potoſino, longè ampliſsimo ac ditiſſimo: ſuntque Epiſcopi ſuffragantes iſti; *Platenſis.*

Barancanus. *Baranca, en la prouincia de Santa Cruz de la Sierra.*
Pacenſis, per Paulum V. *Ciudad de la Paz, en la prouincia de Chuquiago.*
Tucumanus, in vrbe ſancti Iacobi Eſterenſis reſidens. *Santiago del Eſtero, en la prouincia de Tucuman.*
Boni Aeris. *Buenos Ayres de Rio de la plata.*

Panamanus. *Panama*, vrbs in iſthmo ſita, ex oppoſito Nominis Dei.

Chilenſis Prouinciæ Epiſcopus, in Vrbe S. Iacobi reſidens, per Paulum V. *Santiago de Chilo.*

Imperialis vrbis Epiſcopus in Prouincia Chilenſi. *La Imperial.*

Aſſumptionis vrbis Epiſcopus in Prouincia Platenſi. *Nueſtra Sennora de la Aſumpcion.*

Parugaianus. *Parguay.*

S. Fidei. Vrbs S. Fidei de Bogota in Prouincia Noui regni Granatenſis ſita, habet Archiepiſcopatum, per Paulum V. inſtitutum: cui ſubſunt iſti Antiſtites,

Popaianenſis, per Paulum III. an. 1547. *Popayan.*

Carthaginienſis, in vrbe & portu celeberrimo Carthaginienſi. *Carthagena.*

Vrbis S. Marthæ Epiſcopus, per Paulum V. inſtitutus. *S. Martha.*

His adiungitur à quibuſdam Margaritæ Epiſcopus. De Manilięſi Archiep. in Philippinis inſulis, ſuprà diximus.

Capvt V.

De Regno Mexicano, sev Noua Hiſpania.

Mexicanum regnum olim, vt dixi, electiuum fuit: cuius quidē poſtremus

mus Rex *Motezuma*, ſubactus fuit à Ferdinando Corteſio; adiutãtibus Tlaſcalæ prouinciæ populis, qui capitalia cum Mexicanis odia exercebant. Quo factum, vt hodieq́ue Tlaſcalenſes ab omnibus vectigalibus ſint liberi.

Sic apud Peruanos, poſt mortem Regis *Guamacapa*, cùm filij eiuſdem *Ataguálpa* & *Gaſcar* bello inter ſe de regno contenderẽt, & vterque Hiſpanos ſibi amicos reddere conaretur, fàcili negotio Franciſcus Pizarrus totum regnum occupauit.

Mexicum porrò, olim *Tenoxtitlan* ab incolis vocatum, Venetiarum inſtar, medios inter lacus ſitum, Nouæ Hiſpaniæ metropolis eſt, Proregis & Archiepiſcopi ſedes ordinaria.

CAPVT VI.

DE PERVANO REGNO.

PEruuia, regio Orbis Noui cultiſsima, & auri fodinis cenſetur ditiſſima, à Franciſco Pizarro an. 1525. detecta: cuius metropolis eſt Lima vrbs Archiepiſcopalis, ab eodẽ Pizarro anno 1535. condita.

Situm habet Peruana ditio ad mare Pacificum, ad quod, auſpicijs Emanuelis Luſitaniæ Regis, anno 1520. *Ferdinandus* Magellanes Luſitanus ex Oceano, per

Fretum Magellanicum. fretum à ſe dictum Magellanicum, ingenti auſu, primus penetrauit. Idem poſtea fretum *Franciſcus Dracus*, & *Thomas Candiſchius*, Angli, *Oliuarius Nortius* & *Georgius Spilbergius*, Belgæ, tranſnauigarunt: ſed magno omnes cum periculo, & non niſi duorum, trium, aut etiam plurium menſiũ ſpatio impenſo.

Fretũ Lemairianũ. Anno 1616. fretum nouum, octo circiter milliaribus latum, quod tribus ſupra Magellanicum gradibus, nimirum quinquageſimo ſexto gradu ſitum eſt, naues duæ Batauæ, ab Iſaaco Lemairio, aliiſq; mercatoribus Societatis Auſtralis, inſtructæ detexerunt, & facillima vnius atq; alterius diei nauigatione tranſmiſerunt; ductore *Gulielmo Schouteno*, patria Hornano.

Capvt VII.

De Novo Regno Granatenſi.

HVius regni metropolis eſt Vrbs *S. Fidei de Bogota* nuncupata, ad diſcrimen alterius opidi, in Prouincia Paraquauiæ ſiti, quod ſimpliciter *S. Fidei* dicitur, & habet inſigne Collegium Societat. Ieſu.

Bogotana S. Fidei ciuitas habet Archiepiſcopum, cui Popaianenſis, Carthaginienſis,

ſis, & Marthenſis Epiſcopi ſuffragantur. In eadem vrbe ſedem habet Tribunal Regium illius Prouinciæ, itemque Collegium Soc. Ieſu, cum Seminario S. Bartholomæi.

CAPVT VIII.

DE CHILENSI PROVINCIA.

EST ea ſita ad mare Pacificũ haud procul à freto Magellanico, cuius caput cenſetur Vrbs *Imperialis*, Tribunalis Regij Sedes. In qua Vrbe Paulus V. Papa Epiſcopum quoque conſtituit, vt & in vrbe S. Iacobi, eiuſdem Prouinciæ.

CAPVT IX.

ORBIS NOVI GYMNASIA, ET familiæ Religioſæ.

IN Orbe Nouo duæ ſunt Academiæ ſeu vniuerſitates, in quibus diſciplinę omnes & ſublimiores à Profeſſoribus Regijs, more Europæorum publicè explicantur, nimirum *Mexicana & Limenſis.*

Habent item Patres Soc. Ieſu ſua paſsim gymnaſia, in quibus iuuentutem optimis & litteris & moribus imbuunt.

Sunt autem in Orbe Nouo ſex diuerſæ Religioſorum hominum familię ſeu cógre-

gationes, Euangelicæ prædicationi operam ſeriò nauantes: videlicet Dominicani, Frãciſcani Auguſtiniani, Mercenarij Patres Soc. Ieſu, & Carmelitæ Diſcalceati. Singulis ſua ſunt monaſteria, conuentus ac prouinciæ.

Præter Religioſorum iſtorum hominũ cœtus, ſunt quã plurimi per Indiam Occidentalẽ clerici ac ſacerdotes, vt vocant ſæculares; plurima item Canonicorũ Collegia, vt in Europa, Decani, Archidiaconi, Primicerij & aliorum ordinum dignitatibus condecorata; quæ Reges Catholici fundarunt ac dotarunt.

CAPVT X.

COLLEGIA SOC. IESV IN INdia Occidentali, ſeu Orbe Nouo.

QVę ſit Chriſtianę Religionis per Orbem Nouum amplitudo, ex Catalogo Collegiorum Soc. Ieſu ſubiuncto facilè quiuis intelliget.

In India Occidentali Prouinciæ ſunt quatuor.

PROVINCIA PERVANA.

Limæ { Colleg. Limenſe. / Domus Probat. / Seminarium Limenſe. / Reſid. S. Iacobi. } *Lima.*

Colle-

Collegium Cuzchenſe. *Cuzco.*
Collegium Potoſinum. *Potosì.*
Collegium Platenſe, ſeu Chuquiſaquenſe. *De la plata.*
Collegium Pacenſe. *De la paz.*
Collegium Guamanganum. *Guamanga.*
Collegium Quitenſe. *Quito.*
Reſidentia Iulenſis. *Iuli.*
Reſidentia ſanctę Crucis de la Sierra. *S. Cruz de la Sierra.*
Reſidentia Orturi. *Orruro.*

Sunt in hac Prouincia Socij 370.

PROVINCIA PARAQVAVIAE.

Collegium Chilenſe. *Chile.*
Collegium Aſſumpt. *De la Aſſumption.*
Collegium Cordubenſe. *Cordoua.*
Collegium ſancti Michaelis Tucumanẽſis. *De S. Miguel de Tucuman.*
Collegium Conceptionis. *De la Concepcion.*
Collegium Mendozanum. *Mendoça.*
Collegium ſanctæ Fidei. *De ſanta Fee.*
Reſidentia Boni aeris. *Buenos Ayres.*
Reſidentia S. Iacobi del Eſtero. *Sant Yago del Eſtero.*

Sunt in hac Prouincia Socij 116.

PROVINCIA NOVI REGNI Granatenſis.

In S. Fide	Collegium S. Fidei. / Sem. S. Bartholomæi.	*Santa Fee.*
Collegium Carthaginenſe.		*Cartagena.*
Reſidentia Panamana.		*Panamà.*
Domus Probat. Tungenſis.		*Tunja.*
Reſidentia Caxicana.		*Caxica.*

Sunt in hac Prouincia Socij 100.

PROVINCIA MEXICANA.

Mexici	Domus Profeſſa. / Colleg. Mexicanum.	*Mexico.*
Collegium Guaxacanum.		*Guaxaca.*
Collegium Guadalaxarenſe.		*Guadalaxara.*
Collegium Angelop.		*Puebla Delos Angeles.*
Collegium Valliſoletanum.		*Valladolid.*
Collegium Paſquarenſe.		*Pazquaro.*
Collegium Tepozotlanum.		*Tepozotlan.*
Collegium Guatimalenſe.		*Guatimala.*
Collegium Zacatequanum.		*Zacatecas.*
Collegium Meridanum.		*Merida.*
Reſidentia	Veræ Crucis.	*Vera Cruz.*
	Cinaloenſis.	*Cinaloa.*
	Guadianæ.	*Guadiana.*

Sunt in hac Prouincia Socij 340.

CA-

CAPVT XI.

BRASILIAE CONDITIO, & ſtatus.

BRaſilia pars orbis noui, à duobus ab AEquatore gradibus, ad quinque & quadraginta gradus in Auſtrum excurrit. Regio amœna eſt, cœlo admodum iucundo ac ſalubri: ſcatet vbique fontibus & fluuijs, ſaccari in primis ferax, & omnis generis animantium. Pro pane ſatiuis radicibus, quas *Mandiocam* appellant, in farinam redactis vtuntur: Ex ijſdem vel ex milio, aut varijs pomorum generibus, vinũ cõficiunt. Vites tamen alicubi triticumque inuectum feliciter videas adſurgere.

Gens ipſa nullos colit Deos, ominibus tãtùm & augurijs ad inſaniam dedita. Nudi ęque viri ac fœminæ prorſus incedunt, niſi quod frigidiore cœlo bombicinis fœminæ veſtibus vtantur. Inſertos habent iam inde à prima ætate, deliciarum cauſa, inferiore dumtáxat labro, nonnunquã etiam facie tota, prę lõgos nullius ferè pretij lapillos, turpi ſanè ſpectaculo. Sparſis domicilijs, ac pagàtim ferè habitant, nullo Magiſtratu ac legibus conſtricti. Gregatim peregrinantur, ordine ſimplici, vxore virum anteeunte. Connubia

nubia apud ſingulos plura, nec amore aut beneuolentia diuturniora, quibus in odium verſis, aut coniugij ſatietate reſtinctis, ipſa quoq; matrimonij vincula relaxãtur. In retibus à terra ſuſpenſis ipſi cubant, ad noxia animalia vitanda. Numerandi rationes ac litteras prorſus ignorant. Si quos in bello capiunt, multa cura ſaginãt, ac demum mactant & edunt. Quæ quidem optatiſsimæ Braſilienſibus epulæ eſſe ſolent.

Anno 1549. Ioannes Luſitaniæ Rex, opera Thomæ Soſæ Prætoris, vrbem nouam, cui poſtea *S. Saluatoris* nomen eſt inditum, in Braſilia condi iuſsit. Sita eſt ea ad *Bayam*, quam vocant *omnium Sanctorum*. Cæterum Baya, tametſi Hiſpanis idem eſt quod ſinus maris, & ora ad illum maritima: obtinuit tamen vſus in Braſilia, vt hoc nomine ob eius Bayæ nobilitatem ſinus & ager, in quo ſita eſt noua iſta vrbs S. Saluatoris, & vrbs interdum ipſa ſignificetur.

Anno 1552. primus Braſilienſibus datus eſt Epiſcopus *Petrus Ferdinandus*, qui vrbis S. Saluatoris propriè Antiſtes, reliquæ autẽ Braſilienſis Prouinciæ Commiſſarius generalis (vt & ſucceſſores) deinceps eſt cognominatus. Is Metropolitanum ſuum agnoſcit Archiepiſcopum in Luſitania Oliſiponenſem.

Societatis Ieſu Patres anno 1545. in Braſi-

liam

liam primùm penetrarunt, & habent hodie Collegium inſigne in vrbe S. Saluatoris, ſiue Baya omnium Sanctorum; alterum Pernambuci, & tertium in opido, quod flumen Ianuarij dicitur: præter Reſidentias (vt vocant) aliaſque domos inſuper ſexdecim. Sic vt ducenti circiter Socij, in procuranda Braſilienſium ſalute, magno cum fructu hodie laborent.

CAPVT XII.

COLLEGIA SOC. IESV in Braſilia.

QVoniam aliorum ordinum Religioſorum cœnobia mihi ſunt ignota, ad oſtendendum Religionis noſtræ apud Braſilienſes ſtatum, Collegia ac Reſidentias Soc. Ieſu in ea Prouincia ſubnectam.

IN BRASILIA PROuincia vna.

Bayæ	Colleg. Bayenſe.	*Baya.*
	Reſident. S. Spiritus.	
	Reſid. S. Ioannis.	
	Reſid. S. Antonij.	
	Reſid. B. Virginis.	
	Domus Ilhæorum.	

Per-

Pernambuci	Colleg. Pernambuc. Reſid. B. Virg. com. Reſid. S. Andreæ. Reſident. S. Mich. Reſid. S. Ioan. Bapt. Reſident. Maranha.	*Pernambuco.*
Fluminis Ianuarij	Col. Flum. Ianuarij. Reſid. S. Barnabæ. Dom. Spiritus ſanct. Reſid. S. Ignatij. Reſid. B. Virg. Aſſū.	*Rio de Ianeiro.*

Domus Piratiningæ. *Piratininga.*
Domus Sanctorum. *Dos Santos.*

Sunt in hac Prouincia Socij 180.

De Braſilia Petrū Maffeium & alios rerū Indicarum ſcriptores conſulat, plura qui volet. Mihi breuitatis ſtudioſo ſuffecerit, ſtatum Religionis noſtræ in hac prouincia, vt & in alijs ſuprà, fideliter indicaſſe.

FINIS.

IN-

INDEX
RERVM.

A.

ABaſſynorum in Africa Religio Lib.3 cap.5.
AEgypti ſtatus Lib 3. cap.4.
AEthiopia Lib 3 cap 5.
Africæ littora extima. Lib.3. cap.3 intima. cap.2.
Angliæ ſtatus. Lib.1.cap.50.
Arabicæ linguæ amplitudo. Lib.2.cap 12.
Armenij. Lib.1.cap.48. Lib. 2.cap.7.& 8.
Arauſionenſis Principatus. Lib.1.cap.29.
Armuziæ regnum, vulgò Ormus. Lib.2.cap.22.
Aſiæ ſtatus. Lib.2. cap.1.
Auenionenſis Comitatus. Lib.1.cap.26.
Auſtria, cum prouinciis adiunctis. Lib.1.cap.44.
Azores inſulæ, vulgò Flandricæ. Lib.1.cap.21.

B

BAleares inſulæ. Lib.1.cap.20.
Barlouentanæ inſulæ, in India Occidentali. Lib.4.cap.3.

Baua-

Bauariæ Ducatus. Lib.1.cap.45.
Belgijſtatus. Lib.1. cap.30.
Bohemiæ regnum. Lib.1.cap 40.
Brachmanes qui in India Orientali. Libr. 2. cap 16.
Braſiliæ conditio. Lib.4.cap.11.
Burgundiæ Comitatus. Lib.1.cap.32.

C

Canariæ inſulæ Lib.1. cap.32.
Candia, olim Creta, inſula Venetorum. Lib.1. cap.52.
Carinthia. Lib.1.cap.44.
Cauchinchina regnum apud Sinas. Libr. 2. cap.28.
Ceilanus inſula Lib 2 cap.18.
Chaldæorum Religio & Patriarcha. Libr. 2. cap 5.
Chileſis Prouincia in India Occidētali. Lib.4.c.8
Chius inſula. Lib.1.cap.58.
Chriſtiani S. Thomæ in India Orientali. Libr.2. cap. 19.
Congi regnum Chriſtianum in Africa. Libr.3. cap.6.
Conſtantinopolis. Lib 1. cap.57.
Corſica inſula Genuenſium. Lib.1.cap.14.
Croatiæ regnum. Lib.1. cap.42.
Cuba inſula Noui Orbis Lib.4.cap.3.
Cyprus inſula. Lib.1.cap.58.

D

Dalmatia Libr 1 cap.42.
Dania Lib.1.cap.53.

E.

Epiſcopatus Africæ. Lib.1. cap.2. Angliæ. Lib.1. cap.30. Belgij. Lib 1 cap.30. Bohemiæ Libr. 1. cap.4. Corſicæ. Lib.1. cap.14. Franciæ. Lib.1. cap.22. Germaniæ. Lib.1. cap.33. Hiſpaniæ. Lib. 1. cap.19 Indiæ Occid. Libr. 4. cap.4. Ind. Orientalis. Lib.2. cap.21.

Etruria. Lib.1. cap.8.

Europa. Lib.1. cap.1. & ſeqq.

F.

Franciæ regnum. Lib.1. cap.22.

Franc-Armeni. Lib.2. cap.8.

G.

Gallia. Lib.1. cap.22. & ſeqq.

Germania Lib.1. cap.33. & ſeqq.

Georgiani Lib 2. cap.10.

Genuenſis Reſpublica. Lib.1. cap.13.

Geneua. Lib.1. cap 38.

Græcia Lib.1. cap.57.

Granatenſe regnum Nouum in India Occidentali. Lib.4. cap.7.

Guinea. Lib.3. cap.7.

H.

Heluetij. Lib.1.cap.36 & ſeq.
Heſperides inſulæ Lib.1.cap.21.
Hibernia. Lib.1.cap 52.
Hieronymiani Characteres. Lib.1 .cap. 42.
Hiſpania. Lib.1.cap.16.& ſeqq.
Hiſpaniola inſula. Lib.4. cap.3.
Hungaria. Lib.1.cap.42.

I.

Iacobitæ. Lib.2.cap 2.
Iamayca inſula Lib.4.cap.3.
Iaponia. Lib.2. cap.29.
India Occidentalis Lib.4.cap.1 .& ſeqq.
India Orientalis. Lib.2 cap.15 & ſeqq.
Iogues qui in India Orientali. Libr. 2. capit.16.
Italia. Lib.1.cap.1. & ſeqq.
Iudæi. Lib.2.cap. 14.

L.

Lotharingia. Lib.1.cap.28.
Lucenſis Reſpublica. Lib.1.cap. 10.

M.

Macazariæ regnum. Libr.2.cap.26.
Malabarica regna. Lib.1. cap.17.

Mal-

Maldiuæ inſulæ. Lib.1. cap. 26.
Mantuæ Ducatus. Lib.1.cap.9.
Maronitæ. Lib.2.cap.3.
Mediolanenſis Ducatus.Lib.1. cap. 7.
Melchitæ. Lib.2. cap.9.
Mellita inſula. Lib.1.cap.15.
Mexicanum regnum. Lib.4. cap.5.
Mogorenſe Imperium. Lib.2.cap 23.
Molucæ inſulæ.Lib.2.cap.25.
Morauia. Lib.1. cap.41.
Moſcouia. Lib.1.cap.56.
Mutinæ Ducatus. Lib.1.c.9.

N.

NAyres qui in India Orientali. Lib.2.cap.16.
Neapolitanum Regnum. Lib.1. cap.3.
Neſtoriani. Lib.2.cap.4.
Noruegia. Lib.1. cap.54.

O.

ORbis nouus. Lib.4.cap.1.& ſeq.

P.

PArma Ducatus. Lib.1. cap.9.
Pedemontij Principatus.Lib.1.cap 27.
Peruanum regnum. Lib.4 cap.6.
Philippinæ inſulæ. Lib.2. cap.31.
Pomerania. Lib.1.cap.39.
Polonia. Lib.1. cap.46.

*Pruſſia. Lib.*1. *cap.*49.

R.

R*Aguſina Reſpublica. Lib.*1. *cap.*10.
*Ruteni ſeu Ruſſi. Lib.*1. *cap.*47.

S.

S*Abaudia. Lib.*1. *cap.*27.
*Sardinia. Lib.*1. *cap.*6.
*Scotia. Lib.*1. *cap.*51.
*Sicilia. Lib.*1. *cap.*5.
*Sileſia. Lib.*1. *cap.*41.
*Sinenſe regnum. Lib.*2. *cap.*27.
Slauonia. Lib. 1. *cap.* 42.
Societatis Ieſu Collegia, in Italia , Hiſpania, Gallia, India &c. Vide ſuis locis.
*Soccotera inſula. Lib.*3. *cap.* 8.
*Suecia. Lib.*1. *cap.*55.

T.

T*Artari. Lib.* 2. *cap.* 11.
*Tirolenſis Comitatus. Lib.*1. *cap.*44.
*S. Thomæ Chriſtiani. Lib.*2. *cap.*19.
*Turca. Lib.*2. *cap.* 12.

V.

V*Enetorũ Reſpublica. Lib.*1. *cap.*10. *& ſeqq.*
*Vrbini Ducatus. Lib.*1. *cap.*9.

FINIS.

A01 1170710